

Ontwerp Jaarstukken 2022

Definitief d.d. 21 april 2023

Inhoud

1	Leeswijzer	4
2	Jaarverslag: Managementsamenvatting.....	5
2.1	Algemene observaties	5
2.2	Financieel resultaat 2022.....	6
2.3	De belangrijkste resultaten per beleidsprogramma	10
3	Jaarverslag: Programmaverantwoording.....	13
3.1	Programma Waterkeringen en waterbewustzijn.....	13
3.2	Waterkwaliteit en biodiversiteit.....	17
3.3	Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	25
3.4	Waterketen en circulariteit	31
3.5	Financiën.....	38
3.6	Organisatie en bedrijfsvoering	44
4	Jaarverslag: Paragrafen	57
4.1	Ontwikkelingen, afwijkingen en incidentele baten en lasten	57
4.2	Financiering	58
4.3	Reserves en voorzieningen.....	61
4.4	Risico's en weerstandsvermogen.....	64
4.5	Verbonden partijen	67
4.6	Bedrijfsvoering.....	71
4.7	EMU-saldo	73
4.8	Waterschapsbelastingen	74
4.9	Wet normering topinkomens	74
5	Jaarverslag: Financiële overzichten investeringsprojecten	76
5.1	Investeringsuitgaven 2022 per programma	76
5.2	Gereedgekomen projecten	76
5.3	Restantkredieten	77
5.4	Projecten Buitengewoon onderhoud en NEZ.....	77
6	Jaarrekening: De exploitatierekening	78
6.1	Exploitatierekening naar programma's	78
6.2	Verdeling saldo per programma naar hoofdtaken na doorbelasting bedrijfsvoering en mutaties reserves	79
6.3	Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten	79
6.4	Exploitatierekening naar kostendrager	82
6.5	Belastingopbrengsten	82
6.6	Begrotingsrechtmatigheid	83
7	Jaarrekening: balans en toelichting	85
7.1	Balans per 31 december 2022	85
7.2	Waarderingsgrondslagen	86
7.3	Materiële vaste activa	88
7.4	Financiële vaste activa	89
7.5	Vorderingen, nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	89
7.6	Liquide middelen	91
7.7	Eigen vermogen	92
7.8	Voorzieningen	97
7.9	Vaste schulden met een looptijd van één jaar en langer	97
7.10	Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar	98
7.11	Overlopende passiva	98
7.12	Niet uit de balans blijvende verplichtingen.....	99
7.13	Gebeurtenissen na balansdatum	101
8	Bijlagen.....	102
8.1	Bijlage I: Geactiveerde projecten 2022	103

8.2	Bijlage II: Restantkredieten	104
8.3	Bijlage III: Overzicht Prestatie indicatoren 2017-2022	108
8.4	Bijlage IV: Kwijtschelding publieke schulden kindertoeslagaffaire.....	110
8.5	Bijlage V: Lijst met afkortingen.....	111
8.6	Bijlage VI: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	113

1 Leeswijzer

Voor u liggen de jaarstukken 2022. De jaarstukken zijn onderverdeeld in twee delen:

1. Het jaarverslag bestaande uit de programmaverantwoording en de paragrafen.
2. De jaarrekening bestaande uit de exploitatierekening en de balans met toelichting.

Het jaarverslag bestaat uit de hoofdstukken 2 tot en met 5. In hoofdstuk 2 vindt u op hoofdlijnen de beleidsrealisatie, een financiële analyse van het resultaat over 2022 en de gerealiseerde investeringsvolumes. In hoofdstuk 3 wordt per programma gerapporteerd over de realisatie van de doelen uit de begroting, de voortgang van de prestatie-indicatoren en de voortgang en realisatie van de hierbij behorende investeringen. De overkoepelende thema's waren in de begroting 2022 in een aparte paragraaf toegelicht. In de jaarstukken zijn de overkoepelende thema's opgenomen in de programma's waarvan ze een financieel onderdeel zijn. In hoofdstuk 4 zijn de (verplichte) paragrafen opgenomen. Hoofdstuk 5 gaat in op het verloop, de activering of de afronding van alle lopende investeringsprojecten.

De jaarrekening wordt in hoofdstukken 6 en 7 behandeld. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de exploitatierekening verdeeld naar programma's, kostendragers en de diverse kosten- en opbrengstsoorten. In hoofdstuk 7 zijn de balans en de toelichting op de balans gepresenteerd en toegelicht.

Tot slot zijn in hoofdstuk 8 een aantal bijlagen en in hoofdstuk 9 de controleverklaring van de externe accountant over 2022 opgenomen.

In de jaarstukken wordt standaard het jaarresultaat 2022 vergeleken met de bijgestelde begroting 2022, tenzij anders is aangegeven. Hierbij worden afwijkingen van € 0,1 miljoen en meer verklaard. In de bijgestelde begroting is de begrotingswijziging uit de bestuursrapportage (verenigde vergadering (VV) september 2022) verwerkt. In de tabellen worden kosten positief en opbrengsten negatief weergegeven. Een negatief resultaat betekent dan ook dat er meer opbrengsten zijn dan kosten.

Bestuursbehandeling

De commissie brengt over de jaarstukken 2022 een advies uit aan het college.

Het college van dijkgraaf en hoogheemraden (D&H) legt verantwoording af over het gevoerde beleid en de gedane investeringen in de jaarstukken 2022 en biedt deze ter vaststelling en goedkeuring aan de verenigde vergadering aan.

De VV is het bevoegd orgaan voor het goedkeuren van de jaarstukken 2022 op grond van artikel 104, lid 1 van de Waterschapswet.

Publicatie

De jaarstukken 2022 worden door D&H voor eenieder ter inzage gelegd. Van de terinzagelegging en het verkrijgbaar stellen wordt openbaar kennisgegeven.

De jaarstukken 2022 worden digitaal gepubliceerd op de website www.hhdelfland.nl.

2 Jaarverslag: Managementsamenvatting

Dit jaarverslag is de verantwoording over de realisatie van de begroting 2022. Het jaar 2022 is het vierde en laatste volledige jaar van de huidige bestuursperiode. Op 15 maart 2023 hebben de provinciale- en waterschapsverkiezingen plaatsgevonden en op 27 maart is een nieuw algemeen bestuur geïnstalleerd.

2.1 Algemene observaties

Het jaar 2022 is zonder meer een bijzonder jaar geweest. Nadat de wereld bijna twee jaar in de ban was geweest van de coronapandemie leek deze begin 2022 op zijn retour en ook het werk van Delfland leek langzaam maar zeker weer in stabiel vaarwater te komen. Het jaar was echter nog maar amper begonnen of de wereld zag er heel anders uit. Op 24 februari viel Rusland Oekraïne binnen en sindsdien merkt de hele wereld op grote schaal de gevolgen daarvan. Daarnaast spelen er enkele andere ontwikkelingen op macroschaal die ook de nodige invloed hebben op het werk van Delfland. In deze managementsamenvatting geven wij een overzicht van die ontwikkelingen op hoofdlijnen, lichten we toe wat ze betekenen voor het huidige begrotingsjaar en beschouwen we de effecten hiervan op volgende jaren.

Over de omgeving van Delfland

Samengevat hebben de volgende ontwikkelingen een belangrijke invloed op het werk van Delfland:

1. Stijging van energieprijzen, mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne en schaarste aan materialen

Eind 2021 begonnen de energieprijzen sterk te stijgen en als gevolg van de oorlog in Oekraïne zijn deze tot in de zomer van 2022 fors verder gestegen. Sinds de zomer fluctueren de prijzen sterk, op een substantieel hoger niveau dan voor 2022. Weliswaar zijn de energieprijzen inmiddels weer wat gedaald, maar de verwachting is dat, zeker zolang de oorlog voortduurt de energieprijzen sterk zullen blijven variëren. Daarbij wordt een terugkeer naar prijzen van voor eind 2021 zeer onwaarschijnlijk geacht.

In dit begrotingsjaar hebben de gestegen energieprijzen een direct en fors financieel effect gehad op de kosten die Delfland heeft gemaakt voor het uitvoeren van zijn werkzaamheden. Dit geldt met name voor het zuiveren van afvalwater.

Daarnaast wordt de beschikbaarheid van grondstoffen en bouwmaterialen sterk negatief beïnvloed door de oorlog. Een situatie die overigens ook vóór het uitbreken van de oorlog, door de coronapandemie en de daarmee gepaard gaande afname van productie- en transportcapaciteit in o.a. China, al sterk merkbaar was. De verbetering van die beschikbaarheid gaat slechts mondjesmaat en heeft naar verwachting langdurige gevolgen.

2. Toename van computercriminaliteit (cybercrime)

De afgelopen jaren is duidelijk geworden hoezeer bedrijfsprocessen gevoelig zijn voor risico's op het gebied van computercriminaliteit. Gelukkig heeft Delfland de afgelopen periode forse stappen gezet in het reduceren van deze risico's, maar wij constateren dat het inperken van cyberrisico's blijvend een forse inspanning van de organisatie vraagt, ook op het vlak van procesautomatisering (PA BIOlogisch). Bovendien zijn (inter)nationaal de nodige aanwijzingen dat de oorlog in Oekraïne tot een toename van digitale aanvallen op West-Europese organisaties heeft geleid; reden te meer om het niveau van waakzaamheid op dit terrein verder te verhogen.

3. Toenemende krapte op de arbeidsmarkt

Een ontwikkeling die bij aanvang van de bestuursperiode 2019-2023 al werd

gesignaleerd, is de toenemende krapte op de arbeidsmarkt. Hoewel het jaarlijkse natuurlijke verloop van het personeel bij Delfland zich binnen normale grenzen beweegt, kost het steeds meer inspanning om alle vacatures tijdig in te vullen. Ook bij het tijdelijk extern inhuren van personeel doet dit probleem zich voor: ook goed gekwalificeerde inhuurkrachten zijn soms lastig te vinden. Ondanks deze krapte is Delfland nog steeds voor veel mensen een aantrekkelijk werkgever. Hierdoor en door extra inzet op arbeidsmarktcommunicatie en werving en selectie zijn we erin geslaagd het merendeel van de vacatures te vervullen.

Met ongeveer 12% (per 31 december 2022) is het aandeel externe inhuur nog acceptabel, maar met het oog op kennisbehoud en gezien de veelal hogere kosten is het niet wenselijk dit percentage veel verder toe te laten nemen.

Over de mensen van Delfland

Om te beginnen zien we een flink aantal positieve signalen in de resultaten van het medewerkersonderzoek: medewerkers staan stevig achter de doelen van Delfland en Delfland wordt gewaardeerd als een goede werkgever waar mensen werk doen dat goed aansluit bij hun persoonlijke motivatie.

En uiteraard hebben we ook dit jaar doorgewerkt aan verdere professionalisering en kwaliteitsverbetering en hebben we verder werk gemaakt van strategische personeelsplanning. Daardoor hebben we een goede vertrekpositie voor de bestuursperiode 2023-2027.

Wel hebben we te maken met de hierboven genoemde krapte op de arbeidsmarkt, waardoor doelen soms met moeite gerealiseerd kunnen worden. Desondanks hebben we het nodige nieuwe talent, zowel schoolverlaters als mensen met uitgebreide werkervaring, aan Delfland weten te binden.

Over de assets van Delfland

In 2022 hebben we verder ingezet op de verbetering van onze assets, en pakken we de sturing daarop steeds gestructureerder aan. Wel zien we dat onze assets soms het einde van de levensduur naderen en dat er soms sprake is van achterstanden in het onderhoud. We zullen de achterstanden in de komende jaren moeten inlopen. Ook willen we ons werkproces, inclusief de bijbehorende informatievoorziening over onze assets, verder verbeteren om in de toekomst bij het beheer van onze assets nog pro-actiever te werk te kunnen gaan en calamiteiten voor te blijven.

In 2022 hebben zich overigens geen grootschalige calamiteiten voorgedaan.

2.2 Financieel resultaat 2022

Exploitatieresultaat

Het exploitatiesaldo over 2022 bedraagt € 9,0 miljoen voordelig. In tabel 2.1 is de realisatie over 2022 per programma weergegeven. Naast de oorspronkelijke vastgestelde begroting 2022 is ook de bijgestelde begroting 2022 weergegeven; daarin zijn de vastgestelde mutaties uit de bestuursrapportage 2022 (Burap 2022) verwerkt.

Tabel 2.1 Vergelijk rekening 2022 t.o.v. begroting 2022 en bijgestelde begroting 2022 per programma

Programma (bedragen € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkeringen en waterbewustzijn	26,8	26,8	27,2
Waterkwaliteit en biodiversiteit	14,2	14,1	11,3
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	42,6	44,0	40,9
Waterketen en circulariteit	93,1	103,6	101,2
Financiën	-234,9	-234,2	-233,9
Organisatie en bedrijfsvoering	47,8	49,7	48,4
Resultaat voor bestemming	-10,5	4,1	-4,9
Mutaties reserves	10,5	-4,1	-4,1
Resultaat na bestemming	0,0	0,0	-9,0

Afwijkingen in kosten en opbrengsten

Het resultaat 2022 is opgebouwd uit € 7,9 miljoen lagere kosten en € 1,1 miljoen hogere opbrengsten. Dit is het gevolg van een optelling van een aantal afwijkingen, die per programma in hoofdstuk 3 worden toegelicht. Een overzicht wordt hieronder weergegeven.

Opbrengsten

Afwijking	Saldo (miljoen €)
Verkoop van groengas en HBE-certificaten leverde meer op dan verwacht.	2,0
De opbrengst voor Grensoverschrijdend afvalwater is hoger vanwege de afrekening definitieve vervuilingseenheden over het jaar 2018 en een hoger voorlopig aantal vervuilingseenheden over 2022.	0,3
Hogere belastingopbrengsten dan begroot.	0,2
Lagere opbrengst leges dan begroot.	-0,3
Rentebaten op het schatkistbankieren.	0,4
Tegemoetkoming van het Rijk voor de kwijtschelding van verschuldigde belastingen van gedupeerde huishoudens uit de kinderopvangtoeslagenaffaire	0,2
Door de vertraging van de baggerwerkzaamheden en afronden baggerseizoenen blijft de facturatie aan gemeenten achter	-0,5
Ontvangen subsidie voor Wet Open Overheid en voor nieuw vangtuig rivierkreeften.	0,2
Van de bijdrage van het ministerie van VWS voor bemonstering rioolwater op covid is een deel van de vrijval te veel als bate opgenomen.	-0,2
De in de begroting bij de baten opgenomen resterende taakstelling van € 1,2 miljoen is in de vorm van een stelpost in 2022 gerealiseerd door lagere lasten in verschillende programma's. Ofwel de opgenomen bate wordt gedekt door lagere lasten verantwoord aan de lastenzijde bij de programma's. Hierdoor is de taakstelling gerealiseerd.	-1,2
Totaal hogere opbrengsten	1,1

Kosten

Afwijking	Saldo (miljoen €)
Vertragingen in de uitvoering van werkzaamheden als gevolg van: • langere levertijd goederen en materialen; • moeilijk vervulbare vacatures; • personeelsgebrek externe partijen.	4,8
Hogere bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma door naheffing 2021 en een verwachte indexatie bijdrage 2022.	-0,6
Vertraging in baggerwerkzaamheden door een rechtszaak met een aannemer.	2,0
Minder afzet slib door lagere hoeveelheid vuillast en regenwater.	0,5
In de dienstverleningsovereenkomst met Delfluent is gerekend met een te lage korting als gevolg van de herfinanciering in 2016.	0,2
Lagere kosten Regionale Belastinggroep (RBG).	1,0
Verschuiving projecten naar investeringen.	1,0
Lagere uitgaven Innovatiefonds.	0,4
Stopzetten investeringsprojecten Zoetwaterfabriek en Zandfilter.	-1,7
Aanschaf aandelen Aquaminerals B.V. ten onrechte in de kosten geboekt. Deze zijn nu opgenomen op de balans onder Financiële activa.	0,1
Optelling van overige kleine afwijkingen (netto).	0,2
Totaal lagere kosten	7,9

Exploitatieresultaat per taak

In onderstaande tabel is het exploitatieresultaat van € 9,0 miljoen positief nogmaals weergegeven, maar nu per taak. Hieruit blijkt dat de taak watersysteembeheer een positief resultaat heeft behaald van € 9,5 miljoen, terwijl de taak zuiveringsbeheer een negatief resultaat laat zien van € 0,5 miljoen.

Tabel 2.2 Vergelijk rekening 2022 t.o.v. begroting 2022 en bijgestelde begroting 2022 per taak

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Totaal kosten	127.380	131.106	125.335
Belastingopbrengsten	-123.199	-123.436	-124.722
Kwijtscheldingen	6.884	6.265	4.645
Oninbaar verklaringen	877	1.111	1.008
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-3.192	-3.497	-4.183
Totaal opbrengsten	-118.630	-119.558	-123.252
Resultaat voor bestemming	8.750	11.548	2.083
<i>Mutaties reserves begroot</i>			
Tariefdempingreserve WS	-8.750	-8.913	-8.913
Reserve kostenegalisatie WS		-2.635	-2.635
Resultaat na bestemming Watersysteembeheer	0	0	-9.465

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Totaal kosten	131.115	150.246	150.095
Belastingopbrengsten	-129.320	-126.389	-126.246
Kwijtscheldingen	0	0	8
Oninbaar verklaringen	2.428	1.851	2.075
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-23.437	-33.151	-32.876
Totaal opbrengsten	-150.329	-157.689	-157.038
Resultaat vóór bestemming	-19.214	-7.443	-6.943
<i>Mutaties reserves</i>			
Reserve Harnaspolder	5.214	5.214	5.214
Kostenegalisatiereserve		-515	-515
Reserve kapitaallasten investeringen	14.000	2.744	2.744
Resultaat na bestemming Zuiveringsbeheer	0	0	500

Investerings

De oorspronkelijke begroting 2022 ging uit van een bedrag van € 29,6 miljoen aan investeringen. In de bestuursrapportage 2022 is dit aangepast naar € 27,4 miljoen. Uiteindelijk is in 2022 € 18,0 miljoen gerealiseerd (zie hoofdstuk 3 voor de investeringen in de individuele programma's).

De belangrijkste oorzaken van de lagere realisatie ten opzichte van de bijgestelde begroting zijn:

- materiaaltekorten, met name waterkeringen (€ 3 miljoen minder gerealiseerd in 2022);
- langere voorbereidingstijd door complexiteit van de projecten en uitloop van planning (Voor waterkeringen resulteert dit tot circa € 2 miljoen lagere kosten in 2022 en voor waterketen tot € 3,2 miljoen lagere kosten ten opzichte van de Burap 2022);
- vertraging door ingediende bezwaren tegen door ons aangevraagde omgevingsvergunningen.

Op basis van de aangepaste begroting (september 2022) lijkt het alsof de onderbesteding zich vooral in de laatste paar maanden van het jaar heeft voorgedaan. Dat beeld is onjuist. Tijdens het opstellen van de Burap 2022 was de verwachting dat in de tweede helft van het jaar een groot deel van de opgelopen vertragingen ingelopen had kunnen worden. Uiteindelijk zijn we daarin te optimistisch geweest.

Tabel 2.3 Investeringsuitgaven 2022 t.o.v. Begroting en bijgestelde begroting 2022

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkeringen en waterbewustzijn	12,8	11,3	5,9
Waterkwaliteit en biodiversiteit	2,0	1,8	1,4
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	5,0	3,6	3,8
Waterketen en circulariteit	7,0	10,5	6,7
Organisatie en bedrijfsvoering	2,8	0,2	0,2
Eindtotaal	29,6	27,4	18,0

2.3 De belangrijkste resultaten per beleidsprogramma

De werkzaamheden van Delfland zijn onderverdeeld in zes programma's. Hieronder geven we per programma een korte samenvatting van de belangrijkste resultaten.

Programma Waterkeringen en waterbewustzijn

Bij de beoordeling van de primaire waterkeringen aan de nieuwe veiligheidsnorm uit de Waterwet is gebleken dat delen van de Delflandsedijk (traject 14-3 en 14-4) niet voldoen. De kans op instabiliteit van het voorland is hier te groot. De prestatie-indicator is hierdoor gezakt naar 87%. Delfland is hierover in gesprek met het programmabureau Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en Rijkswaterstaat over hoe het herstel van deze trajecten kan worden opgepakt en op welke termijn. De beoordeling van de regionale keringen ligt op schema.

In 2022 is 3,9 kilometer (van de geplande 9,3 kilometer) op orde gebracht. De prestatie-indicator voor regionale keringen is hierdoor gehaald. De lage realisatie is met name het gevolg van complexiteit van de projecten (laag hangend fruit is al op orde gebracht), de langere levertijden voor materiaal en de stijging van kosten. Dit heeft vooral gevolg voor de trajecten met wegen op kades.

We hebben in 2022 een langdurige droogteperiode gehad. Hier is veel inzet op gepleegd. De droogte heeft niet geleid tot noemenswaardige schades. De belangrijkste schades zijn direct opgepakt. De droogteperiode heeft ons ook veel inzicht gegeven over hoe te handelen in toekomstige droogteperiodes.

Voor de kustvisie hebben we de adaptatiepaden uitgewerkt en met stakeholders ideeën opgesteld hoe de kust bij grote zeespiegelstijging kan gaan meegroeien. De komende jaren wordt dit verder uitgewerkt tot een gezamenlijke visie op de kust die in de Watervisie wordt opgenomen.

Wat betreft waterbewustzijn is gedragskennis is toegepast en ontwikkeld door het uitvoeren van gedragstrajecten bij onder meer het programma. Daarnaast is er kennis gedeeld door het geven van adviezen, lezingen en werksessies, zowel intern als extern.

Programma Waterkwaliteit en biodiversiteit

In grote lijnen zijn de doelen van het programma gerealiseerd. Op weg naar realisatie van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water in 2027 hebben we in 2022 de laatste polders uit de gebiedsgerichte aanpak glastuinbouw gecontroleerd en is een nieuwe risicogestuurde aanpak voor handhaving ontwikkeld, inclusief strenger handhaven en het gebruik van eDNA.

Ook hebben we het netwerk van waternatuur verder ontwikkeld, o.a. door ecologisch maaien, de aanleg van twee hectare natte ecologische zones en twee vispassages. Voorts zijn in 2022 succesvolle experimenten uitgevoerd om de Amerikaanse rivierkreeft af te vangen en innovatieve vangmiddelen te ontwikkelen. En ook in de breedte is de focus op het herstel van biodiversiteit samen met onze partners versterkt.

Delfland heeft in 2022 ingezet op een toekomstbestendige zoetwatervoorziening en het droogteprotocol voor schutten van de sluizen vastgesteld en toegepast. In 2022 voldeden 11 van de 12 zwemlocaties aan de EU-zwemwaterrichtlijn.

Programma Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

In 2022 is hard (verder) gewerkt aan het inlopen van de baggerachterstand die in eerdere jaren was ontstaan door de PFAS problematiek. Het is de bedoeling het resterende deel van de achterstand in 2023 weg te werken. Ook is in 2022 een onderzoek opgeleverd door de rekeningcommissie met 8 aanbevelingen om de beleidscyclus van het baggerproces te verbeteren. In het laatste kwartaal is begonnen met het implementeren van deze aanbevelingen.

Het project Rainlevlr was ook in 2022 succesvol: afgelopen jaar heeft Delfland 12 nieuwe operationele deelnemers opgenomen in het collectief.

Ook is in 2022 een aantal gemalen gerenoveerd, waarbij waar nodig de capaciteit is vergroot en ook rekening is gehouden met ecologische aspecten (denk o.a. regelen van de waterstand voor broedende weidevogels).

Vanuit het programma klimaatadaptatie hebben we in 2022 verder gewerkt aan het vergroten van het klimaatbewustzijn binnen Delfland en bij medeoverheden, bedrijven, (maatschappelijke) organisaties en inwoners, en het (samen) ontwikkelen en realiseren van klimaatadaptatieve maatregelen. Met verschillende partijen (waaronder gemeenten en woningbouwcorporaties) zijn samenwerkingsafspraken gemaakt of in ontwikkeling. Daarnaast hebben we het netwerk Klimaatkrachtig Delfland ingezet om initiatieven en projecten te faciliteren en andere partijen te inspireren en activeren. Ook hebben we de Stimuleringsregeling Klimaatadaptatie ingezet en twee grote campagnes georganiseerd om het bewustzijn te vergroten en inwoners aan te zetten tot het treffen van klimaatadaptatieve maatregelen. We hebben actief bijgedragen aan het convenant klimaatadaptief bouwen waarmee de basis voor waterrobuust en klimaatbestendig bouwen verder is versterkt en zijn actief betrokken bij de proeftuin de Waterstraat in Delft waar klimaatadaptatieve innovaties worden ontwikkeld en getest. In 2022 hebben we de kwetsbaarheid van het gebied voor extreme neerslag bepaald en vertaald naar een langetermijnstrategie Wateroverlast.

Programma Waterketen en circulariteit

Een belangrijk onderwerp van het afgelopen jaar is de toekomst van AWZI de Groote Lucht in Vlaardingen. Door de Verenigde Vergadering is op 29 september als voorkeursalternatief voor de toekomst van De Groote Lucht gekozen voor nieuwbouw. De voorbereiding hiervan is verder ter hand genomen en een projectdirecteur is geworven om vanaf 2023 een projectorganisatie op te zetten en het project in goede banen te leiden. In de planfase voor de nieuwbouw wordt uiteraard rekening gehouden met nieuwe ontwikkelingen zoals bevolkingsgroei, nieuwe Europese richtlijnen voor het verwijderen van medicijnresten en gewasbeschermingsmiddelen uit het afvalwater en het terugwinnen van energie en grondstoffen.

Veel aandacht is besteed aan de veiligheidscultuur en de operationele veiligheid is vergroot. Onder meer door het vergroten van bewustzijn, het veiliger maken van installaties en accreditatie op de toegang tot de zuiveringsinstallaties en specifieke onderdelen daarvan. In het project 1 OBS is er gewerkt aan het verder opzetten en uitbouwen van dit onderhoudsbeheersysteem voor onder meer de waterketen.

Ook in 2022 is de wettelijke eis van 75% verwijderingsrendement en de afgesproken prestatie-indicator van 80% verwijderingsrendement op stikstof en fosfaat gehaald. Binnen de Transitie waterketen is in 2022 speciale aandacht besteed aan de lachgas- en methaanuitstoot van zuiveringen. Delfland gaat in 2023 deze uitstoot meten om meer inzicht te krijgen in de lachgas en methaanuitstoot en de mogelijke beheermaatregelen.

De strategie om te komen tot een energie- en klimaatneutraal en circulair waterschap, is ook in 2022 verder kracht bijgezet. Verder zijn projecten in het uitvoeringsprogramma Energieneutraal 2025 in voorbereiding en/of uitvoering en is de certificering niveau 3 van de CO2 prestatieladder bestendigd.

Alle Grond-, Weg- en Waterbouwprojecten worden inmiddels circulair uitgevraagd en voor adviesdiensten en leveringen is een flinke stap gezet op weg naar 100% circulair uitvragen. In 2022 zijn middels duurzaam opdrachtgeverschap onze duurzaamheidsambities door vertaald naar ambities op tactisch niveau.

Programma Financiën

De belastingaanslagen zijn tijdig, juist en volledig opgelegd door de Regionale belastinggroep (RBG). Daarnaast heeft de RBG net als in 2021 ook aandacht besteed aan de zogenoemde Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA). Dit heeft wederom geleid tot kwijtschelding en terugbetaling.

In 2022 zijn de Nota Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden 2022 (zie paragraaf 4.5) en de Nota Systematiek kostenverdeling 2023 geactualiseerd en in de VV vastgesteld. De P&C -producten zijn in 2022 conform planning opgeleverd.

Voor het vierde jaar achter elkaar is het gelukt om de tarieven gelijk te houden zoals afgesproken in het bestuursakkoord. Daartegenover staat een verdere uitputting van de tariefdeempingreserve watersysteembeheer. Tegelijkertijd is de netto schuldquote gedaald tot onder de afgesproken streefwaarde voor deze bestuursperiode van 250%. De Schuldquote bedraagt eind 2022 231%.

Voor het verder verbeteren van de financiële sturing en beheersing van zowel de exploitatie als de investeringen is in 2022 een verbetertraject gestart voor de ambtelijke managementrapportages. De bestaande afdelingsrapportages zijn compacter en overzichtelijker gemaakt. Nieuw zijn de rapportages voor het management, die als leidraad dienen voor de gesprekken binnen het management.

In het kader van procesverbetering en de lerende organisatie zijn wij gestart met de implementatie en het gebruik van Lias. Dit pakket ondersteunt de P&C-cyclus en biedt oplossingen om gezamenlijk online beleidsdocumenten te maken, te beheren en te controleren. Het jaarverslag 2022 is het eerste product dat in Lias is samengesteld. Naast de productie van het boekwerk wordt de applicatie ook gebruikt om op het web te publiceren, zodat de jaarrekening toegankelijk(er) is voor het publiek.

Programma Organisatie en bedrijfsvoering

Over de stand van zaken op organisatorisch vlak is in het voorgaande al het een en ander gezegd. Hieronder worden enkele hoofdpunten uit het bestuurlijke programma Organisatie en bedrijfsvoering kort benoemd.

Allereerst zijn in 2022 twee belangrijke strategische producten door de VV vastgesteld, die Delfland-breed en ook naar de buitenwereld nadrukkelijk richting geven aan onze werkzaamheden. Dit betreft het (zesde) Waterbeheerprogramma en de nieuwe Waterschapsverordening, waarin al onze beleidsregels zijn samengevoegd. Met de Waterschapsverordening zijn we goed voorbereid voor het moment dat de Omgevingswet van kracht wordt.

Op het gebied van veiligheid hebben we verdere stappen gezet in bewustwording en structurering van onze werkprocessen. Het gestelde doel (niveau 3 van de veiligheidscultuurladder) is nog niet gehaald, maar wordt voorzien voor 2023. Dit is met name het gevolg van een achterstand in de implementatie als gevolg van de coronapandemie.

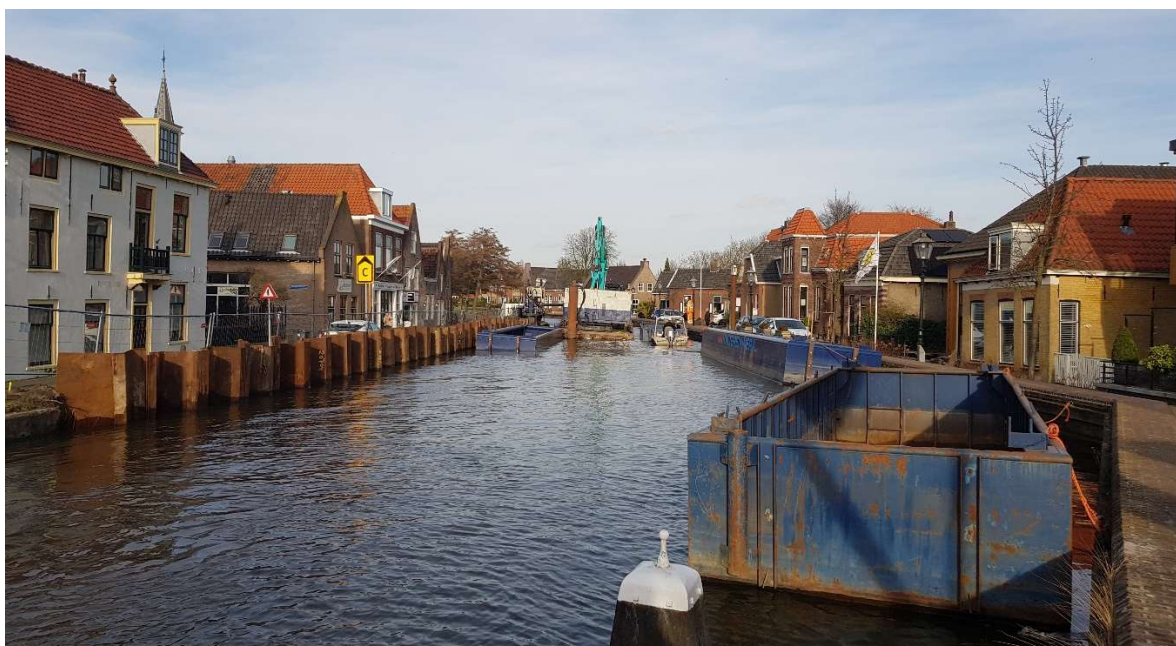
In onze informatiebeveiliging hebben we het een-na-hoogste niveau van de hiervoor gebruikte, geobjectiveerde meetmethode bereikt. Ook is in 2022 met een externe audit vastgesteld in hoeverre we voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). We liggen op schema om eind 2023 of begin 2024 het beoogde niveau te halen.

Bij vergunningverlening zijn achterstanden weggewerkt en op het gebied van Toezicht en Handhaving is de gebiedsgerichte aanpak afgerond en overgegaan in de risico-gerichte aanpak.

Tot slot is in 2022 hard gewerkt aan de voorbereiding van de waterschapsverkiezingen van maart 2023.

3 Jaarverslag: Programmaverantwoording

3.1 Programma Waterkeringen en waterbewustzijn

3.1.1 Programmalijn Waterkeringen

Doel

Veilige toekomstbestendige waterkeringen. De primaire, regionale en overige waterkeringen zijn stevig en toekomstbestendig, zodat in het beheergebied veilig kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. We zorgen voor adequaat onderhoud en we beoordelen periodiek op stabiliteit en hoogte. We nemen risicogestuurd passende maatregelen die we afstemmen met de omgeving.

Prestatie-indicatoren

Het percentage keringen is op orde op basis van het actuele oordeel voor de primaire en regionale keringen. De prestatie-indicator (PI) geeft de mate weer waarin de keringen voldoen aan de door Rijk (primaire waterkeringen) en provincie (regionale waterkeringen) vastgestelde normen op basis van de beschikbare toetsresultaten. Afgekeurde keringen brengen we op orde.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Primaire waterkeringen op orde (55 kilometer)	100%	100%	87%
Regionale waterkeringen op orde (437 kilometer)	86%	87%	87%

Primaire keringen

In de bestuursrapportage 2022 is gemeld dat we alle primaire waterkeringen hebben beoordeeld op basis van de nieuwe veiligheidsnorm uit de Waterwet. Hieruit is gebleken dat delen van de Delflandsedijk (traject 14-3 en 14-4) niet voldoen. De kans op instabiliteit van het voorland is hier te groot. De prestatie-indicator is hierdoor gezakt naar 87%. Delfland is hierover in gesprek met het programmabureau Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

en Rijkswaterstaat (RWS) over hoe het herstel van deze trajecten kan worden opgepakt en op welke termijn.

De zorgplicht voor de primaire waterkering stelt eisen aan de wijze waarop Delfland het werk inricht en uitvoert. Met de jaarlijkse veiligheidsrapportage rapporteert Delfland hierover publiekelijk en aan onze toezichthouder. In 2022 voldeed Delfland aan nagenoeg alle eisen (95%). Voor de activiteiten die nog niet op orde zijn, zijn verbetermaatregelen vastgelegd.

Regionale keringen

In 2022 waren er 25 projecten onderhanden om regionale en overige kades op hoogte te brengen en/of te verbeteren, 8 trajecten waren in uitvoering. Er zijn 6 nieuwe projecten gestart en 11 projecten waren in de afrondende fase. In totaal is 3,7 kilometer (van de geplande 9,3 kilometer) op orde gebracht. De prestatie-indicator voor regionale keringen is hierdoor gehaald.

De lage realisatie is met name het gevolg van complexiteit van de projecten (laag hangend fruit is al op orde gebracht), de langere levertijden voor materiaal en de stijging van kosten. Dit heeft vooral gevolgen voor de trajecten met wegen op kades.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Toetsen

We beoordelen regelmatig of de waterkeringen voldoen aan de vereiste veiligheid. Bij het toetsen van de regionale keringen liggen we op koers om eind 2024 alle keringen getoetst te hebben. Met het toetsen van de polderkades is in 2021 een aanvang gemaakt, deze toetsing zal in 2023 volledig zijn uitgevoerd. Indien waterkeringen niet blijken te voldoen aan de normen worden deze geprogrammeerd in het verbeteringsprogramma en/of worden voorzieningen getroffen om de risico's zoveel mogelijk te beperken.

Regulier beheer

In 2022 zijn alle primaire waterkeringen, regionale waterkeringen en overige kades geïnspecteerd. Daarnaast zijn de 26 boezemcompartimenteringskeringen geïnspecteerd alsmede het calamiteitenmaterieel.

Het maaionderhoud aan circa 60 ha groene kades (regionaal en overige keringen), 98 ha primaire kering en 60 kilometer dijksloot is conform planning uitgevoerd. Schadegevallen die tijdens de reguliere inspecties of naar aanleiding van meldingen zijn geconstateerd, zijn hersteld. Daarnaast is het noodzakelijke snoeionderhoud aan de bomen op keringen uitgevoerd.

Alle waterkerende kunstwerken worden jaarlijks geïnspecteerd. Klein onderhoud dat daaruit volgt is in 2022 uitgevoerd en groot onderhoud is in de programmering opgenomen en wordt uitgevoerd op basis van urgentie. We hebben in 2022 een langdurige droogteperiode gehad. Hierop is veel inzet gepleegd. De droogte heeft niet geleid tot noemenswaardige schades. De belangrijkste schades zijn direct opgepakt. De droogteperiode heeft ons ook veel inzicht gegeven in hoe we moeten handelen in toekomstige droogteperiodes.

In het kustgebied zijn maatregelen ten behoeve van de Natura 2000-doelstellingen conform planning uitgevoerd, zoals het verwijderen van duindoorn en Japanse duizendknoop. Voor de kustvisie hebben we de adaptatiepaden uitgewerkt en met stakeholders ideeën opgesteld hoe de kust bij grote zeespiegelstijging kan gaan meegroeien. De komende jaren wordt dit verder uitgewerkt tot een gezamenlijke visie op de kust, die in de Watervisie wordt opgenomen.

3.1.2 Programmalijn Waterbewustzijn

Doel

De meerwaarde van gedragsinzichten voor ons werk herkennen en er op gepaste wijze resultaat uit halen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Gedragskennis is toegepast en ontwikkeld door het uitvoeren van gedragstrajecten bij het programma Klimaatadaptatie en bij de introductie van Office 365. Daarnaast is er kennis gedeeld door het geven van adviezen, lezingen en werksessies, zowel intern als extern.

3.1.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkeringen	26.659	26.614	27.168
Waterbewustzijn	172	197	17
Totaal	26.831	26.811	27.185

Binnen dit programma is sprake van € 0,4 miljoen hogere kosten (het verschil tussen begroting 2022 na wijziging en rekening 2022). Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Waterkeringen

Het exploitatiesaldo is € 0,6 miljoen hoger dan geraamd in de bijgestelde begroting. Dit is voornamelijk het resultaat van:

- Hogere uitgaven door een hogere afrekening voor de solidariteitsbijdrage van het HWBP van € 0,6 miljoen. Dit betreft een incidentele niet-beïnvloedbare wijziging van het landelijke programma.
- De kapitaallasten zijn € 0,7 miljoen lager dan verwacht. Dit verschil betreft met name de zogenoemde BGO-projecten. In de begroting werd verwacht dat een aantal van deze projecten in 2022 geheel werd geactiveerd. In werkelijkheid heeft in 2022 een deelactivering van deze projecten plaatsgevonden. Het restant zal in 2023 worden geactiveerd.
- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,7 miljoen hoger. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

Waterbewustzijn

Het exploitatiesaldo is € 0,2 miljoen lager als gevolg van een geringe onderbesteding van een materieel budget.

3.1.4 Investeringsuitgaven

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkeringen en waterbewustzijn	12,8	11,3	5,9
Eindtotaal	12,8	11,3	5,9

De uitgaven voor de investeringsprojecten zijn achtergebleven op de verwachte uitgaven ten tijde van de bestuursrapportage 2022. Dit heeft er vooral mee te maken dat beschoeiingsmateriaal dat nodig was voor het buitengewoon groot onderhoud van de keringen later geleverd werd dan verwacht (in 2022 circa € 3 miljoen minder uitgegeven). Hierdoor wordt een deel van dat werk in 2023 gerealiseerd. Ook zijn de projecten dermate complex dat de voorbereiding meer tijd kost, waardoor de realisatie langer op zich laat wachten, waardoor een deel van de werkzaamheden doorschuift naar 2023 (in 2022 circa € 2 miljoen minder uitgegeven). Het resterende deel van lagere uitgaven (€ 0,4 miljoen) betreffen kleine verschuivingen in meerdere projecten die vallen in reguliere projectdynamiek.

In 2022 zijn twee projecten geactiveerd:

1. BGO Cluster Berkel
2. BGO Zijtwende De Lier

3.2 Waterkwaliteit en biodiversiteit

3.2.1 Programmalijn Waterkwaliteit

Doel

Schoon, gezond en levend water. De waterkwaliteit in het beheergebied is schoon, gezond en levend voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. De ecologische en chemische waterkwaliteit van Delfland voldoet in 2027 aan de doelen uit de KRW en we werken aan de verdere verbetering van de waterkwaliteit in overig water. Samen met onze gebiedspartners nemen we hiervoor de benodigde maatregelen. We zorgen daarnaast voor adequaat onderhoud, beleid en vergunningverlening en handhaving.

Prestatie-indicatoren

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
1) Zomergemiddelde stikstofgehalte West- en Oostboezem*	2,8 & 2,1 mg/l	2,3 & 2,0 mg/l	2,1 & 1,8 mg/l
2) ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 2021**	3,8% & 0,06 µg/l	14	6
3) Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	81	92	86

* Deze benaming is in de begroting voor 2023 aangepast na vaststelling van SGBP3 in: Boezem Westland/Midden Delfland & Boezem Haaglanden/Schie. De meetpunten om de PI te bepalen zijn ongewijzigd t.o.v. de begroting voor 2022, net zoals de jaarlijkse streefwaarden.

**Let op: de prestatie-indicator voor de ecologie is gebaseerd op het aantal verbeterstappen dat nodig is om de ecologie op orde te krijgen. Op basis van de prognose uit het ontwerp-KRW programma werd uitgegaan van 84 benodigde verbeterstappen. Deze prognose is inmiddels bijgesteld, waarbij het effect van de doelaanpassing voor SGBP3 is verwerkt. Op basis hiervan zijn 38 verbeterstappen nodig tot en met 2027. Dat betekent iets meer dan 6 verbeterstappen per jaar in plaats van 14.

- 1) KRW schrijft voor dat de normen voor waterkwaliteit in 2027 zijn gehaald. De PI voor stikstof gaat vooralsnog uit van een constante, gelijkmatige daling naar de

resultaatverplichte concentratie in 2027, te weten 1,8 mg/l voor de Oostboezem (toekomstige boezem Schie en Haaglanden) en 2,0 mg/l voor de overige waterlichamen (concept-doelen SGBP3).

- 2) De Ecologische Sleutelfactoren (ESF) representeren de belangrijkste voorwaarden die nodig zijn voor een gezonde waternatuur. We streven ernaar dat in 2027 alle KRW-waterlichamen zo zijn ingericht dat de ecologie zich optimaal kan ontwikkelen, zodat Delfland de KRW-doelstellingen in 2027 (de SGBP3-periode) haalt. Voor alle 8 ESF's zijn tot en met 2027 84 verbeterstappen nodig. Uitgegaan wordt van een constante, gelijkmatige verbetering, die is opgebouwd uit een sterke emissiereductie in de eerste jaren, en met name een verbetering van de ecologie in de laatste periode tot en met 2027. Het startpunt van de PI is gebaseerd op de prognose in het Ontwerp KRW-programma Delfland 2022-2027, zie bijlage B2. Deze prognose wordt in 2022 (zo nodig) bijgesteld op basis van de werkelijke toestand van de ESF's in 2021.
- 3) De prestatie-indicator is gericht op gewasbeschermingsmiddelen in het glastuinbouw-areaal, die de belangrijkste bron van toxische druk zijn in het oppervlaktewater in het beheergebied van Delfland. De toxische druk is bepaald met de landelijke gehanteerde methodiek van STOWA, conform de informatieve brief aan de VV van 8 december 2020. Het gaat hierbij om het opgetelde effect van meerdere stoffen. Het startpunt van deze PI is gebaseerd op de berekende waarde uit 2019, namelijk circa 90%.

Zwemwater

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken.		6	7

In 2022 is de prestatie-indicator niet gehaald. Op zeven van de twaalf zwemlocaties gold meer dan 3 weken een negatief zwemadvies vanwege blauwalg. Dit geldt voor Plas Prinsenbos (4 weken), Plassen Madestein-noordzijde (13,3 weken), Plassen Madestein-zuidzijde (13,3 weken), Krabbeplass-oostzijde (12 weken), Delftse Hout (4 weken en 6 weken), Dobbeplass (2 weken en 4,3 weken) en Plas Wilhelminapark (8,4 weken).

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Emissiereductie

De samenwerking met gebiedspartners in de Emissieloze Kas is voortgezet en verlengd tot 2027. Het gezamenlijke actieplan is in uitvoering. In 2022 hebben we met de Gebiedsgerichte Aanpak Glastuinbouw in totaal 177 individuele bedrijven intensief gecontroleerd in Boezemgebied 3 (Prinsenbos), de Vliet- en Lierpolder en de Oude Polder van Pijnacker. Na de inzet van handhaving zijn alle bedrijven in 2022 in orde bevonden en zullen ze zich de komende twee jaar in de nazorgfase van het project bevinden. Hiermee wordt na negen jaar het project 'Gebiedsgerichte Aanpak Glastuinbouw' afgerond. Als vervolg hierop is de nieuwe Risicogestuurde Aanpak 2.0 voorbereid. Hiermee starten we in 2023. Samen met het afgeronde juridische onderzoek naar de mogelijkheden voor strenger handhaven en straffen én de vier nieuwe eDNA-markers die zijn ontwikkeld voor de opsporing van overschrijdingen, hebben we invulling gegeven aan interventies voor het beperken van emissies uit de glastuinbouw. Met de gemeente Westland is een Taskforce Waterkwaliteit Westland opgericht, waarin wordt samengewerkt op het gebied van indirecte lozingen en toezicht op de riolering. Tevens zijn afspraken gemaakt met de glastuinbouwsector over samenwerking bij de opsporing van grote overschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen. In 2022 hebben we één zo'n grote overschrijding geconstateerd, de oorzaak daarvan opgespoord en bestuursrechtelijk opgetreden naar de overtreder. Ook bij de jaarlijkse controles rondom de teeltwissel is diverse keren handhavend opgetreden.

De subsidieregeling voor kringlooplandbouw van de gemeente Midden-Delfland en Delfland is in 2022 voortgezet. Tevens is bijgedragen aan de cofinanciering van agrarisch natuur- en landschapsbeheer van de provincie Zuid-Holland. Ook is een verkenning uitgevoerd naar boeren voor natuur. Met betrokken boeren zijn de resultaten van de watersysteemanalyses van 2020/2021 besproken en gedeeld. De boeren hebben aangegeven zich meer op de ecologie van de boerensloten te willen richten.

In het kader van het Netwerk Waterketen Delfland hebben we samen met de gemeenten aandacht voor het terugdringen van overstorten door de ombouw van verbeterd gescheiden stelsels en afkoppelen.

We werken aan fase 1 van de strategie Microverontreinigingen. Dit betekent grip krijgen op de effecten van microverontreinigingen. Er is onderzoek uitgevoerd naar het ontstaan van microplastics en een aantal hotspots voor macroplastics binnen Delfland. Daarnaast is aandacht besteed aan bewustzijn met behulp van 'citizen science' voor micro- en macroplastics en bij huisartsen en apotheken voor het effect van medicijnresten op het watersysteem. Er zijn ook diverse meetplannen uitgevoerd als input voor de te ontwikkelen bronaanpak als voorbereiding op de fase 2 van 'Delfland schoner'.

Via de Unie van Waterschappen (UvW) vragen we met andere waterschappen aandacht voor opkomende en zeer zorgwekkende stoffen, medicijnresten en microplastics en we hebben in 2022 onderzocht, en zullen in 2023 verder onderzoeken, hoe we de beschikbare wet- en regelgeving zo goed mogelijk kunnen toepassen.

Ecologische optimalisatie en inrichting

Om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren, hebben we het netwerk van NEZ's verder ontwikkeld. Waar mogelijk maaien we ecologisch volgens de Ecokleurenkoers. In de gemeente Lansingerland hebben we andere onderhoudsplichtigen de mogelijkheid gegeven om ecologisch te maaien. Voor de gemeente Westland is dit voorbereid, maar nog niet geïmplementeerd. Middels een pilot in Delft-Tanthof ontwikkelen we een methode voor ecologisch baggeren, in eerste instantie gericht op dieper baggeren, om ondergedoken waterplanten beter te ontwikkelen.

Er is in totaal circa 2,4 ha aan natte ecologische zones aangelegd in de vorm van natuurvriendelijke oevers en drijfbladzones bij de Rotterdamse Schie, het Oude Spui en Dijckerwael. Bij de Lierwating hebben we grootschalig ondergedoken waterplanten aangeplant. De planvorming van de aanleg van NEZ aan de Galgeweg, Pouwelslaan, Madestein-Noordoost en Madestein-Zuidwest is afgerond en deze zijn klaar voor uitvoering in 2023. De mitigerende maatregelen voor de NEZ aan de Dijckerwael en Woudse Polder zijn voorbereid om in 2023 uit te voeren. Daarnaast continueerden we in de Woudse Polder onderzoek naar de meest efficiënte oeverbescherming tegen zo laag mogelijke kosten. Dit zetten we in 2023 voort. Voor de ontwikkeling van ondergedoken waterplanten is een strategisch plan opgesteld en in 2022 zijn we gestart met de uitvoering daarvan. We voeren dit in 2023 verder uit.

Tegelijk met groot onderhoud zijn vispassages gerealiseerd bij de Watingse Sluis en gemaal Noord-Kethelpolder. De vispassage bij gemaal Dijkpolder is in uitvoering en verwachten we in 2023 op te leveren. We hebben onderzoek uitgevoerd in het kader van de innovatieve Vislift Up bij de Voordijkshoornsepolder en naar het aanbod van glasaal bij vismigratieknooppunten langs de Nieuwe Waterweg.

Om de effecten van recreatievaart op de ontwikkeling van waternatuur in beeld te brengen zijn diverse onderzoeken verricht, onder andere naar de hoeveelheid vaarverkeer en de effecten van elektrisch varen op de ecologie. Met deze resultaten hebben we een beter beeld gekregen van de verdeling van vaardruk; zo blijkt onder andere dat het stimuleren van elektrisch varen geen effectief instrument is om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren.

Het afvangen van exotische rivierkreeften met reguliere vangmiddelen (fuiken en korven) op drie proeflocaties in Delfland heeft geleid tot een afname van de populatie met 95% op deze drie proeflocaties. Op één proeflocatie zijn ook twee innovatieve vangmiddelen ingezet, met als doel het vangen van rivierkreeft met minimale bijvangst van andere waterdieren. Deze zijn getest bij de Wageningen Universiteit en succesvol binnen Delfland ingezet. Ook in 2023 gaat de afvangproef op de drie proeflocaties door. Deze wordt uitgebreid met een afvangperiode in de winter en meer innovatieve vangmiddelen.

We zijn in 2022 gestart met het in beeld brengen van de effecten van klimaatverandering en gebiedsontwikkeling op de waterkwaliteit. Ook participeren we in het NAD-project (Netwerk Waterketen Delfland) 'Wijk van de Toekomst' om te onderzoeken hoe water en bodem sturend kunnen zijn in bestaande en nieuwbouwwijken. We verwachten dit onderzoek in 2024 af te ronden.

Om de doelen voor overig water te halen, is de uitvoeringsstrategie Overig water bestuurlijk vastgesteld. Met gemeenten en andere gebiedspartners werken we samen om tot (proces-) afspraken te komen om zowel de KRW-doelen als de doelen voor overig water te realiseren. Met de gemeenten Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Westland zijn afspraken gemaakt en vastgelegd in de bestuurlijke in strategische samenwerkingsagenda's. Met de overige gemeenten lopen gesprekken om tot afspraken te komen. Het proces met gemeenten om concrete ecologische inrichtingsmaatregelen af te spreken en uit te voeren verloopt langzaam. Delfland heeft in 2022 geen ecologische inrichtingsmaatregelen in overig water uitgevoerd of daaraan financieel bijgedragen.

Monitoring

Het monitoringsprogramma 2022 is volgens planning uitgevoerd. De resultaten worden beschreven in de Waterkwaliteitsrapportage 2022. Deze is in april 2023 gereed. Innovatieve methoden voor eDNA zijn verder verkend en toegepast. Voor zwemwater is er een methode ontwikkeld voor het bepalen van de oorsprong van fecale verontreinigingen (humaan, vogels, honden, paarden). Dit geeft kennis om mogelijke maatregelen te bepalen. Verder werken we met andere waterschappen en onderzoeksinstituten aan de ontwikkeling van nieuwe methoden met eDNA voor visstandonderzoek, voedselwebanalyse en de opsporing van overschrijdingen in de glastuinbouw. Het gebruik van bio-assays (bijvoorbeeld met watervlooien) als indicator voor de waterkwaliteit is verder verkend.

Toekomstbestendige zoetwatervoorziening

We hebben in 2022 ingezet op een toekomstbestendige zoetwatervoorziening, onder meer door actief deel te nemen aan het Deltaprogramma Zoetwater. De laatste maatregelen uit het Deltaplan Zoetwater eerste fase zijn in 2022 afgerond. In 2022 is gewerkt aan de voorbereiding van de maatregelen uit de tweede fase (2022-2027). Hiermee wordt de robuustheid van het Delflandse zoetwatersysteem vergroot. In 2022 is het 'Droogteprotocol Schutten sluizen Delfland' door het dagelijks bestuur vastgesteld en tijdens de droge zomer van 2022 is dit meteen toegepast. Om het knelpunt van zoutindringing via de sluizen voor de langere termijn aan te pakken, is in 2022 een proces doorlopen met de gebiedspartners en zijn afspraken gemaakt over in 2023 uit te voeren nader onderzoek naar de kosten en

haalbaarheid van reeds in beeld gebrachte effectieve maatregelen om de zoutindringing te verminderen.

Zwemwater

In het WBP6 staat als ambitie dat alle aangewezen zwemlocaties voldoen aan de EU-zwemwaterrichtlijn en dat er alleen bij uitzondering een negatief zwemadvies mag zijn. In 2022 voldeden elf van de twaalf zwemlocaties aan de EU-zwemwaterrichtlijn. De scores waren aanvaardbaar, goed en uitstekend. De locatie Plassen Madestein-zuidzijde heeft het eindoordeel 'slecht' gekregen en voldoet niet aan de EU-zwemwaterrichtlijn.

In 2022 zijn de gesprekken met gemeenten over maatregelen bij zwemlocaties afgerond. Op basis van die gesprekken zijn de zwemlocaties geprioriteerd. Vervolgens zijn gesprekken gevoerd over de drie hoogst geprioriteerde zwemlocaties, te weten Wollebrand, Madestein-noordzijde en Madestein-zuidzijde. Dit heeft nog niet geleid tot het opstellen van concrete maatregelplannen. De reden is dat er nog geen duidelijkheid was over de bronnen van fecale verontreiniging in de zwemlocaties. Voor de Wollebrand is de verwachting dat de fecale verontreiniging voor het nieuwe badseizoen is opgelost. Als dat lukt, wordt met de gemeente Westland afgestemd over haalbaarheid en kosten van blauwalgmaatregelen. De verwachting is dat hierover voor het vierde kwartaal van 2023 duidelijkheid is. Voor de Plassen Madestein verwachten we in 2023 de resultaten van het onderzoek naar de fecale verontreiniging.

3.2.2 Programmalijn Biodiversiteit

Doel

Delfland zet zich actief in voor de biodiversiteit door verbeteringen in werk en terreinen uit te voeren en bij alle werkzaamheden flora en fauna te ontzien. Daarmee dragen we bij aan biodiversiteitsherstel.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2022 is het biodiversiteitsteam op volle sterkte gebracht en zijn de eerste onderstaande stappen gezet om versterking van de biodiversiteit in ons werk en in samenwerking met partners te realiseren.

Biodiversiteit in onze werkzaamheden

Om biodiversiteit als vanzelfsprekend te borgen in onze werkprocessen is een aantal instrumenten ontwikkeld, zoals een inspiratiegids voor waterbergingen en biodiversiteitsprofielen voor toepassing in projecten. Er zijn stappen gezet in het ecologisch beheer van onze keringen. Inmiddels wordt 86 ha keringen ecologisch beheerd. Daarvan is 25 ha toegevoegd in 2022, voornamelijk door overschakeling op ecologisch maaibeheer op delen van de Delflandse Dijk. Verder is 3,3 ha kering – in beheer bij Natuurmonumenten – na groot onderhoud bloemrijk opgeleverd. In totaal is dus 28,3 ha natuurrijk beheerde kering in 2022 toegevoegd. In 2022 is gestart met een verkenning van de bruikbaarheid van het keurmerk voor de verdere professionalisering en borging van het ecologisch beheer. Samen met het programma Klimaatadaptatie is een pilot uitgevoerd voor vergroening van bedrijfsterreinen, waarbij het terrein van gemaal Achtermolen biodivers is ingericht, gebruikmakend van het voor duurzaamheid ontwikkelde instrument 'Duurzaam-op-Wegwijzer'. Samen met een nog uit te voeren pilot in 2023 (bij het Schiegemeal) leverde deze pilot inzicht in de borging van het instrument in de werkprocessen.

Ontwikkeling Blauwgroen netwerk

In 2022 hebben de eerste verkennende gesprekken met gemeenten en terreinbeheerorganisaties plaatsgevonden voor de ontwikkeling van een blauwgroen netwerk

waarin watergangen, oevers en keringen leef- en migratieruimte bieden aan planten en dieren en verbonden zijn met andere natuurnetwerken. Ten behoeve van de doorontwikkeling vanuit de vijf iconsoorten is in 2022 gestart met de voorbereiding van een nieuwe plasdraszone in waterberging Oude Leede, nestvloten in waterberging Wollebrand, de aanleg van een 'tiny forest' (Rijswijk), een inrichtingsplan ten behoeve van een natuurontwikkelingsproject in de Voorafschse Polder te Berkel en Rodenrijs en een paddenpoel en kruidenrijk grasland in het ontwerp van de toekomstige zonneweide Kapittelland. De uitvoering van deze maatregelen is voorzien in 2023 en 2024.

3.2.3 Programmalijn Recreatief medegebruik

Doel

Delfland faciliteert recreatief medegebruik waar mogelijk (kansen grijpen).

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De visie 'Recreatief medegebruik Delfland' is in 2022 door de VV vastgesteld. Het uitvoeren van de daaruit voortkomende uitvoeringsagenda is in 2022 gestart en loopt door in 2023.

3.2.4 Programmalijn Verbinding en facilitatie vanuit netwerk en kennis

Doel

Verbinden met partners, faciliteren vanuit het netwerk en kennis, en het waterbelang en de doelen van Delfland inbrengen en borgen in ruimtelijke en complexe plannen van derden voor de fysieke leefomgeving. Daarnaast kennis uitwisselen in binnen- en buitenland en ondersteunen bij het streven om 20 miljoen mensen en veertig stroomgebieden wereldwijd te voorzien van schoon, voldoende en veilig water.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Actualiseren Watervisie

In 2022 waren er geen aanleidingen om de Watervisie aan te passen.

Planvorming

De inwerkingtreding van de Omgevingswet is opnieuw uitgesteld, het maken van samenwerkingsafspraken met gemeenten en andere partners gaat echter onverminderd door. Het in 2021 vastgestelde beleidskader Participatie Delfland is in 2022 intern geëvalueerd. In het proces van de watertoets zijn we dankzij overleg en informeel contact met alle gemeenten vroegtijdig bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving betrokken. De watertoetsen zijn in 2022 steeds binnen de gestelde termijn afgehandeld. Delfland is vroegtijdig betrokken bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie van de gemeente Den Haag, deze wordt in 2023 verder vormgegeven.

In 2022 is de Wateragenda Den Haag vastgesteld en is de vernieuwing van de waterplannen voor Delft en Schiedam in ontwikkeling; de vaststelling hiervan is in 2023. Er is bijgedragen aan de Gebiedsvisie Broekpolder Vlaardingse 2040 en het Toekomstbeeld Vlietzone. In 2022 is een start gemaakt met een samenwerkingsagenda op het fysieke domein voor gemeenten in de Haagse regio, om de ruimtelijke puzzel met betrekking tot woningbouw te kunnen leggen.

De complexe plannen van derden verlopen in goede samenwerking. Twee nieuwe projecten zijn dit jaar gestart. Een verzoek van ontwikkelmaatschappij OWBZ om over de mogelijkheden van vaarrecreatie te onderzoeken in Monster-Noord. Daarnaast is Dunea het

project 'Drinkwatervoorziening van de toekomst 2030-2040' gestart, Delfland participeert in dit project.

Voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) wordt gewerkt aan een uitvoeringsprogramma. Onderdeel hiervan is de pilot 'Klimaat slim boeren'. Delfland en de gemeente Midden-Delfland trekken hierin samen op om met agrariërs uit het gebied een aanpak voor bodemdaling, CO₂-uitstoot, droogte en wateroverlast te ontwikkelen. In het participatieproces Broekpolder 2040 is het 'Ontwikkelperspectief Broekpolder' opgeleverd, hierin heeft Delfland zorg gedragen voor een robuust watersysteem.

Internationaal

Na Covid zijn in 2022 de buitenlandse activiteiten geïntensiveerd. Wij hebben kennis gedeeld door deelname aan de Blue Deal-programma's Colombia, Ghana, Indonesië en Zuid-Afrika. Dit heeft digitaal en via werkbezoeken plaatsgevonden. Verder hebben we twaalf buitenlandse delegaties ontvangen, waarbij kennis is uitgewisseld over onder meer waterbeheer, waterzuivering, kustbescherming en droogte. Ook is een medewerker van Delfland geselecteerd voor het Klimaat- en Innovatieprogramma Waterschappen Internationaal (KIWI), een tweejarige opleiding gericht op werken in het buitenland.

3.2.5 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkwaliteit	11.345	11.418	9.275
Biodiversiteit	518	473	387
Recreatief medegebruik	659	659	633
Externe verbinding	1.646	1.588	1.014
Totaal	14.167	14.138	11.308

Binnen dit programma is sprake van € 2,8 miljoen lagere kosten (verschil tussen begroting 2022 na wijziging en rekening 2022). Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Waterkwaliteit

De uitgaven zijn € 2,1 miljoen lager dan geraamd in de bijgestelde begroting door:

- Lagere uitgaven voor de ecologische optimalisatie van het waterbeheer. Er is minder (groot) onderhoud aan natuurvriendelijke oevers en vispaaiplaatsen uitgevoerd. De pilot 'Ecologisch baggeren' is efficiënter uitgevoerd door mee te liften op het reguliere baggerproces. Er is minder bijgedragen aan visstandbeheer en de Ecoloreurenkoers wordt pas in 2023 ingevoerd in de gemeente Westland (totaal € 0,2 miljoen).
- € 0,1 miljoen lagere uitgaven aan derden door vertraging in de realisatie van het 'Weidevogelproject Zuidpolder' vanwege een tijdrovend verkavelingsproces met grondeigenaren. De verwachting is dat de uitvoering in 2023 zal plaatsvinden.
- € 0,1 miljoen lagere uitgaven voor onderzoek van de waterkwaliteit op het vlak van submerse waterplanten en varen als gevolg van het niet tijdig ingevuld krijgen van de personele capaciteit, door onvoldoende kwalitatieve respons.
- Lagere uitgaven aan derden ad € 0,2 miljoen voor de verbetering van de waterkwaliteit in overig water. Dit komt enerzijds doordat wij de uitvoeringsstrategie voor de waterkwaliteit in overig water pas in mei hebben vastgesteld, anderzijds doordat wij meer inzicht nodig hebben in de exacte lokale knelpunten. De krappe

beschikbaarheid van personeel bij de gemeenten én bij Delfland speelt hierin eveneens een rol.

- Lagere uitgaven doordat opdrachten voor het onderhouden van watergangen later dan gepland in de markt zijn uitgezet (€ 0,2 miljoen).
- Lagere uitgaven in het algemeen door gebrek aan capaciteit door krapte op de arbeidsmarkt (totaal € 0,6 miljoen).
- € 0,4 miljoen lagere uitgaven door de inzet van afdelingsbudgetten voor de inhuur van externen.
- Voor € 0,3 miljoen aan kleine afwijkingen met diverse redenen.

Biodiversiteit

Door een lange aanlooptijd in de werving van medewerkers heeft dit geleid tot een tragere opstart voor de activiteit 'Doorontwikkelen vanuit de vijf icoonsoorten' en daardoor lagere externe kosten (€ 0,1 miljoen). In Q3 2022 is de bezetting op volledige sterkte gekomen.

Externe verbinding

De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,6 miljoen lager. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

3.2.6 Investeringsuitgaven

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkwaliteit en biodiversiteit	2,0	1,8	1,4
Eindtotaal	2,0	1,8	1,4

Voor de NEZ Oude Spui is € 0,4 miljoen minder uitgegeven dan aanvankelijk was begroot. In 2022 zijn twee bezwaren op de omgevingsvergunning binnengekomen. De voorzieningenrechter heeft op de ingediende bezwaren een voor Delfland positief besluit genomen. Dit heeft tot vertraging van de start van de uitvoering geleid, waardoor een deel van de uitgaven (€ 0,2 miljoen) doorschuift naar 2023. Er zijn daarnaast minder kosten gemaakt (€ 0,1 miljoen), omdat de verwachte hoeveelheid puin niet is aangetroffen. De aanleg van de vismigratievoorziening Dijkpolder, tegelijk met de aanleg van het gemaal, heeft vertraging in de voorbereiding opgelopen, waardoor een deel van de werkzaamheden doorschuift naar 2023. Hierdoor is € 0,15 miljoen minder uitgegeven.

In 2022 zijn twee projecten geactiveerd:

- Effecten plaagsoorten en waardplanten NEZ
- Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder

3.3 Waterkwantiteit en klimaatadaptatie

3.3.1 Programmalijn Waterkwantiteit

Doel

Een robuust, klimaatbestendig watersysteem. In 2027 is het watersysteem zodanig ingericht dat in het beheergebied kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd. De kans op inundatie van het gebied door hevige regenval wordt zodanig verkleind dat deze aan de normering voldoet.

Prestatie-indicator

Het oppervlak van het beheergebied van Delfland (totaal: 40.600 ha) voldoet aan normen voor inundatie zoals genoemd in de provinciale waterverordening.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	40.015 (98,7%)	39.925 (98,3%)	40.022 (98,7%)

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Voor het behalen van de bovenstaande prestatie-indicator is een hele serie activiteiten nodig. De belangrijkste worden in onderstaande opsomming langsgelopen.

Uitvoeringsprogramma Voorkomen Wateroverlast 2023-2027

We voldoen bijna aan de prestatie-indicator. Om ervoor te zorgen dat we de norm van 100% halen, is in 2022 het concept-uitvoeringsprogramma opgesteld. Het uitvoeringsprogramma is een programmatische aanpak om voor iedere locatie waar de prestatie-indicator niet voldoet, te komen tot een oplossing. De middelen die hiervoor nodig zijn, worden via een investeringsplan (met bijbehorend uitvoeringskrediet) begin 2023 voorgelegd aan de verenigde vergadering ter vaststelling.

Watersysteemanalyses

Om locaties te bepalen waar niet aan de prestatie-indicator wordt voldaan, zijn in 2022 watersysteemanalyses van de volgende polders opgestart: Spangen, Oost-Abtspolder, Oud-Mathenesse, Hoek van Holland, Noordpolder van Delfgauw en Polder van Biesland. De watersysteemanalyses van de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder, Foppenspolder en Zuidpolder van Delfgauw waren al in uitvoering, maar hebben vertraging opgelopen door personele wisselingen. Deze worden in 2023 afgerond.

Projecten

In 2022 is het gemaal Vlaardingen-West volledig aangepakt en verdubbeld in capaciteit, het gemaal Klaas Engelbrecht gerenoveerd en het gemaal Noord Kethel aangepast. In de polder Schieveen, aan de Bovendijk, is een nieuw gemaal gerealiseerd. Met dit gemaal en bijbehorende stuw is het gebied optimaal in te regelen voor broedende weidevogels.

Verder zijn we in 2022 gestart met de renovatie van het gemaal Dijkpolder. Dit monumentale gemaal vertoonde flinke scheuren en moest daarom worden voorzien van een geheel nieuwe fundatie. Een bijzondere klus, waarbij werkzaamheden vooral binnen het monumentale gebouw plaatsvinden.

Op het moment van het opstellen van de jaarstukken zijn in aanbesteding of in opdracht van aannemers de gemalen Nieuwlandse Molen, Commandeurspolder, Nieuwland-Noordland Oost, Bagijnenland, Maasdijk, Oude Lierpolder en Hooipolder.

De besluitvorming voor verbetering van de waterhuishouding in de Kralingerpolder met betrekking tot de Oranjestraat in De Lier heeft in 2022 plaatsgevonden waardoor de voorbereidingen van start zijn gegaan.

Rainlevelr

Een andere mogelijkheid om aan de prestatie-indicator te voldoen is Rainlevelr. Het betreft de inzet van regenwaterbassins door tuinders om voor een bui een berging te creëren. In 2022 hebben we twaalf nieuwe operationele deelnemers opgenomen in het collectief. Hiermee is het totale aangesloten netto areaal glas met 53 ha gegroeid van 281 naar 334 ha. De energiecrisis raakt ook de glastuinbouw en daarmee de voortgang van Rainlevelr. Minders bassins worden nu vernieuwd; vanuit Rainlevelr is de aandacht verlegd naar het aansluiten van bestaande bassins. Van de bedrijven (aantal: 45) die in de intakefase zitten, betreft 85% ombouw van de bestaande situatie.

Peilbesluiten

In een peilbesluit wordt het waterpeil vastgelegd als basis voor de peilbeheersing. In 2022 zijn negen peilbesluiten door de VV vastgesteld: zes ambtshalve correcties, twee als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen en één herziening van een peilgebied.

Peilbeheersing

Voor het blijven voldoen aan de prestatie-indicator, is het zaak de peilregulerende kunstwerken op een juiste manier te bedienen. De bediening van het watersysteem is in 2022 conform kaders en afspraken verlopen.

Onderhoud technische installaties en procesautomatisering

Voor het blijven voldoen aan de prestatie-indicator is het zaak het watersysteem behalve goed te bedienen ook goed te onderhouden. Dit doen we door planmatig preventief onderhoud aan de gemalen, automatische stuwen en inlaten. Er heeft in 2022 groot onderhoud plaatsgevonden aan boezemgemaal Zaaier waarbij de e-installatie vervangen is

en het smeersysteem van de pompen is aangepast. Dit project loopt ook nog in 2023 door en hiermee wordt de bedrijfszekerheid voor de komende jaren gegarandeerd.

Daarnaast is er een groot aantal inspecties uitgevoerd op de technische installaties, waardoor de staat van deze installaties is geëvalueerd. Er zijn ook diverse onderhouds- en reparatiewerkzaamheden uitgevoerd aan de installaties en de procesautomatisering (PA), waardoor deze weer in goede staat zijn. We zijn erin geslaagd om de geplande onderhoudswerkzaamheden binnen het budget en volgens de geplande tijdlijn uit te voeren. Dit alles heeft geleid tot een veilig en betrouwbaar functioneren van de technische installaties en de procesautomatisering in ons gebied.

Onderhoud watergangen

Het maaionderhoud van de watergangen en bijbehorende inspecties zijn conform planning uitgevoerd en gerapporteerd.

Na de vertraging in het baggeren die in 2019 is ontstaan (PFAS-problematiek waardoor baggerwerk tijdelijk heeft stilgelegen), hebben we ook in 2022 stappen gezet om de achterstand in te lopen. Het werkproces is, in afstemming met de marktpartijen, verder geoptimaliseerd en is aanvullend tijdelijke capaciteit aangetrokken om de uitvoering van het baggerwerk te bevorderen. In 2022 liepen meerdere baggerseizoenen parallel naast elkaar in de uitvoering. Door het meerjarige karakter van het baggerwerk zal het zichtbaar wegwerken van de achterstanden in 2023 plaatsvinden.

Er is een rapport gekomen van de rekenkamercommissie. In 2022 zijn we gestart met het uitvoeren van een aantal aanbevelingen. De verenigde vergadering is in december 2022 geïnformeerd over de aanpak en volgorde van de uitvoering van de aanbevelingen. Er is gestart met het invullen van een integraal projectmanagementstructuur voor het uitvoeren van baggeren, dit zal in 2023 afgerond worden. De belangrijkste inzet in 2022 was erop gericht om in 2023 de achterstanden in het baggerwerk weg te werken.

3.3.2 Programmalijn Klimaatadaptatie

Doel

De regio Delfland is klimaatbestendig en waterrobuust in 2050.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In samenwerking met gemeenten en andere belanghebbenden hebben we gewerkt aan de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie en deze uitgedragen.

- Samen met de gemeenten hebben we gewerkt aan de uitvoering van de regionale samenwerkingsagenda klimaatadaptatie en de uitvoeringsagenda's en -plannen opgesteld. Daarbij hebben we gebruikgemaakt van de 'Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie (2021-2027)' van het Rijk.
- Via de Community of Practice en een themabijeenkomst over droogte hebben we kennis gedeeld. Richting inwoners hebben we regionale samenwerking gezocht bij klimaatacties tijdens de tuinmaand.
- In 2022 hebben we zowel inhoudelijk als financieel bijgedragen aan het Convenant Klimaatadaptief Bouwen.
- Namens de regionale samenwerking zijn wij 'Friend of the Mission Adaptation to Climate Change' geworden, een EU-initiatief om op Europees niveau een COP (conference of parties) in te richten met als doel kennisuitwisseling.

- We hebben twee projecten voorgedragen voor de Tijdelijke Impulsregeling Klimaatadaptatie van het Rijk. Helaas bleken deze uiteindelijk niet in aanmerking te komen voor een bijdrage vanuit deze regeling.

We hebben de ambities voor wateroverlast, droogte, hitte en overstroming voor 2050 voor de verschillende beleidsvelden geconcretiseerd en vertaald naar (gebiedsgerichte) opgaven en strategieën.

- Ten behoeve van het opstellen van de langetermijnstrategie Wateroverlast hebben we in 2022 diverse analyses uitgevoerd naar de kwetsbaarheid van het gehele beheergebied voor extreme neerslag. Dit heeft geresulteerd in een strategie, die op 2 februari 2023 is vastgesteld in de verenigde vergadering.
- Naar aanleiding van de Limburg-bui hebben we samen met de provincie Zuid-Holland en Zuid-Hollandse waterschappen een analyse uitgevoerd naar de gevolgen als een dergelijke bui boven Zuid-Holland zou vallen.
- We zijn in 2022 gestart met het ontwikkelen van een methodiek voor het uitvoeren van een stresstest voor de gevolgen van klimaatverandering op de waterkwaliteit.

In 2022 hebben we samengewerkt met andere belanghebbenden aan een meer integrale aanpak voor hemelwater, met oog voor de samenhang tussen waterzuivering, waterkwaliteit, wateroverlast en droogte.

- We zijn actief betrokken bij de proeftuin de Waterstraat in Delft, waar allerlei klimaatadaptatieve innovaties worden ontwikkeld en getest. Zo hebben we bijgedragen aan diverse bijeenkomsten, waaronder een 'matchmaking event' voor gemeenten en Waterstraat-ondernemers met als doel om de schaa sprong naar de praktijk te maken.
- In 2022 zijn we deelnemer geworden van het COASTAR-netwerk. Dit netwerk is gericht voor het ontwikkelen en delen van kennis over de opslag van zoetwater in de ondergrond. Ook zijn we betrokken bij het uitwerken van een pilot in het Westland.

We hebben in 2022 onze kennis vergroot, evenals het bewustzijn in de eigen organisatie en in de regio bij overheden, bedrijven, instellingen en inwoners, rond de impact van klimaatverandering en wat we daaraan kunnen doen (handelingsperspectieven). We hebben klimaatadaptatie geborgd in Delflands handelen en stimuleren andere partijen dit ook te doen.

- Naar aanleiding van de VV-motie 'Klimaatverandering: klaar voor een robuuste toekomst!' hebben we een serie informatieve bijeenkomsten voor VV-leden georganiseerd. Hierbij is ingegaan op de gevolgen van klimaatverandering en is een overzicht gegeven van de doelen en activiteiten die wij uitvoeren om een waterrobuuste en klimaatbestendige regio te worden.
- De Stimuleringsregeling Klimaatadaptatie is uitgevoerd: in 2022 hebben we 85 aanvragen gehonoreerd, waarmee in totaal ruim 550 m³ waterberging is gerealiseerd, en waarmee we hebben bijgedragen aan vergroting van het waterbewustzijn bij inwoners, bedrijven en (maatschappelijke) organisaties.
- Bij twee tuincentra zijn in 2022 nieuwe klimaatpleinen gerealiseerd. Daar krijgen klanten informatie over klimaatadaptatieve tuininrichting en producten. Minister van Natuur en Stikstof Van der Wal was aanwezig bij de opening van een van deze klimaatpleinen. Samen met tuincentra hebben we er diverse activiteiten georganiseerd, waaronder tuinontwerpsessies en speciale informatie- en actiedagen.
- In 2022 hebben we op vijf basisscholen gastlessen verzorgd over de gevolgen van klimaatverandering. Wij hebben een zogenoemde 'watertafel' aangeschaft, die gebruikt kan worden bij de gastlessen en andere voorlichtingsactiviteiten om voor kinderen (en ouders/leerkrachten) de gevolgen van klimaatverandering door hun eigen handelen inzichtelijk te maken.

- De Duurzaam-op-weg-wijzer is in 2022 gelanceerd op de website van Delfland. Met deze tool, kun je, met beantwoording van enkele vragen, adviezen krijgen hoe je je tuin of perceel klimaatadaptief kunt inrichten en kunt bijdragen aan het verhogen van de biodiversiteit.
- Aan de hand van de Duurzaam-op-weg wijzer hebben we ook het terrein van gemaal Achtermolen aangepakt. Dit was een eerste pilot om zelf ook ervaringen op te doen.
- We hebben in samenwerking met de gemeente Rijswijk twee webinars georganiseerd voor (geïnteresseerde) scholen, adviseurs en netwerkpartners.
- In samenwerking met een woningbouwcorporatie is in 2022 een klimaatkrachtige tuinontwerpwedstrijd gehouden onder nieuwe huurders.
- We hebben samen met andere partijen een vijfde editie van de StraaD-krant ontwikkeld met als onderwerp 'biodiversiteit'.
- Voor het vergroten van het kennisniveau en bewustzijn in de eigen organisatie hebben we in samenwerking met het programma Duurzaam Circulair achttien bijeenkomsten van Tijd voor Duurzaamheid georganiseerd, met afwisselende onderwerpen.
- We zijn in 2022 gestart met de ontwikkeling van een monitor voor het klimaatbewustzijn van inwoners.

We zoeken actief naar mogelijkheden voor jarenlange samenwerkingsafspraken en de uitvoering van maatregelen met impactrijke partijen, zoals groenblauwe schoolpleinen, waterbergende daken, ontharding en vergroening van wijken en buurten en hergebruik van water. We zetten met name in op kwetsbare gebieden en benutten kansen om mee te liften op andere initiatieven.

- Rainlevelr heeft nu zestig deelnemende glastuinbouwbedrijven met een totale bergingscapaciteit van 32.600 m³ als ze ruimte maken voor de opvang voor 10 mm neerslag.
- In 2022 zijn zes groenblauwe schoolpleinen gerealiseerd met steun van Delfland.
- We zijn een onderzoek gestart naar de doorwerking van groenblauwe schoolpleinen in buurten, wijken en richting ouders.
- We hebben vier regentonprojecten in Den Haag ondersteund en zijn betrokken bij de aanleg van een buurtwadi in Transvaal.
- We hebben een webinar verzorgd voor de Groene Huisvesters, een samenwerking van onder andere het ministerie van BZK, corporaties, VNG en Aedes.
- We zijn een traject gestart met twee woningbouwcorporaties waarmee we toewerken naar langjarige samenwerkingsafspraken en de verankering van klimaatadaptatie in prestatieafspraken.

We hebben het bestaande netwerk Klimaatkrachtig Delfland versterkt en dit actief ingezet om initiatieven en projecten te faciliteren en andere partijen te activeren. Daarbij hebben we gebruikgemaakt van onder andere het digitale platform Klimaatkrachtig Delfland (www.klimaatkrachtig.nl).

- We hebben in 2022 vier tuin on tour-bijeenkomsten georganiseerd voor hoveniers. Hierbij ging het om onderlinge kennisuitwisseling en verbinding tussen hoveniers en tuinarchitecten.
- In aansluiting op landelijke trajecten hebben we twee grote campagnes georganiseerd ('Genieten in je tuin' en 'Vergeeten plantseizoen').
- De digitale Klimaatkrachtig-nieuwsbrief is in 2022 twaalf keer uitgebracht.
- Het klimaatlabel is in 2022 gelanceerd en aan www.klimaatkrachtig.nl toegevoegd.
- Het 'Klimaatkrachtig OK'-keurmerk is in 2022 zeven keer uitgereikt aan succesvolle initiatieven.
- De Klimaatkrachtig Doorgeeftrofee rouleerde twee keer, waarmee weer twee netwerkpartners in het zonnetje zijn gezet.

3.3.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkwantiteit	39.864	41.468	39.102
Klimaatadaptatie	2.696	2.526	1.831
Totaal	42.560	43.994	40.933

Binnen dit programma is sprake van € 3,1 miljoen lagere kosten. Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Waterkwantiteit

Er is een onderschrijding van € 2,4 miljoen. Deze is grotendeels te verklaren door:

- vertraging van procesautomatiseringsprojecten vanwege minder beschikbaarheid van eigen personeel en leveringsproblemen door de markt voor circa € 0,7 miljoen;
- vertraging van baggerwerkzaamheden door een geschil met een van de aannemers (circa € 2,0 miljoen);
- door de vertraging van de baggerwerkzaamheden en afronden baggerseizoenen blijft de facturatie aan gemeenten achter voor € 0,5 miljoen;
- de doorbelaste personeelskosten zijn € 0,5 miljoen lager. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9;
- een overschrijding op de elektriciteitskosten voor de bediening van de gemalen van circa € 0,4 miljoen;
- diverse overschrijdingen kleiner dan € 0,1 miljoen, samen goed voor € 0,1 miljoen.

Klimaatadaptatie

Er zijn voor € 0,7 miljoen minder personeelskosten doorbelast vanuit de afdelingen dan begroot. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

3.3.4 Investeringsuitgaven

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkwantiteit	5,0	3,6	3,8
Eindtotaal	5,0	3,6	3,8

De uitvoering verliep uiteindelijk voorspoediger dan in de bestuursrapportage 2022 was bedacht. Bij het gemaal Dijkpolder konden verschillende onderdelen na enige vertraging vanwege de tweede vloer (zie Burap 2022) toch worden uitgevoerd in 2022.

In 2022 zijn vier projecten geactiveerd:

1. WB Oostelijke randweg Oude Lierpolder
2. gemaal Oude Polder van Pijnacker
3. gemaal Vlietpolder
4. Nollaantje

3.4 Waterketen en circulariteit

3.4.1 Programmalijn Waterketen

Doel

Een doelmatig en toekomstbestendig transport- en zuiveringsproces. Delfland transporteert en zuivert afvalwater en verwerkt adequaat het vrijkomende zuiveringsslib. Daarbij optimaliseert Delfland de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het werkproces.

Prestatie-indicator

Het verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat en de vermindering van rioolvreemd water uitgedrukt in %.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Verwijderingsrendement stikstof %	82%	80%	81%
Verwijderingsrendement fosfaat %	81%	80%	83%

Ook in 2022 zijn de wettelijke eis van 75% verwijderingsrendement en de afgesproken prestatie-indicator van 80% verwijderingsrendement van stikstof en fosfaat gehaald. Met de komst van de nieuwe Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater (naar verwachting 2024) zullen de eisen ten aanzien van stikstof en fosfaat strenger worden. We hebben in 2022 actief geparticipeerd in het consultatietraject rond de nieuwe richtlijn en zullen in 2023 de effecten van de richtlijn voor Delfland verder in kaart brengen.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Vermindering rioolvreemd water in %	1%	1%	1%*

* Betreft prognose. Resultaat 2022 is nog niet bekend.

Hoe minder rioolvreemd water, hoe beter dat is voor het zuiveringsproces. Gemeenten en andere partijen hebben invloed op de hoeveelheid rioolvreemd water, door afkoppeling en andere rioleringsmaatregelen. Het percentage heeft betrekking op de bestaande gebieden, niet op nieuwbouw.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Vanuit het regulier beheer is het afvalwater gezuiverd, het beheer en onderhoud uitgevoerd en het slib vergist (biogasproductie), gedroogd en afgevoerd. Het ontstane biogas is omgezet in groengas en afgezet op het aardgasnetwerk. De waterzuiveringen welke in beheer zijn bij Delfluent kunnen door aanpassingen met meer opbrengst van groengas en met het gebruik van minder energie worden uitgevoerd.

In 2022 is er veel aandacht geweest voor de veiligheidscultuur en is de operationele veiligheid vergroot. Onder meer door het vergroten van bewustzijn, het veiliger maken van installaties en accreditatie op de toegang tot de zuiveringsinstallaties en specifieke onderdelen daarvan. In het project '1 OBS' is gewerkt aan het verder opzetten en uitbouwen van dit onderhoudsbeheersysteem voor onder meer de waterketen. Ook zijn er binnen het Netwerk Waterketen Delfland (NAD) en de Rotterdamse samenwerking (ROSA, in 2022 getransformeerd in de Alliantie Waterkracht) weer stappen gezet in de verdere samenwerking en informatievoorziening. Vooral op het gebied van gezamenlijk databeheer (met name het koppelen van de data van het gemeentelijk rioolsysteem aan data van het transportstelsel van Delfland) zijn stappen gezet en is meer inzicht gekomen.

In december 2022 hebben we het algemeen bestuur geïnformeerd over onze ingezette route ten aanzien van een toekomstige governance. Voor wat betreft de realisatie van de AWZI De Groote Lucht heeft het algemeen bestuur in 2022 besloten om een nieuwbouwvariant verder uit te werken en daarop het omgevingsproces in te richten. In 2023 worden hiervan de eerste resultaten en overeenkomsten verwacht.

Er is een groot aantal inspecties uitgevoerd op de technische installaties, waardoor meer zicht is verkregen over de staat van deze installaties. Hierdoor kan het onderhoud op basis van urgentie worden ingepland. Diverse onderhouds- en reparatiewerkzaamheden zijn naar aanleiding van deze inspecties al uitgevoerd. De geplande onderhoudswerkzaamheden in 2022 zijn binnen het budget en volgens de geplande tijdlijn uitgevoerd.

3.4.2 Programmalijn Transitie waterketen

Doel

Transitie van een lineaire naar circulaire waterketen. Delfland is onderdeel van de waterketen. Onze kerntaken zijn het transporteren en zuiveren van het afvalwater. Dit doen we duurzaam, en in samenwerking met de andere waterketenpartners. We streven naar een toekomstgerichte waterketentransitie van lineair naar circulair.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Op 27 mei 2021 is de strategie Transitie waterketen door het algemeen bestuur vastgesteld. Deze strategie geeft richting aan de transitie naar een watercyclus waarin het influent van de afvalwaterzuiveringen wordt opgewerkt naar waardevolle grondstoffen. De strategie is uitgewerkt en de eerste acties zijn uitgezet. De Europese Unie heeft het eerste concept van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater gepubliceerd. Met de Unie van Waterschappen is een eerste reactie opgesteld. Deze reactie is gezamenlijk met alle andere overheden opgenomen in de

Nederlandse reactie op de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Daarnaast is er gestart met het opstellen van een implementatiestrategie voor betreffende richtlijn.

Binnen de Transitie waterketen is in 2022 speciale aandacht besteed aan de lachgas- en methaanuitstoot van zuiveringen. Delfland gaat in 2023 deze uitstoot meten om meer inzicht te krijgen in de lachgas en methaanuitstoot en de mogelijke beheermaatregelen.

3.4.3 Programmalijn Energie- en klimaatneutraal

Doel

Delfland is energieneutraal in 2025. Het energieverbruik is gelijk aan onze duurzame bronnen.

Prestatie-indicator

Prestatie-indicator (gerealiseerde waarden t/m 2021 conform Klimaatmonitor)	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022 (prognose)
Energieneutraal in %	92	85	93
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	7.122	4.500	6.752

Meerjarig verloop prestatie indicator energieneutraal en CO₂

Prestatie-indicator (gerealiseerde waarden t/m 2021 conform Klimaatmonitor)	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Prognose 2022
Energieneutraal in %	n.v.t.	n.v.t.	71	92	93
Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	19.834	8.478	6.547	7.122	6.752

De cijfermatige onderbouwing van de streefwaarden voor het jaar 2022 is geprognosticeerd, omdat de gecontroleerde gegevens uit de Klimaatmonitor pas in het najaar van 2023 beschikbaar zijn. Hieronder volgt een toelichting op de definitieve cijfers van 2021.

1. Wij zijn energieneutraal wanneer ons energieverbruik (uitgedrukt in primaire energie: TJ) gelijk is aan de energie die wij opwekken uit duurzame bronnen die Delfland mag meerekenen (definitie energieneutraal – UvW). Dit bereiken we door enerzijds ons energieverbruik terug te dringen en anderzijds duurzame energiebronnen te realiseren. De cijfers van 2021 laten zien dat Delfland op koers ligt met een percentage van 92% energieneutraliteit. Deze positieve ontwikkeling wordt veroorzaakt doordat meer duurzame energie (groene stroom) is ingekocht en door de toename van onze eigen groengasproductie (AWZI Houtrust). Dit zet zich door in de verwachte cijfers van 2022.
2. We zijn klimaatneutraal wanneer we niet meer bijdragen aan klimaatverandering (geen uitstoot broeikasgassen). We verbeteren onze CO₂-footprint door de ontwikkelstappen die we zetten.
 - Vanaf 2020 wordt in de Klimaatmonitor-footprint ook het gebruik van polymeren en metaalzouten bij het zuiveringsproces meegewogen in de CO₂-uitstoot. Die invloed was eerder niet zichtbaar in de begroting 2022. De prognose 2022 is hierop aangepast en die invloed is eveneens zichtbaar in de gerealiseerde waarden. Vanaf 2022 verwachten we een daling in de CO₂-uitstoot als gevolg van verduurzamingprojecten.
 - In 2021 is de CO₂ uitstoot licht gestegen door gebruik van aardgas in plaats van biogas om de slibgistingstanks te verwarmen op AWZI Houtrust. Het biogas wordt

namelijk volledig omgezet in groengas. In 2022 zal de CO₂ uitstoot naar verwachting dalen door reductie in het aardgasverbruik vanwege: 1) optimalisatie van het warmte-terugwin-systeem en de in 2021 geplaatste warmtepomp op AWZI Houtrust en 2) door het amoveren van diverse aardgas verbruikende onderdelen uit de sliblijn op AWZI Nieuwe Waterweg.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De strategie om te komen tot een energie- en klimaatneutraal en circulair waterschap is ook in 2022 verder kracht bijgezet. Tijdens de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen in oktober 2022 is de 'Visie op weg naar Klimaatneutraliteit' vastgesteld en hebben alle waterschappen afgesproken te versnellen en ernaar te streven om in 2035 klimaatneutraal te zijn.

Verder zijn projecten in het uitvoeringsprogramma 'Energienutraal 2025' conform de meerjarenplanning in voorbereiding en/of uitvoering en is de certificering niveau 3 van de CO₂-prestatieladder bestendigd. We hebben nu in beeld welke stappen gezet moeten worden voor de doorontwikkeling naar niveau 4 van de CO₂-prestatieladder en zetten erop in om in 2025 niveau 4 te bereiken.

De verkenning van strategische samenwerking voor grootschalige ontwikkeling van thermische energie uit afvalwater met Eneco heeft in 2022 verder vorm gekregen en zal in 2023 worden voortgezet. In 2022 is een samenwerking tot stand gekomen tussen de gemeente Den Haag en Delfland, waarbij sportcomplex De Blinkerd verwarmd gaat worden door warmte uit ons rioolwater (riothermie). De planning is om dit in 2023 te realiseren.

Maatregelen voor de verdere reductie van CO₂ zijn verkend en zullen de komende jaren worden opgepakt. Zo zijn in 2022 onderzoeken uitgevoerd naar de impact van de CO₂-uitstoot op het materiaalengebruik van Delfland. De uitkomsten hiervan bieden handvatten voor de verdere ontwikkeling van maatregelen om onze CO₂-uitstoot te beperken, zoals de verkenning van de toepassing van alternatieve materialen. Bijvoorbeeld met betrekking tot transportleidingen (kunststof).

3.4.4 Programmalijn Circulaire economie

Doel

Delfland draagt actief bij aan de ontwikkeling van een circulaire economie door producten, materialen en grondstoffen zo hoogwaardig mogelijk te hergebruiken.

Prestatie-indicator

Het aandeel opdrachten waarin duurzame/circulaire ambitie meegenomen is. We streven ernaar vanaf 2023 alle opdrachten van Delfland (inkoop en bouw) circulair uit te vragen conform het Grondstoffenakkoord, de transitieagenda voor de bouw.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
GWW-opdrachten met duurzame/ circulaire ambitie (conform grondstoffenakkoord)	49%	90%	100%
(Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie		40%	92%

Heroriëntering op de monitoring van deze prestatie-indicator heeft het inzicht gegeven dat ook (advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie met een veel hoger percentage duurzaam circulair worden uitgevraagd dan bij de totstandkoming van de

bestuursrapportage 2022 inzichtelijk was. In de eisen of gunningscriteria van meervoudige, nationale en Europese aanbestedingen wordt duurzaamheid al meegenomen. Deze cijfers waren eerder niet meegewogen bij de monitoring en dus niet opgenomen in de begroting.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Alle GWW-projecten (grond-, weg- en waterbouw) worden inmiddels circulair uitgevraagd en voor adviesdiensten en leveringen is een flinke stap gezet op weg naar 100% circulair uitvragen. In 2022 zijn middels duurzaam opdrachtgeverschap onze duurzaamheidsambities doorvertaald naar ambities op tactisch niveau. Een volgende ontwikkelstap is het implementeren van instrumenten (bijvoorbeeld Dubocalc: dit berekent de milieueffecten van materiaal, een bouwwerk- of bouwmethode; de hele levenscyclus komt daarbij in beeld, vanaf de winning tot en met de sloop).

Verder zijn nieuwe versies van onze materialenpaspoorten in gebruik genomen. De beschikbare informatie in de paspoorten is uitgebreid: naast de hoeveelheid van een toegepast materiaal is nu ook de CO₂-footprint van dat materiaal inzichtelijk. In 2022 is de verkenning met de glastuinbouwsector om effluent als duurzaam gietwater in te zetten, doorgezet. Daarnaast is het Delfland gelukt om een zogenoemde einde-afvalstatus voor maaisel te realiseren. Daardoor hebben we nog meer mogelijkheden om ons maaisel te hergebruiken (bijvoorbeeld als strovervanger voor koeien).

3.4.5 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterketen	90.899	101.447	99.589
Transitie waterketen	989	989	561
Energie- en klimaatneutraal	296	296	392
Circulaire economie	877	877	639
Totaal	93.060	103.609	101.181

Binnen dit programma is sprake van € 2,4 miljoen lagere kosten (verschil tussen de begroting 2022 na wijziging en rekening 2022). Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Waterketen

De onderschrijding van € 1,8 miljoen heeft een aantal oorzaken.

- Hogere kapitaallasten van € 2,3 miljoen. Deze hogere kapitaallasten worden met name veroorzaakt door het stopzetten van de projecten 'Zoetwaterfabriek' en 'Zandfilter', waardoor deze als kosten ten laste van de exploitatie komen. De introductie van een vierde trap in de zuivering De Groote Lucht - als uitwerking van de zoetwaterfabriek - vindt voorlopig geen doorgang vanwege het vrijkomen van ongewenste restproducten. Het project 'Zandfilter', dat afhankelijk is van de ontwikkeling van de Zoetwaterfabriek, is hierdoor ook stopgezet. Het stopzetten van beide projecten heeft geen directe invloed op de zuiveringsverplichting. De investeringen van € 1,7 miljoen zijn daarom volledig in de exploitatie verantwoord.
- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,6 miljoen lager. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.
- In de dienstverleningsvergoeding met Delfluent zit een korting als gevolg van de herfinanciering die in 2016 heeft plaatsgevonden. Voor de berekening van de fee in

2022 is abusievelijk met de korting uit 2021 gerekend. Dit is aangepast, waardoor de kosten € 0,2 miljoen lager uitkomen.

- Hogere kosten voor groengas vanwege € 0,1 miljoen lagere terugvordering van btw over het aan groengas gerelateerde deel van de dienstverleningsvergoeding met Delfluent.
- Lagere kosten voor slibafzet van € 0,5 miljoen vanwege een lagere hoeveelheid vuillast en regenwater. Deze hoeveelheid wordt bepaald door bijvoorbeeld de hoeveelheid regen en de economische en bevolkingsgroei.
- De kosten voor Rijkshoeffing zijn € 0,4 miljoen lager, omdat Rijkswaterstaat in 2022 een lagere voorlopige aanslag heeft opgelegd vanwege een lopende discussie over de juistheid van aanslagen in de voorgaande jaren.
- Lagere beheerkosten van de zuiveringen DGL en Nieuwe Waterweg (NWA) van € 0,3 miljoen vanwege onder andere minder kosten voor specialistisch advies en onderzoek, de door beperkte capaciteit vertraagde uitvoering van de update van procesautomatisering, meevallende reinigingskosten van de slibgistingstank op de AWZI NWA.
- Van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport is een bijdrage ontvangen voor bemonstering rioolwater op covid. De bijdrage was ruim € 0,3 miljoen en volledig verwerkt als baten. Omdat in 2022 € 0,1 miljoen aan kosten is gemaakt, dient het overige deel als vooruit ontvangen te worden beschouwd. Door deze correctie zijn de baten € 0,2 miljoen lager.
- Een hogere opbrengst van € 2,0 miljoen door de verkoop van groengas als gevolg van de fors gestegen marktprijs van de groengasverkoop, met daarnaast een lagere marktprijs van HBE-certificaten vanwege veranderd marktaanbod door onder andere de scheepvaart. Hierbij is al rekening gehouden met een hogere VPB-aanslag over 2022 van € 0,4 miljoen.
- De opbrengst voor grensoverschrijdend afvalwater is € 0,3 miljoen hoger vanwege de afrekening definitieve vervuilingseenheden (ve's) over het jaar 2018 en een hoger voorlopig aantal ve's over 2022.
- In 2022 zijn aandelen in Aquaminerals B.V. verworven. De aanschaf was in de kosten geboekt in plaats van geactiveerd op de balans (zie paragraaf 7.4). Door de correctie nemen de kosten met € 0,1 miljoen af.

Transitie Waterketen

De onderschrijding van € 0,4 miljoen wordt veroorzaakt doordat het project als investering is geaccordeerd door de VV en vanaf dat moment de kosten daarop geboekt zijn en niet meer op de exploitatie.

Energie- en klimaatneutraal

Het verschil van € 0,1 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door de uren. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

Circulaire economie

Het verschil van € 0,2 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door de uren. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

3.4.6 Investeringsuitgaven

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterketen en circulariteit	7,0	10,5	6,7
Eindtotaal	7,0	10,5	6,7

De vervanging van het ontvangstwerk DGL en de vervanging van controllers en elektrische installaties DGL schuift deels naar 2023 waardoor respectievelijk € 0,5 en € 0,9 miljoen minder wordt uitgegeven. Door vertraging in realisatie van de collectieve zuivering is € 0,5 miljoen minder uitgegeven. Het project zonne-energie waterketen wordt ook deels in 2023 uitgevoerd waardoor € 1,3 miljoen minder is uitgegeven.

Het project 'Veilige toestand biogasinstallatie DGL en NWA' is vrijwel afgerond. De afwikkeling van de restpunten met een waarde van circa € 0,3 miljoen vindt plaats in 2023.

Het project 'Vervanging controllers ruimers VBT's' is uiteindelijk binnen regulier onderhoud meegenomen. De voorgenomen projectaanpak is volledig komen te vervallen, het krediet (€ 0,3 miljoen) is weer beschikbaar gekomen in het verzamelkrediet.

In 2022 zijn drie projecten geactiveerd:

1. Omleg leiding Blankenburgtunnel
2. Vervanging van elektrische installaties/controllers van vier rioolgemaal
3. Aanpassing luchtbehandeling De Groote Lucht

3.5 Financiën

3.5.1 Programmalijn Financiën

Doel

Een duurzaam financieel evenwicht. Een goed beheer van de concernfinanciën door het tijdig, juist en volledig opleggen van kostendekkende belastingaanslagen, het opnemen in de begroting van baten en lasten, waaronder verplichte (stel)posten, en het beheren en muteren van reserves en voorzieningen.

Prestatie-indicatoren

Delfland beheerst zijn financiële processen goed op basis van een sluitende P&C-cyclus, actueel financieel beleid, een goed functionerende financiële administratie en adequate ondersteuning van de bedrijfsprocessen op het gebied van financiën, inkoop en vastgoed. Dit volgen we aan de hand van drie prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet in %)	243%	232%	231%
Externe financiering in % vaste activa	80%	79%	76%
Vrije kasstroom (in € miljoen)	21	3,9	23,2

De opbouw van de vrije kasstroom is in de volgende tabel weergegeven.

Kasstroom (Bedragen * € 1 miljoen)	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Totale opbrengsten	268,2	269,0	280,3
Totale lasten	-243,4	-258,5	-275,4
Afschrijvingen	39,6	40,7	42,4
Invloed vorderingen en schulden	-0,2	-	13,1
Invloed voorzieningen	-	-	0,3
1 Totaal kasstroom exploitatie	64,3	51,2	60,7
2 Kasstroom investeringen	-25,6	-29,6	-18,5
<i>Subtotaal kasstroom voor aflossing</i>	38,7	21,6	42,2
Aflossingen PPS-leningen	-17,7	-17,7	-19,0
3 Kasstroom financiering	-17,7	-17,7	-19,0
Totale vrije kasstroom	21,0	3,9	23,2

Alle drie de indicatoren laten de volgende ontwikkeling zien:

- De NSQ daalt meer dan begroot als gevolg van hogere opbrengsten vanuit onder andere groengas en grensoverschrijdend afvalwater.
- Het percentage externe financiering in vaste activa is afgenomen. Dat komt deels door de afgenomen waarde van de materiële vaste activa.
- De vrije kasstroom is hoger dan begroot. De belangrijkste oorzaken zijn:
 - De kasstroom uit het resultaat (opbrengsten minus kosten) is € 5,6 miljoen lager.
 - De kortlopende vorderingen zijn met € 5,2 miljoen afgenomen (meer geld ontvangen) en de kortlopende schulden zijn met € 7,9 miljoen toegenomen (minder geld uitgegeven). Per saldo een positieve kasstroom van € 13,1 miljoen.
 - De netto investeringen zijn € 9,1 miljoen lager dan verwacht. Enerzijds is € 9,4 miljoen minder geïnvesteerd en anderzijds zijn er meer afschrijvingen dan begroot (oorzaken toegelicht in hoofdstuk 3 in de paragrafen Investeringsactiviteiten).

De keerzijde van deze ontwikkelingen is dat wij minder taken hebben uitgevoerd dan gepland.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Een duurzaam financieel evenwicht betekent een gezonde balans tussen 1. (huidige en toekomstige) opgaven, 2. de ontwikkeling van de lasten voor de belastingplichtigen en 3. de ontwikkeling van de schuldpositie. Het is gelukt om met de inzet van reserves de lasten voor burgers en bedrijven vrijwel gelijk te houden, de schuldquote te laten dalen en een deel van de investeringen uit gespaarde middelen te financieren. Daartegenover staat dat we de reserves voor tariefdemping aan het uitputten zijn en dat de investeringsambitie niet is gehaald. Voor de directe en nabije toekomst staan er grote uitdagingen te wachten, waardoor het gewenste duurzaam financieel evenwicht op de proef wordt gesteld. De krappe arbeidsmarkt, inflatie, investering in De Nieuwe Groote Lucht en nieuwe of aangepaste wetgeving vanuit Brussel vragen bijvoorbeeld om een grotere inspanning dan voorheen.

Vanuit onze treasury heeft, naast de jaarlijkse aflossing PPS-lening, een contractuele renteherziening plaatsgevonden voor een langlopende fixed (aflossingsvrije) geldlening van € 50 miljoen. Het nieuwe rentepercentage bedraagt 2,662% (dit was 2,75%).

De kostenstijgingen zijn voor het overgrote deel beheersbaar gebleven, behalve die van de energiekosten van de AWZI's Harnaschpolder en Houtrust. Die konden deels niet worden opgevangen. Dit heeft ertoe geleid dat bij de behandeling van de bestuursrapportage 2022 door de VV besloten is om € 11,3 miljoen minder in de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer te storten dan oorspronkelijk begroot.

Volgens planning is een aantal beleidsproducten geactualiseerd. Naast de jaarlijkse belastingverordeningen zijn de Nota Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden 2022 (zie paragraaf 4.5) en de Nota Systematiek kostenverdeling 2023 aangepast en vastgesteld door de VV.

Voor het verder verbeteren van de financiële sturing en beheersing is in 2022 een verbetertraject gestart voor de ambtelijke managementrapportages. De bestaande afdelingsrapportages zijn compacter en overzichtelijker gemaakt. Nieuw zijn de rapportages voor het management, die als leidraad dienen voor de gesprekken binnen het management.

In het kader van procesverbetering en de lerende organisatie zijn wij gestart met de implementatie en het gebruik van Lias. Dit pakket ondersteunt de P&C-cyclus en biedt oplossingen om gezamenlijk online beleidsdocumenten te maken, te beheren en te controleren. Het jaarverslag 2022 is het eerste product dat in Lias is samengesteld. Naast de productie van het boekwerk wordt de applicatie ook gebruikt om op het web te publiceren, zodat de jaarrekening toegankelijk(er) is voor het publiek. In 2023 zullen ook andere P&C-producten in Lias worden gemaakt, zoals de bestuursrapportage 2023 en de begroting 2024.

3.5.2 Programmalijn Algemene dekkingsmiddelen

Doel

Financiering van de waterschapstaken door het tijdig, juist en volledig opleggen van belastingaanslagen.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De belastingaanslagen zijn tijdig, juist en volledig opgelegd. Daarnaast heeft de RBG net als in 2021 ook aandacht besteed aan de zogenoemde Kinderopvangtoeslagaffaire (KOTA). Dit heeft wederom geleid tot kwijtschelding en terugbetaling. De KOTA-kosten zijn volledig gecompenseerd door het rijk.

3.5.3 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Financiën	10.825	10.622	9.783
Algemene dekkingsmiddelen	-245.731	-244.813	-243.657
Totaal programma voor mutaties reserves	-234.905	-234.191	-233.874
Stortingen reserves	19.214	7.958	7.958
Onttrekkingen reserves	-8.713	-12.063	-12.063
Totaal programma na mutaties reserves	-224.404	-238.296	-237.979

Binnen dit programma is sprake van € 0,3 miljoen minder resultaat. Dit verschil wordt hierna per programmalijn toegelicht.

Financiën

De belangrijkste oorzaak van de € 0,8 miljoen onderbesteding is dat de verwachte afrekening van de RBG over 2022 € 1,0 miljoen lager uitvalt dan begroot. De redenen hiervoor zijn:

- Lagere loonkosten RBG door het niet kunnen invullen van vacatures.
- De waterschappen betalen, net als het Rijk, een bijdrage in de kosten voor de uitvoering van de Wet WOZ voor de waardering van gebouwde objecten. Deze bijdrage voor Delfland maakt deel uit van de exploitatierekening van de RBG. De Unie van Waterschappen was van mening dat de bijdrage van de waterschappen in verhouding tot die van de gemeenten en het Rijk te hoog was. Dit heeft geresulteerd in een lagere bijdrage.
- Het onbenut laten van de post 'Onvoorzien beroepsprocedure kwijtschelding', omdat een onderdeel van de Fiscale vereenvoudigingswet 2017 nog niet in werking is getreden.

Andere afwijkingen zijn:

- De Financiële eenheid heeft ruim € 0,1 miljoen meer gekost. Door lastig in te vullen vacatures zijn meer mensen ingehuurd.
- Delfland moest € 0,1 miljoen meer betalen aan verzekeringen door indexaties en mutaties in polissen.

Algemene dekkingsmiddelen

Het saldo binnen deze programmalijn is € 1,2 miljoen nadelig door de volgende redenen:

- De watersysteemheffing heeft € 2,8 miljoen meer opgeleverd dan begroot en de zuiveringsheffing € 2,6 miljoen minder dan begroot. Dit is inclusief de schade-uitkering Coronacompensatie 2020. Zie paragraaf 3.5.4 voor nadere toelichting.
- De leges blijven met € 0,3 miljoen achter op de begroting. Zie paragraaf 3.6.3 voor de toelichting.
- Tegemoetkoming van het Rijk voor de kwijtschelding van verschuldigde belastingen van gedupeerde huishoudens uit de kinderopvangtoeslagenaffaire. Voor 2022 gaat dit om een bedrag van € 0,2 miljoen.
- De in de begroting bij de baten opgenomen resterende taakstelling van € 1,2 miljoen in de vorm van een stelpost is in 2022 gerealiseerd door lagere lasten in verschillende programma's. Ofwel de opgenomen bate wordt gedekt door lagere lasten (die zijn verantwoord aan de lastenzijde bij de programma's) waardoor deze taakstelling is gerealiseerd.
- De in de begroting bij de baten opgenomen opbrengsten uit detachering van € 0,3 miljoen is in 2022 gerealiseerd op de afdelingen. Zie ook de toelichting in paragraaf 6.3 onder het kopje Uitleen van personeel.
- In 2022 is door de renteverhogingen door de ECB het rentepercentage op het schatkistbankieren gestegen. Hierdoor zijn de rentebaten € 0,4 miljoen in het vierde kwartaal. Dit was niet begroot.
- De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,2 miljoen hoger. Dit wordt toegelicht in paragraaf 3.6.9.

Mutaties reserves

In de oorspronkelijke begroting zat een deel van de stortingen en onttrekkingen reserves verwerkt in de exploitatie (€ 5,0 miljoen last) en een deel werd apart getoond als 'mutatie reserve'. Het verschillend verwerken van reserves is niet wenselijk, daarom was in de Burap 2022 al de wijziging doorgevoerd, waardoor de stortingen en onttrekkingen niet meer via de exploitatie van de programma's lopen, maar afzonderlijk worden getoond. Dat is in de jaarrekening 2022 doorgezet en is in de tabel terug te zien in de regels 'Stortingen reserves' en 'Onttrekkingen reserves'.

In de Burap 2022 was het voorstel om de begrote storting van € 14 miljoen in de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer te verminderen naar € 2,7 miljoen vanwege de gestegen energiekosten van de zuivering. Dat voorstel is vastgesteld door de VV en is om die reden verwerkt in de cijfers van de begroting 2022 na wijziging. Verder heeft er geen wijziging plaatsgevonden. Voor de toelichting op alle mutaties in de reserves wordt verwezen naar de jaarrekening paragraaf 7.7 Eigen vermogen.

3.5.4 Waterschapsbelastingen

We heffen de in de onderstaande tabel opgenomen belastingen.

Belastingsoort	Heffingsmaatstaf	Belastingplichtig
Watersysteemheffing:		
- ingezetenen	Woonruimte	Ingezetenen (hoofdbewoner)
- gebouwd	Waarde WOZ	Eigenaar gebouwde onroerende zaken
- ongebouwd (overig)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- ongebouwd (wegen)	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar ongebouwde onroerende zaken
- natuur	Oppervlakte van de onroerende zaak (aantal hectares)	Eigenaar natuurterrein
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheden (v.e.'s)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Zuiveringsheffing	Vervuilingseenheden (v.e.'s)	Lozers vanuit woonruimten (hoofdbewoner) en bedrijven
Legesheffing	Watervergunningaanvraag of -wijziging	Aanvrager van de dienst
Precariobelasting	Volgens tarieventabel	Het hebben van voorwerpen onder, op of boven grond, water

Belastingeenheden en -opbrengsten watersysteem en zuivering

In de volgende tabellen zijn de geraamde en de werkelijke aantallen belastingeenheden en belastingopbrengsten van de watersysteem- en zuiveringsheffing vermeld. De vermelde aantallen zijn bruto; met kwijschelding (ingezetenen) en oninbaarheid van opgelegde aanslagen is dus geen rekening gehouden. De opbrengsten zijn ook bruto, dus exclusief kwijschelding en oninbaar, maar deze worden apart getoond.

Belastingsoort	Eenheid	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022*
Watersysteemheffing (bruto aantallen):				
Ingezetenen	Huishoudens	535.900	535.900	536.600
Gebouwd	WOZ (miljoen)	207.059	207.784	211.286
Ongebouwd (overig)	Hectare	14.000	14.000	14.000
Ongebouwd (wegen)	Hectare	4.650	4.650	4.900
Natuur	Hectare	3.000	3.000	3.100
Verontreinigingsheffing	Vervuilingseenheid	400	400	800
Zuiveringsheffing (bruto aantallen):				
-woningen	Vervuilingseenheid	1.237.400	1.202.400	1.207.200
-bedrijven	Vervuilingseenheid	306.700	306.700	301.400

* Bij het opstellen van de jaarrekening zijn de werkelijk gerealiseerde belastingeenheden nog niet bekend. De belastingeenheden Rekening 2022 zijn teruggerekend op basis van de opbrengsten en de tarieven.

Belastingopbrengsten watersysteem

Belastingsoort	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Ingezetenen	62.636	62.636	62.717
Gebouwd	57.120	57.320	58.286
Ongebouwd en natuur	3.406	3.406	3.497
Kwijtschelding	-6.884	-6.265	-6.086
Oninbaarheid ingezetenen	-877	-1.110	-1.014
Oninbaarheid gebouwd			-10
Verontreinigingsheffing	37	37	66
Watersysteemheffing voorgaande jaren			1.012
Watersysteemheffing coronacompensatie 2020			370
Totaal	115.438	116.024	118.838

De belastingopbrengsten uit de watersysteemheffing zijn € 2,8 miljoen hoger uitgekomen dan de begroting 2022 na wijziging. De belangrijkste oorzaken zijn:

1. Meer opbrengsten uit de categorie gebouwd ad € 1,0 miljoen. De WOZ-waarde van alle woningen en (bedrijfs)panden bij elkaar kwam uiteindelijk 2% hoger uit dan waarmee is gerekend. Deels komt dat door de ontwikkeling van de WOZ-waarde van individuele panden en deels door meer areaal dan begroot.
2. Uit voorgaande jaren is € 1,0 miljoen belastingheffing alsnog ontvangen (bijvoorbeeld na een invorderingstraject), waarmee in de begroting geen rekening is gehouden.
3. Schade-uitkering Coronacompensatie 2020 van € 0,37 miljoen.
4. € 0,3 miljoen minder kwijtschelding en oninbaar.

Belastingopbrengsten zuiveringssysteem

Belastingsoort	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Zuiveringsheffing	129.320	126.389	126.345
Oninbaarheid	-2.429	-1.851	-2.112
Zuiveringsheffing vorige jaren			-1.231
Zuiveringsheffing coronacompensatie 2020			
Subtotaal	126.891	124.538	123.002
Schade-uitkering Coronacompensatie 2020		2.200	1.160
Totaal	126.891	126.738	124.162

De opbrengsten uit de zuiveringsheffing zonder de Coronacompensatie zijn € 1,5 miljoen lager dan de begroting 2022 na wijziging. De belangrijkste oorzaken zijn:

1. Oninbaarheid is € 0,3 miljoen meer dan waarmee rekening was gehouden.
2. Uit voorgaande jaren is € 1,2 miljoen afgeboekt als niet meer te ontvangen. Dit was niet in de begroting meegenomen.

De schade-uitkering Coronacompensatie 2020 van € 2,2 miljoen is met vaststelling van de bestuursrapportage als opbrengst toegevoegd aan de begroting. In plaats van dat deze post is opgenomen onder de zuiveringsheffing, is deze opgenomen onder 'Bijdrage van overheden' (eveneens onderdeel van de programmalijn Algemene dekkingsmiddelen). Hierdoor is een administratief verschil ontstaan. Was de Coronacompensatie 2020 ook als belastingopbrengst geboekt, dan waren de opbrengsten uit de zuiveringsheffing € 2,6 miljoen lager geweest.

3.6 Organisatie en bedrijfsvoering

3.6.1 Programmalijn Organisatie

Doel

Een professionele, toekomstbestendige, rechtmatig handelende en resultaatgerichte organisatie. We zijn een professionele organisatie die in verbinding staat met de maatschappij en strategieën ontwikkelt om veranderingen tegemoet te treden en deze te vertalen naar ons handelen. We zijn een organisatie die door duidelijke sturing op doelen en goed ingerichte processen resultaatgericht opereert en ervoor zorgt dat medewerkers goed toegerust zijn voor die toekomstige ontwikkelingen. Gerichte aandacht voor integriteit en auditen verankert rechtmatigheid en bevordert continu leren.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

De organisatie staat er goed voor. Er zijn in het afgelopen jaar belangrijke stappen gezet in de verdere ontwikkeling van de organisatie. Zo kan er door de uniformering van de jaarplannen op een meer eenduidige manier sturing worden gegeven aan de organisatie. Daarnaast is de Delfland Academie vernieuwd en uitgebreid waardoor medewerkers zichzelf beter kunnen ontwikkelen. Zo zijn in 2022 onder andere een aantal oefeningen voor de calamiteitenorganisatie uitgevoerd. Om de organisatie verder voor te bereiden op de toekomst zijn er kleine aanpassingen in de organisatiestructuur gedaan. De splitsing van de afdeling FZI (Facilitaire Zaken en ICT) in de afdelingen FZO (Facilitaire Zaken en Ondersteuning) en ICT (Informatie en Communicatietechnologie) is hier een voorbeeld van. Verder hebben we in de afgelopen jaren gewerkt aan de voorbereidingen op de implementatie van de Omgevingswet, waarvan de invoering is uitgesteld tot 1 januari 2024. In 2022 is de Waterschapsverordening Delfland vastgesteld en in maart 2022 heeft de Verenigde Vergadering het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP6) vastgesteld.

In het kader van de lerende organisatie die Delfland wil zijn, is een visie op leren en ontwikkelen opgesteld. Daarnaast is aan het einde van het jaar een evaluatie voor de organisatieontwikkeling in gang gezet. Het doel hiervan is om over een periode van vijf jaar terug te kijken en een beoordeling te geven in hoeverre de doelen die destijds gesteld zijn, ook daadwerkelijk zijn bereikt. De uitkomsten van deze evaluatie worden weer gebruikt voor de verdere ontwikkeling naar een professionele, toekomstbestendige, rechtmatig handelende en resultaatgerichte organisatie.

3.6.2 Programmalijn Informatievoorziening

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte informatievoorziening. Zorg dragen voor een betrouwbaar informatiebeleid, architectuur, (geo-)informatievoorziening en een centrale regie op functioneel beheer en gegevensbeheer en betrouwbare ICT-diensten.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2022 is er meer ruimte gekomen om naast de aandacht voor cybersecurity ook weer IV-projecten voor de business op te pakken. Verder is gestart met het inrichten van de toekomstbestendige informatievoorziening in overeenstemming met het ontwerp uit 2021. De implementatie hiervan is een meerjarig traject; hieronder staan de behaalde resultaten beschreven.

Informatiebeveiliging en privacy

In het afgelopen jaar zijn er stevige stappen gezet ter verbetering van de cyberveiligheid van Delfland. Het VIB-project (verbetering informatiebeveiliging) is inmiddels afgerond en lopende projecten zijn overgedragen aan de organisatie. Door onder meer het VIB-project hebben we in 2022 veel verbeteringen gerealiseerd. Zo wordt de cyberweerbaarheid van Delfland regelmatig beoordeeld en wordt er structureel (maandelijks) gerapporteerd aan de directie over de staat van informatiebeveiliging vanuit het SOC (Security Operations Center). Risico's in de digitale omgeving worden structureel geïdentificeerd, geanalyseerd en beoordeeld door middel van het nieuwe ICT Security-risicoregister. Vanuit dit register wordt tevens informatie verstrekt aan het centrale risicomanagementplatform van Delfland.

De volgende beveiligingsmaatregelen zijn ingericht:

- geautomatiseerde scanning (identificatie) van kwetsbaarheden in de ICT-omgeving;
- MAC-filtering, waardoor uitsluitend bekende apparatuur toegang krijgt tot het netwerk van Delfland;
- Privileged Access Management, waarmee toegang voor beheerders beter gereguleerd wordt;
- verbeterde logging en monitoring en inrichting van een centrale SOC-afdeling, die helpt bij het constateren van en reageren op incidenten;
- een structurele, jaarlijks terugkerende, externe pentest.

Waar de dreigingen in het digitale domein blijven toenemen, is ook de capaciteit op informatiebeveiliging vergroot. Dit geldt voor zowel de afdeling ICT als op andere plekken in de organisatie, zoals procesautomatisering (PA) bij operationele afdelingen en de afdeling Concern Control en Auditing (CCA). Dit geeft ons de handvatten om in 2023 belangrijke vervolgstappen te zetten ter verbetering van het beveiligingsprofiel.

Het ondersteunen bij en toetsen van projecten is belangrijk om ervoor te zorgen dat veranderingen geen negatief effect op de informatiebeveiliging hebben. Om de ondersteuning en toetsing te realiseren zijn verschillende procesafspraken gemaakt. Zo worden informatiebeveiligingsprincipes vanuit Architectuur vastgesteld en geborgd in de Design Authority. De Information Security Officer toetst of er adequaat en volledig over informatiebeveiliging is nagedacht en of er geen verhoogde risico's optreden. Ook de Architect toetst of projecten in lijn zijn met de architectuurprincipes.

In 2022 is door onder meer voorlichtingsbijeenkomsten, e-learning, de cursus 'Veilig werken met Office 365', presentaties van ARDA en aandacht vanuit het management gewerkt aan vergroting van de bewustwording van medewerkers ten aanzien van informatiebeveiliging en

privacy. We hebben deelgenomen aan diverse (landelijke) crisisoefeningen, waarvan de resultaten benut zijn voor verdere aanscherping van incident- en calamiteitenprocessen op het vlak van cyberincidenten.

Voor onze BIO-doelstellingen (Baseline Informatiebeveiliging Overheid) lagen we eind 2022 op koers met onze ambitie om conform de landelijke streefniveaus van de waterschappen voor informatiebeveiliging en privacy te werken. De landelijke waterschapsaudit BIO/AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) is in januari 2022 uitgevoerd. Aan de hand van het resultaat van deze audit is een project gestart om de verbeterpunten te implementeren om verder te groeien in volwassenheid conform de afspraken gemaakt in Unie-verband binnen de Baseline Basis op orde. De invoering van de verbeterpunten is in volle gang in lijn met de beoogde ambitieniveaus van Delfland. Sommige verbeterpunten zijn vertraagd en sommige verlopen volgens planning. Deze doelstellingen betreffen een ingevoerd en werkend managementsysteem voor informatiebeveiliging en privacy (PDCA-cyclus) waarbij risicomanagement een belangrijke basis is. Hierbij worden de activiteiten gefocust op de bescherming van onze belangrijkste systemen (de zogenaamde kroonjuwelen) en de belangrijkste persoonsgegevens. Andere doelstellingen betreffen bedrijfscontinuïteitsbeheer, verbeteren kennis en gedrag van medewerkers, verbeteren van leveranciers- en contractmanagement en informatiebeveiliging en privacy onlosmakelijk onderdeel uit te laten maken van vernieuwingen en wijzigingen. Met betrekking tot de werking van de PDCA-cyclus is in 2022 een start gemaakt met het maken van ambtelijke afdelingsjaarplannen en decentraal risicomanagement op zowel directie- als afdelingsniveau waarin de hierboven genoemde doelstellingen zijn opgenomen en geconcretiseerd.

Voor de uitvoering is een groot deel van de benodigde rollen en verantwoordelijkheden voor informatiebeveiliging, security en privacy ingevuld: verdere invoering SOC dienstverlening voor geheel Delfland (KA en PA) binnen ICT, security coördinatoren en security specialisten binnen de afdeling ICT. In 2023 wordt de werving van nog twee information security officers (ISO) gestart. Enerzijds om afdelingsmanagers te ondersteunen bij het halen van hun jaarplan doelen op het gebied van informatiebeveiliging, anderzijds voor de borging van het managementsysteem en deze verder in te voeren ter ondersteuning van de CISO.

Er zijn in 2022 vier datalekken (incidenten met betrekking tot persoonsgegevens) afgehandeld. In één geval is melding gedaan bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Een aantal datalekken vormde aanleiding tot het aanscherpen van procedures en werkwijzen bij de afdelingen. Er worden dagelijks tientallen aanvallen gedetecteerd en afgeslagen, maar er hebben zich geen security-incidenten voorgedaan die de betrouwbaarheid van onze dienstverlening hebben beïnvloed.

Naar aanleiding van de landelijke waterschapsaudit BIO/AVG, die in januari 2022 is uitgevoerd, hebben de CISO en FG verschillende self assessments binnen de organisatie uitgevoerd, waarbij de voortgang van het implementeren van de aanbevelingen uit deze audit is getoetst.

Wendbare informatievoorziening

In 2022 is een WOO-coördinator (Wet Open Overheid) aangesteld en actief ingezet om als spin in het web alle WOO-verzoeken te ontvangen, informatie te verzamelen en antwoord te formuleren. In december 2022 kwamen de eerste verzoeken, deze zijn naar tevredenheid afgerond. Voor het anonimiseren (lakken) van privacygevoelige gegevens in de verschillende documenten is een laktool aangeschaft. De implementatie en training van de medewerkers is in 2022 gestart.

In 2022 is verder gewerkt aan de verbetering van de IV-organisatie. Er is een Informatiemanager aangetrokken die onder meer helpt een aantal basisprocessen rondom portfoliomanagement en functioneel beheer verder vorm te geven. We zijn bezig onze IV-organisatie aansluitend de Information Technology Infrastructure Library ITIL (voor beheer), MoP (voor portfoliomanagement) en andere door Het Waterschapshuis vastgestelde en overeengekomen standaarden in te richten. In het programma 'Basis IV op orde' zijn de belangrijkste verbeterpunten benoemd en belegd binnen de organisatie. Er is een externe partij aangetrokken om ons te helpen bij de verdere uitwerking en inbedding van deze punten.

Het in 2021 geïmplementeerde nieuwe zaakstelsel voor het vergunningenteam en het KCC, is van groot belang bij de implementatie van de Omgevingswet en de aansluiting op het digitaal stelsel (DSO). In 2022 is het ontwikkelproces verbeterd, waardoor configuratie van nieuwe zaaktypen versneld is. Delfland is klaar voor de Omgevingswet. Het uitstel hiervan geeft voor Informatievoorziening geen complicaties.

Ook is in 2022 is een belangrijke stap gezet naar meer digitale samenwerking in de cloud met Microsoft 365/Teams door migratie van alle afdelingen van fysieke netwerkschijven naar Teams en investeringen in opleidingen. In 2022 zijn mobiele telefoons van Samsung vervangen, voor de vervanging van andere devices, zoals I-phones, laptops en tablets wordt in 2023 een plan opgesteld.

We hebben in 2022 met omliggende waterschappen en het Waterschapshuis samenwerkingsmogelijkheden verkend, onder andere op het gebied van het Security Operations Centre. In 2023 kan worden onderzocht hoe dit verder gestalte kan krijgen.

3.6.3 Programmalijn Regulering en dienstverlening

Doel

Een effectieve en efficiënte regulerings- en dienstverleningsketen als schakel tussen buiten en binnen. De reguleringsketen vormt de transparante en efficiënte schakel tussen buiten en binnen. Toezicht en handhaving worden effectief ingezet om het naleefgedrag te bevorderen en waar mogelijk structureel te verbeteren. Met de implementatie van de Omgevingswet verbeteren we onze dienstverlening, borgen we het waterbelang in onze eigen instrumenten en in die van andere overheden, en maken wij de participatie van inwoners in onze besluitvorming eenvoudiger.

Prestatie-indicatoren

Vergunningen verstrekken binnen de wettelijke termijn.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	87%	95%	86%

In 2022 is 86% van de vergunningsaanvragen verwerkt binnen de wettelijke termijn. Dat dit geen 100% is, werd nagenoeg geheel veroorzaakt door een onderbezetting als gevolg van niet vervulde of moeilijk te vervullen vacatures. De aanvragers zijn zorgvuldig geïnformeerd, zodat dit niet tot klachten of andere procedures heeft geleid. Door de sterk verbeterde bezetting bedroeg de prestatie-indicator in de laatste drie maanden 93-95%. Daarnaast was het aantal aanvragen aan het eind van 2022 iets lager als gevolg van de stikstofmaatregelen, de bouwstof- en energieprijzen en de lastige arbeidsmarkt.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Regulering

In 2022 hebben we 1.550 aanvragen voor een vergunning verleend. Dit gaat zowel om kleinere initiatieven zoals kabels en steigers, maar ook om grote initiatieven zoals (deel)vergunningen voor de aanleg van de Blankenburgverbinding.

Naast de aanvragen voor een vergunning zijn er ook 1.420 meldingen voor Algemene regels verwerkt. Het aantal ligt iets lager dan in 2021 en dit verschil betreft vooral kleinere, minder arbeidsintensieve zaken. De oorzaak is dat (vooral kleinere) initiatieven zijn gestopt of getemporeerd als gevolg van de materiaal- of energiekosten en/of de beschikbaarheid van personeel.

Een enkel project is (nog) niet gestart vanwege de stikstofmaatregelen. Het is nog onduidelijk hoe dit zich in 2023 ontwikkelt, maar vooralsnog lijkt het een tijdelijk effect. Het aantal 'formele' klantvragen is overigens bijna verdubbeld tot 1.140. Dit zijn geen algemene vragen, maar vragen in het kader van initiatieven van derden in relatie tot de geldende regels en mogelijkheden.

De afgelopen periode is sterk geïnvesteerd in de opbouw en ontwikkeling van de werkprocessen en de personele bezetting van de afdeling Regulering en planadvisering. Hierdoor zijn achterstanden ingelopen en zijn de werkvoorraad en de doorlooptijd weer onder controle. Aansturing van de werkprocessen is verbeterd, we zijn beter in staat om de steeds complexere initiatieven van buiten op te pakken en te coördineren. De kwaliteit van de producten (vergunningen, brieven) en processen wordt structureel vastgelegd en geborgd in een kwaliteitssysteem dat in 2023 wordt uitgebouwd.

Het afgelopen jaar is ook het oude zaakstelsel vervangen door Relieve, dat inmiddels Delfland-breed wordt gebruikt. Relieve faciliteert zowel de werkprocessen als de samenwerking binnen de organisatie en de dienstverlening aan de buitenwereld beter.

Operationeel beleid, waaronder beleidsregels maar ook interne handelingskaders, maakt deel uit van de reguleringsketen. Het afgelopen jaar zijn onder andere de beleidsregels rondom steigers en het medegebruik van keringen geactualiseerd. Verder zijn onder andere handelingskaders voor aquathermie, bruggen en NEZ's in ontwikkeling.

In het afgelopen jaar is onderzoek gedaan naar het aanpassen van de legesverordening en -structuur. De eerste uitwerking is eind 2022 getest. Het is de planning om in 2023 een nieuwe legesverordening ter besluitvorming aan de VV voor te leggen.

Toezicht en handhaving

Onderstaande tabellen geven de resultaten weer van de VTH-kwaliteitscriteria (Vergunning, Toezicht en Handhaving) zoals opgesteld door RWS en de Waterschappen.

Toezicht glastuinbouw	Opgave in 2022	Realisatie 2022
Bedrijven uo*-rapportages (=100%)	1.390	1.379
Controles van ingediende uo-rapportages	122	122
Controles in gebiedsgerichte aanpak	177	177
Reguliere controles glastuinbouw	24	12

* uo = uitvoeringsorganisatie

Controles nwo's opgeknapte kades	Opgave in 2022	Realisatie 2022
Controle opgeknapte kades % gereed	100%	100%
Uitvoering zomer schouw dagelijks onderhoud % gereed	100%	100%
Uitvoering najaar schouw dagelijks onderhoud % gereed	100%	100%
Uitvoering schouw buitengewoon onderhoud % herschouw gereed	100%	75%
Uitvoering najaar schouw % gereed	100%	100%
Controle aanvragen nul-lozers % gereed	100%	100%

Surveillance	Opgave in 2022	Realisatie 2022
Aantal handhavingsdagen	6	2
Aantal inspectievluchten	10	13
Aantal uur watersurveillance	1.350	1.350
Incidentenbehandeling 90% afgehandeld	90,0%	92,4%
Aantal uitgevoerde controles op afgegeven vergunningen	1.100	

De realisatie van het aantal handhavingsdagen bleef in 2022 achter op de oorspronkelijke opgave, omdat in het eerste halfjaar nog coronamaatregelen van kracht waren. Ook is door de coronamaatregelen slechts de helft van de glastuinbouwcontroles uitgevoerd. Bij verhoogde waarden in het water hebben we uiteraard wel opgetreden.

De afdeling Toezicht en handhaving heeft naast het uitvoeren van reguliere controles en het afhandelen van meldingen in 2022 de gebiedsgerichte aanpak afgerond. De waterschapverordening is in 2022 door de VV vastgesteld. Ook is met het programmateam Waterkwaliteit gewerkt aan de opvolging; de risicogestuurde aanpak. Daarnaast zijn we actief geweest met toezicht op de infrastructurele projecten als de Blankenburgverbinding, de aansluiting A16-A13, Warmteling, de kust en diverse woningbouwlocaties. We hebben toezicht gehouden op het water, bijgedragen aan het project 'Satellietmonitoring', een businesscase opgesteld ter bepaling van de toegevoegde waarde van de inzet van drones en een bijdrage geleverd aan het klimmen op de cultuurladder Veiligheid.

3.6.4 Programmalijn Interne dienstverlening

Doel

Een betrouwbare, wendbare en efficiënte interne product- en dienstverlening en een juiste, tijdige en transparante besluitvorming.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2022 is gestart met de voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen van 2023.

De afdeling Bestuurlijke & Juridische Zaken (BJZ) heeft in 2022 de reguliere ondersteuning van de dagelijkse en algemene bestuursleden adequaat vormgegeven.

De afdeling BJZ heeft op diverse vraagstukken (binnen de overige begrotingsprogramma's) juridisch advies gegeven.

In de tweede helft van 2022 is met de verdere ontwikkeling van procesmanagement begonnen. De opdracht is vastgesteld en de inventarisatie over welke processen moeten worden verbeterd, heeft plaatsgevonden. We geven prioriteit aan processen op het gebied van de planning en control-cyclus en het assetmanagement.

3.6.5 Programmalijn Communicatie

Doel

Communicatie draagt bij aan de reputatie van Delfland als deskundige, betrouwbare en transparante overheid en partner.

Prestatie-indicatoren

Gemiddelde klanttevredenheidsscore: 7 of hoger.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	Niet beschikbaar	7,5	n.v.t.

In 2022 is het klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd, omdat de benodigde voorbereiding groter was dan voorzien, vooral in verband met de AVG. Het onderzoek wordt in 2023 uitgevoerd.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2022 hebben we gewerkt aan de verdere professionalisering van het Klant Contact Centrum, onder andere met behulp van een nieuwe coördinator.

We hebben in 2022 het klanttevredenheidsonderzoek voorbereid en we gaan dit onderzoek in het eerste kwartaal van 2023 uitvoeren. Dit onderzoek beschouwen we als een nulmeting voor we een aantal verbeteringen doorvoeren in onze klantcontacten. Hetzelfde onderzoek herhalen we eind 2023, zodat we kunnen meten of gezette stappen de gewenste resultaten hebben opgeleverd en waar we eventueel kunnen bijsturen.

In 2022 zijn door POC Recruitment ongeveer honderd vacatures uitgezet; deze zijn versterkt met gerichte wervingscampagnes, waarbij huidige medewerkers zijn betrokken (collega's werven collega's). Mede hierdoor hebben we met succes 75 nieuwe medewerkers kunnen werven, de andere 25 functies zijn ingevuld door interne doorstromers.

In 2022 is een socialmediastrategie ontwikkeld. Op deze kanalen hebben we een aantal campagnes (werving, waterbewustzijn en kerntaken) gevoerd. We zien een lichte stijging (circa 8,3%) van het aantal volgers op verschillende socialmediakanalen en de interactie met de volgers. Hiermee gaan we door in 2023, waarbij er extra aandacht zal zijn om meer jongeren te bereiken.

In aanloop naar de waterschapsverkiezingen 2023 is een onlinecampagne ontwikkeld om de boodschap 'Maak ruimte voor water' onder de aandacht te brengen bij nieuwe en toekomstige gemeenteraadsleden en inwoners. De campagne had een zeer groot bereik: de video's zijn meer dan 230.000 keer bekeken en 80% klikte op de link in het bericht.

Om de organisatieontwikkeling verder te ondersteunen is er een digitaal elektronisch inspiratiemagazine ontwikkeld. Hierin is ons ontwikkelverhaal toegankelijk beschreven en versterkt met afbeeldingen. Ook zijn er in eerste instantie persoonlijke verhalen van tien medewerkers opgenomen om andere collega's te inspireren. In 2023 zal tweewekelijks een persoonlijk verhaal worden toegevoegd, waarbij de focus meer zal liggen op het bevorderen van de onderlinge kennisdeling.

In 2022 zijn we ook gestart met het vernieuwen van het intranet, rekening houdend met de nieuwe realiteit, zoals hybride werken, en vanuit het perspectief van de gebruikers van dit kanaal, de medewerker. Het nieuwe intranet zal in het eerste kwartaal van 2023 live gaan.

3.6.6 Programmalijn Personeel

Doel

Een toekomstgerichte, aantrekkelijke en veilige werkgever. Delfland blijft in beweging: wij zijn extern georiënteerd en zetten in op continue verbetering. Kennisdeling en duurzame inzetbaarheid staan centraal. We houden oog op veiligheid en gezondheid van medewerkers. Daarnaast willen we een aantrekkelijke werkgever zijn.

Prestatie-indicatoren

1. De PI Medewerkersmotivatie is opgebouwd uit verschillende aspecten, namelijk of de medewerkers tevreden zijn over Delfland als organisatie en over hun werk, of ze trots zijn op Delfland, of ze de kans krijgen om te doen waar ze goed in zijn, of ze daarvoor gewaardeerd worden en of ze achter de doelstellingen van Delfland staan. In 2016 scoorde Delfland 6,98. Het branchegemiddelde over 2019 is 6,8. Met onze score van 7,13 over 2019 horen we bij de beste werkgevers met twee sterren. Indien we 0,5 of meer boven het branchegemiddelde scoren, worden we gezien als een driesterren-werkgever (momenteel hebben drie waterschappen deze status).

2. De mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren (=TRCF; Total Recordable Case Frequency). In de TRCF worden de volgende meldingen opgenomen als gevolg van een arbeidsongeval met als gevolg doktersbehandeling, vervangend werk, verzuim en dodelijke afloop. In 2019 was deze waarde gemiddeld over de 12 maanden 7 en over 2020 was het 4. Hoe hoger de meldingsbereidheid van medewerkers, des te beter weerspiegelt deze PI de veiligheidsprestaties. Vergelijkbare sectoren hebben een TRCF van 5.

Prestatie-indicator	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Medewerkersmotivatie	7,3	7,2	n.v.t.
TRCF (de mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren)	2,5	5	2

Ad 1. In 2021 was de score voor werkgeverschap 7,3. Hiermee doen we het als Delfland beter dan in 2019. Helaas wordt de score niet meer in sterren bijgehouden in het onderzoek. Het is een tweejaarlijks onderzoek, daarom is er voor 2022 geen score. In 2023 zal een nieuw onderzoek plaatsvinden.

Ad 2. De TRCF over 2022 is weer lager uitgekomen dan over 2021. De prestatie-indicator komt gemiddeld over het jaar uit op 2. Er zijn in 2022 slechts twee 'recordables' gemeld. Beide keren betrof het een doktersbehandeling: bij de ene had een medewerker iets in het oog gekregen en de andere was vanwege een beet van een hond. Het totaal aantal meldingen is ongeveer gelijk gebleven aan 2021. Door de ingebruikname van de veiligheidsapp en het positief stimuleren van het doen van meldingen hopen we dat in 2023 meer wordt gemeld.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Het plan van aanpak op het gebied van veiligheid is uitgevoerd: Het V&G Beleidsplan is vastgesteld en gaat ter vaststelling naar de directie. De RI&E is uitgevoerd en de rapportage wordt begin 2023 afgerond. De V&G paragraaf is in elk jaarplan voor 2023 ingevuld. En er is een planning gemaakt voor de ontwikkeling van Veiligheidsinstructies. Ook is het DT akkoord

gegaan met een aantal organisatorische aanpassingen in de V&G organisatie waardoor deze slagvaardiger en taakgerichter te werk kan gaan. Het behalen van het doel niveau 3 is nog niet gerealiseerd. We zien een vooruitgang ten opzichte van waar we stonden. Om niveau 3 te halen zijn echter aanvullende inspanningen nodig. In 2023 willen we trachten niveau 3 te halen.

Vrijwel alle afdelingen hebben een strategisch personeelsplan opgesteld en deze voeren daarop door middel van een plan van aanpak acties uit. Deze acties zijn erop gericht om voldoende gekwalificeerd personeel te hebben en te houden voor de bestaande en toekomstige opgaven. Dit doen we door middel van het opleiden en ontwikkelen van bestaande medewerkers en het aantrekken van nieuwe medewerkers.

Jaarlijks worden op regelmatige basis zogenoemde pulse-onderzoeken gehouden. In de afdelingen is hierover ook in 2022 het gesprek gevoerd.

De visie op leren is ontwikkeld en wordt in 2023 geïmplementeerd.

We zijn gestart met de versterking van recruitment en de nieuwe arbeidsmarktcommunicatie-campagne is gelanceerd. De visie op leren is ontwikkeld en wordt in 2023 geïmplementeerd, en voor talentmanagement hebben verkennende gesprekken plaatsgevonden.

3.6.7 Programmalijn Digitale transformatie

Doel

Delfland hanteert digitale transformatie als strategisch instrument voor de verbetering van primaire en ondersteunende werkprocessen en systemen. Delfland ondersteunt de transitie om in 2029 minder handmatig werk uit te voeren en te werken met veiligere en intelligenter systemen die medewerkers ondersteunen met advies en het voorspellen van werk (bijvoorbeeld voorspellend onderhoud).

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

Ten behoeve van de digitale transformatie is de organisatie in 2022 versterkt met een communicatieadviseur en een programmasecretaris.

Het meerjarig ontwikkelprogramma richt zich op twee sporen: het organisatiespoor en het innovatiespoor. Binnen het organisatiespoor is ingezet op het gelijktrekken van het kennisniveau van digitale transformatie bij het directieteam en management door het faciliteren van de Leerlijn Digitale transformatie. Hierdoor kunnen we kansen herkennen op het gebied van digitale transformatie. Het creëren van bewustwording bij directie en management heeft onder meer geresulteerd in deelname aan de pilot 'Leerlijn Digitale transformatie voor medewerkers', die start in januari 2023, en het toetsen op ethiek bij nieuwe projecten.

De experimenten worden binnen het innovatiespoor van het programma uitgevoerd volgens een wendbaar (agile) proces. Binnen het innovatiespoor zijn de experimenten met de digitale monitoring van vispassages en de inzet van satellietmonitoring ten behoeve van onder andere de monitoring van waterkwaliteit in 2022 succesvol verlengd. Samen met het Klantcontact Centrum is een kennisbankexperiment uitgevoerd om de medewerkers van het KCC te helpen bij het zoeken naar het juiste antwoord/doorverwijzingsloket. De uitkomsten hiervan worden meegenomen bij de opzet van het nieuwe intranet. Daarnaast zijn experimenten uitgevoerd en afgerond, zoals een AI-collega bij de ICT-servicedesk en experimenten met augmented reality in assetbeheer, en is een start gemaakt met voorspellend onderhoud bij assets.

De implementatie van succesvolle innovaties is niet vanzelfsprekend; het programma adviseert de 'product owners' bij het opstellen van Lean Business Cases (LBC's). Voor het breder toepassen van satellietmonitoring en drones bij de taken van Delfland zijn LBC's opgesteld om de meerwaarde te onderzoeken in andere toepassingen. De toepassing van augmented reality op communicatief vlak wordt ook in 2023 verder onderzocht. Op het gebied van datagedreven werken is de meerwaarde aangetoond bij het verminderen van handmatig werk en het nemen van beslissingen op basis van data. Onderzoek is uitgevoerd naar de werking van een dataplatform om het datagedreven werken goed te kunnen ondersteunen. De resultaten worden gebruikt voor verbetering van het vooraf kiezen en achteraf implementeren van experimenten.

Ten behoeve van het borgen van de basisvaardigheden binnen de IV-keten zijn een data scientist en een data engineer in dienst getreden. Zij hebben succesvol deelgenomen aan het opleidingsprogramma (DEEP) van het Waterschapshuis. Het ontwikkelteam 'datagedreven werken' heeft 2022 benut om verder te bouwen aan expertise om dashboards/rapportages te ontwikkelen en te beheren.

3.6.8 Programmalijn Innovatie

Doel

Ontwikkelen van kennis en stimuleren van innovaties gericht op het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Wat hebben we gedaan aan activiteiten?

In 2022 hebben diverse activiteiten plaatsgevonden, zoals de innovatiedag in juni 2022 voor medewerkers van Delfland en voorafgaand daaraan de Delflandse Futureproof Challenge, waarbij actief ideeën werden uitgewisseld. Een deel van die ideeën wordt al uitgewerkt.

Vanuit het Innovatiefonds is in 2022 ondersteuning geboden bij bestaande innovatietrajecten (zoals Harkos en eDNA) en aan nieuwe trajecten (zoals Sonar en Education Factory). Vanuit het Innovatiefonds opgedane leerervaringen van innovatietrajecten van Delfland dienen steeds meer als basis voor andere innovatietrajecten en werkprocessen, bijvoorbeeld bij trajecten die niet vanuit het Innovatiefonds worden gefinancierd, zoals Vislift-Up en WaterQi.

3.6.9 Exploitatie: wat heeft het gekost?

Programmalijn (bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Organisatie	10.335	8.649	10.097
Informatievoorziening	14.207	15.982	15.864
Regulering en dienstverlening	9.710	9.665	8.800
Interne dienstverlening en bestuursondersteuning	7.383	9.462	7.129
Communicatie	1.728	1.902	2.316
Personeel	1.285	1.035	1.629
Digitale transformatie	366	366	248
Innovatie	2.771	2.683	2.324
Totaal	47.786	49.745	48.406

Het resultaat binnen het programma is € 1,3 miljoen voordelig (verschil tussen de begroting 2022 na wijziging en rekening 2022). Dit wordt veroorzaakt door per saldo lagere kosten van € 1,7 miljoen, hogere doorbelaste personeelskosten van € 0,5 miljoen en hogere opbrengsten van € 0,1 miljoen. Per programmalijn worden de verschillen toegelicht.

Generieke toelichting doorbelaste personeelskosten

Op de diverse programmalijnen is sprake van een afwijking tussen de geraamde en de werkelijk doorbelaste personeelskosten. Dit heeft twee oorzaken. De eerste betreft een verschil tussen de verwachte urenbesteding aan de diverse activiteiten in de oorspronkelijke begroting 2022 en de werkelijke urenverantwoording in 2022. Daarnaast was sprake van vacatures die niet altijd door inhuur konden worden ingevuld en de flexibele inzet van het beschikbare inhuurbudget. In totaal is sprake van een beperkte afwijking tussen de totale werkelijke personeelskosten en de bijgestelde raming in de Burap 2022 van deze kosten (zie paragraaf 6.4 voor de toelichting).

Organisatie

Het resultaat is per saldo € 1,4 miljoen nadelig. Dit wordt veroorzaakt door:

- € 1,9 miljoen hogere kapitaallasten. In de Burap 2022 heeft een verschuiving van € 1,9 miljoen kapitaallasten plaatsgevonden in de begroting van de programmalijn Organisatie naar de programmalijn Interne dienstverlening en bestuursondersteuning. De realisatie is echter geboekt op de oorspronkelijke programmalijn Organisatie.
- € 0,2 miljoen lagere kosten voor de Crisisorganisatie vanwege het doorschuiven van de uitvoeringsopdracht calamiteitenoefeningen naar 2023 vanwege een heraanbesteding.
- € 0,2 miljoen hogere kosten voor werving en selectie als gevolg van vacatures en krapte op de arbeidsmarkt en hogere kosten voor stagiairs en leerarbeidsplaatsen.
- € 0,2 miljoen hogere kosten vooral voor de pilot 'Kreeftenvang', die wordt gedekt uit het programma Watersysteem en uit de niet begrote subsidiebijdrage van de provincie.
- € 0,1 miljoen hogere niet-geraamde opbrengsten vanwege een subsidiebijdrage van de provincie aan de uitvoering van een nieuw vangtuig voor rivierkreeften en verrekening van de aanloopkosten met de organisatie voor de gedeelde salarisadministratie.
- € 0,6 miljoen lagere doorbelaste personeelskosten.

Informatievoorziening

Het resultaat is € 0,1 miljoen voordelig, veroorzaakt door lagere directe kosten van € 1,0 miljoen, hogere doorbelaste personeelskosten van € 1,0 miljoen en € 0,1 miljoen hogere opbrengsten. De hogere opbrengsten van € 0,1 miljoen betreffen een niet begrote subsidie in het kader van de Wet open overheid (Woo), waarvoor binnen de programmalijn Communicatie kosten zijn gemaakt.

De lagere directe kosten van € 1,0 miljoen bestaan uit:

- € 0,5 miljoen lagere kosten voor telefoniediensten, de aanschaf van devices, hard- en software. Een deel hiervan (de aanschaf van Samsung-telefoons) is ten laste van de investeringen gebracht, terwijl een ander deel ('core switches') vanwege lange levertijden niet in 2022 heeft plaatsgevonden, de uitgaven zullen in 2023 plaatsvinden.
- € 0,2 miljoen lagere kosten voor het Security Operations Center, omdat dit iets te ruim was gecalculeerd voor 2022.
- € 0,2 miljoen lagere kosten voor 'Basis IV op orde', die om prioriteitsredenen zijn doorgeschoven naar 2023.

- € 0,1 miljoen lagere kosten door het later opstarten van projecten in het kader van het beheer data watersysteem vanwege onvoldoende personele capaciteit door mobiliteit en lagere kosten voor 3D-i, omdat minder analyses en ontwikkelwerkzaamheden nodig zijn geweest.

Regulering en dienstverlening

Het resultaat is € 0,9 miljoen lagere kosten door € 0,6 miljoen als gevolg van een effectievere gecombineerde uitvoering van de inmeetcampagne voor de Legger van Delfland. Daarnaast zijn voor Watertoets/Omgevingswet minder kosten gemaakt voor externe capaciteit. De doorbelaste personeelskosten zijn € 0,3 miljoen lager.

Interne dienstverlening en bestuursondersteuning

Het resultaat is € 2,3 miljoen lagere kosten. Dit wordt veroorzaakt door:

- € 1,9 miljoen lagere kapitaallasten. In de Burap 2022 heeft een verschuiving van € 1,9 miljoen kapitaallasten plaatsgevonden in de begroting van de programmalijs Organisatie naar de programmalijs Interne dienstverlening en bestuursondersteuning. De realisatie is echter geboekt op de oorspronkelijke programmalijs Organisatie.
- € 0,2 miljoen lagere kosten van het wagenpark, doordat de vervanging/uitbreiding van een aantal voertuigen vanwege efficiencymaatregelen nog niet in 2022 heeft plaatsgevonden. Dit gaat in 2023 alsnog plaatsvinden.
- € 0,2 miljoen lager doorbelaste personeelskosten.

Communicatie

Het resultaat is € 0,4 miljoen hogere kosten en bestaat uit € 0,2 miljoen hogere externe kosten en € 0,2 miljoen hogere doorbelaste personele kosten.

De overschrijding op de externe kosten is het gevolg van:

- De uitvoering van extra activiteiten voor arbeidsmarktcommunicatie, zoals wervingscampagnes door de huidige krapte op de arbeidsmarkt, de vele vacatures die Delfland heeft uitgezet en het toenemende personeelsverloop.
- Hogere kosten voor het elektronische magazine.
- Hogere extra kosten voor de externe website in het laatste kwartaal van 2022 om onder andere te kunnen voldoen aan normen voor de websites van overheden. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen voor aanpassingen aan de website ter verbetering van de externe dienstverlening, zoals de aanleg van een kennisbank, zodat inwoners antwoorden op veelgestelde vragen makkelijk kunnen vinden, waardoor ze zich geholpen voelen zonder telefonisch of mailcontact met onze organisatie.

Personeel

Het resultaat is € 0,6 miljoen hogere kosten, veroorzaakt door:

- € 0,2 miljoen hogere kosten voor de NS Businesscards door het toegenomen werken op kantoor en hogere kosten voor veiligheid door maatwerk op de ontwikkelde veiligheidsapp en extra opleidingen.
- € 0,4 miljoen hogere doorbelaste personeelskosten.

Digitale transformatie

Het resultaat is € 0,1 miljoen lagere kosten door lagere doorbelaste personeelskosten.

Innovatie

Het resultaat is € 0,4 miljoen lagere kosten bij het Innovatiefonds en Kennis & Innovatie. Dit komt door minder ingediende innovatievoorstellen door het thuiswerken tijdens corona en de hoge werkdruk van de medewerkers de afgelopen jaren. In 2022 kwamen de nieuwe

voorstellen weer op gang en zijn, mede dankzij de innovatiedag, nieuwe innovatieprojecten opgestart. Vanwege de looptijd zijn er in 2022 echter nog weinig kosten gemaakt en minder grotere langjarige innovatietrajecten, omdat een aantal daarvan in 2021 is afgerond.

3.6.10 Investeringsuitgaven

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Organisatie en bedrijfsvoering	2,8	0,2	0,2
Eindtotaal	2,8	0,2	0,2

In 2022 zijn de mobiele Samsung-telefoons vervangen en is de investering geactiveerd.

4 Jaarverslag: Paragrafen

4.1 Ontwikkelingen, afwijkingen en incidentele baten en lasten

Het resultaat over 2022 is beïnvloed door incidentele baten en lasten. Onder dit begrip wordt verstaan de baten en lasten van materiële betekenis die eenmalig in maximaal drie begrotingsjaren voorkomen.

Tabel 4.1 Incidentele baten en lasten

Programma	Omschrijving	Incidentele	
		lasten	baten
		Bedragen x € 1 miljoen	
Resultaat 2022 inclusief incidentele baten en lasten			9,0
Waterketen	Bouw zoetwaterfabriek en zandfilter beëindigd; investering t/m 2022 als lasten genomen	1,7	
Financiën	Schade-uitkering coronacompensatie 2020		1,5
	Inkomsten en vorderingen gedupeerden Kinderopvangtoeslagaffaire 2021		0,9
	Inkomsten en vorderingen gedupeerden Kinderopvangtoeslagaffaire 2022		0,2
Organisatie en bedrijfsvoering	Niet begrote subsidie provincie aan uitvoering nieuw vangtuig rivierkreeften en verrekening aanloopkosten organisatie voor gedeelde salarisadministratie		0,1
	Niet begrote subsidie in het kader van de Wet open overheid		0,1
Reserves*	Kostenegalisatiereserve watersysteem		2,6
	Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer		0,5
	Tariefdempingreserve watersysteem		8,9
	Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer		
	Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder	5,2	
	Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer	2,7	
Totaal incidentele baten en lasten		9,6	14,8
Resultaat 2022 exclusief incidentele baten en lasten			3,8

* Zie paragraaf 4.3 voor toelichting stortingen en onttrekkingen reserves (niet zijnde bestemming resultaat 2021).

Toevoegingen aan en onttrekkingen uit reserves worden als incidenteel beschouwd, tenzij het gaat om reguliere onttrekkingen aan dekkingsreserves (kapitaallasten) of om onttrekkingen uit een daartoe toereikende (bestemmings)reserve gedurende een periode van minimaal drie jaar met als doel het dekken van structurele lasten. Baten uit de verkoop van grond en overige eigendommen worden gekwalificeerd als incidentele baten.

4.2 Financiering

Inleiding

Onze kaders voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie (ex artikel 108 Waterschapswet), het Waterschapsbesluit en het Treasurystatuut van Delfland. Het Treasurystatuut is in 2019 geactualiseerd en vastgesteld. In deze paragraaf wordt ingegaan op de financieringsactiviteiten van Delfland in 2022.

Beleid

Op het moment dat Delfland onvoldoende eigen geldmiddelen beschikbaar heeft, maakt Delfland zoveel mogelijk gebruik van het aantrekken van kort geld. In 2022 had Delfland het gehele jaar de beschikking over voldoende eigen middelen, zodat geen aanvullende financiering noodzakelijk was.

Ontwikkelingen

In 2022 zijn geen nieuwe langlopende leningen of kasgeldleningen aangetrokken. Er heeft een aflossing van in totaal € 17,7 miljoen plaatsgevonden op de bestaande PPS-leningen. De rentelast over 2022 bedraagt € 30,4 miljoen. In juli 2022 heeft van een langlopende fixed (aflossingsvrije) geldlening van € 50 miljoen een contractuele renteherziening plaatsgevonden. Het nieuwe rentepercentage bedraagt 2,662% (dit was 2,75%). Voor het overige zijn er geen afwijkingen in de voorgenomen activiteiten. In totaal bedraagt het restantsaldo van de langlopende leningenportefeuille per 31 december 2022 € 664 miljoen. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van alle langlopende geldleningen bedraagt 4,51%.

Risicobeheer

Kasgeldlimiet

In de Wet fido is vastgelegd dat kortlopende financiering wordt beperkt door middel van de kasgeldlimiet. Voor 2022 bedroeg de kasgeldlimiet van Delfland € 54,8 miljoen (23% van het begrotingstotaal). De kasgeldlimiet mag maximaal drie kwartalen achter elkaar worden overschreden. In 2022 is de kasgeldlimiet niet overschreden.

Tabel 4.2 geeft het verloop weer van de werkelijke kortlopende financiering en de kasgeldlimiet per kwartaal.

Tabel 4.2 Overzicht verloop kortlopende financiering over 2022

Omschrijving (Bedragen * € 1 miljoen)	1e kwartaal 2022	2e kwartaal 2022	3e kwartaal 2022	4e kwartaal 2022
Toegestane kasgeldlimiet 23% begrotingstotaal	-54,8	-54,8	-54,8	-54,8
Werkelijke kortlopende financiering	62,7	104,7	112,4	113,1
Overschrijding (+) of onderschrijding (-/-)	-117,5	-159,5	-167,2	-167,9

We hadden een toegestaan kasgeldlimiet van € 54,8 miljoen ('rood staan'). Delfland heeft heel het jaar een positief saldo gehad, waardoor de financiële ruimte in het vierde kwartaal € 167,9 miljoen was.

Renterisico

De renterisiconorm is een wettelijk vastgestelde norm die betrekking heeft op de vaste schuld van Delfland. De looptijd van langlopende geldleningen is gespreid, waardoor de renterisico's worden beperkt. De berekende renterisiconorm is het maximumbedrag van de jaarlijkse aflossingen en de herfinanciering van vaste geldleningen. De vastgestelde renterisiconorm voor Delfland over 2022 bedraagt 30% van het begrotingstotaal van € 238 miljoen, te weten € 71,5 miljoen. In 2022 heeft Delfland een bedrag van € 17,7 miljoen op de PPS-leningen afgelost. De aflossing paste ruimschoots binnen de vastgestelde renterisiconorm van € 71,5 miljoen.

Derivaten

Conform het vastgestelde Treasurystatuut is geen gebruikgemaakt van derivaten.

Kredietrisico

Delfland heeft in 2022 alleen gelden in 's Rijks schatkist uitgezet. Hierdoor werd geen kredietrisico gelopen.

Koersrisico

De aandelen in het bezit van Delfland (van onder andere de Nederlandse Waterschapsbank – NWB) worden niet op een beurs verhandeld en zijn daarom niet onderhevig aan koersrisico's.

Valutarisico

Delfland handelt niet in vreemde valuta. Er is dus geen valutarisico.

Kasbeheer

Rekening-courant

Over 2022 bedroeg de maximaal aangevraagde en verleende kredietlimiet € 54,8 miljoen. Op 31 december 2022 had Delfland in totaal een tegoed van € 90,1 miljoen. Dit saldo betreft een schuld in rekening-courant bij de NWB van € 2,0 miljoen en een tegoed bij de schatkist van € 92,1 miljoen. Het rentepercentage over het rekening-courantsaldo en de schatkist bedroeg in 2022 op jaarbasis gemiddeld 0,0%.

Kasgeldlening

In 2022 heeft Delfland geen kasgeldleningen aangetrokken.

Toerekening rentekosten

De rentekosten van de langlopende geldleningen (exclusief PPS-leningen) worden door middel van een renteomslagpercentage van 3,5% toegerekend aan de twee taken van Delfland. De totale rentekosten bedroegen € 29,5 miljoen. Hiervan had € 9,0 miljoen betrekking op de PPS, wat direct aan de exploitatie is toegerekend. Onderstaande tabel 4.3 geeft de berekening van het renteresultaat weer.

Tabel 4.3 Renteresultaat

Omschrijving (Bedragen in € 1 miljoen)	Begroting 2022	Rekening 2022
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering	29,5	29,5
b. De externe rentebaten (idem)	0,0	-0,5
<i>Saldo rentelasten en rentebaten</i>	29,5	29,0
c2. De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (PPS)	-9,1	-9,1
c3. De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (= projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0,0	0,0
<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>	20,4	19,9
d1. Rente over eigen vermogen +/-	0,0	0,0
d2. Rente over voorzieningen +/-	0,0	0,0
<i>Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente</i>	20,4	19,9
e. De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-20,4	-20,3
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury	0,0	-0,4

Verloop van schuldpositie

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop van de totale schuldpositie over 2022. Uit de tabel blijkt dat er sprake is van een afname van de schuldpositie van in totaal € 28 miljoen. De afname betreft de aflossing op de PPS-leningen en de positieve kasstroom.

Tabel 4.4 Verloop netto schuldpositie 2021-2022

Verloop netto schuldpositie (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021	Mutatie
Kortlopende netto schuld	-63.241	-53.280	-9.961
Langlopende schuld	645.238	664.286	-19.047
Totaal	581.997	611.005	-29.008

Netto schuldquote

Een kengetal om de hoogte van de schulden van een waterschap te beoordelen, is de netto schuld in verhouding tot de (belasting)inkomsten. De hoogte van deze inkomsten bepaalt in belangrijke mate hoeveel schulden een waterschap kan dragen. Hoe hoger het inkomen des te meer schuld een waterschap kan aangaan. Dit kengetal wordt uitgedrukt in procenten. Voor waterschappen is geen wettelijke norm vastgesteld voor de netto schuldquote. Zoals toegelicht in hoofdstuk 3.5.1 bedroeg in 2022 onze netto schuldquote 231% (ultimo 2021 was die 243%) en is dit lager dan de streefwaarde van de prestatie-indicator uit de begroting 2022 van 232%. De gemiddelde NSQ van de waterschappen in 2021 bedroeg 251%.

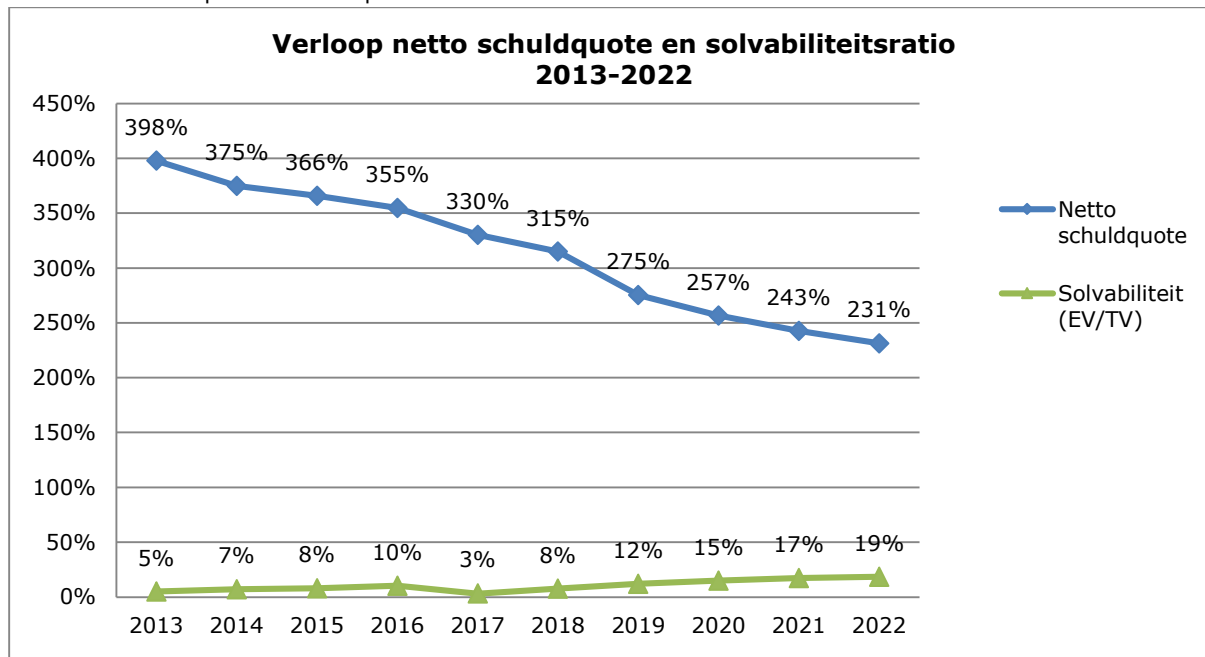
De daling van de schuldquote ten opzichte van de jaarrekening 2021 en de begroting 2022 is onder meer te danken aan de meer positieve kasstroom door met name het niet uitvoeren van de geraamde investeringen.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio is het kengetal dat inzicht geeft in de mate waarin we in staat zijn om aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen, het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves, dan behoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Uit een eerdere financiële trendanalyse van Deloitte blijkt dat de gemiddelde solvabiliteitsratio voor 2021 voor alle waterschappen 9,7% bedroeg. Onze gemiddelde solvabiliteitsratio bedroeg in 2022 19%

(2021: 17%). Het verloop van de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio over de periode 2013-2022 is hieronder grafisch weergegeven.

Grafiek 4.1 Verloop netto schuldquote en solvabiliteitsratio

4.3 Reserves en voorzieningen

Algemene reserves

De algemene reserves dienen vooral om eventueel toekomstige tegenvallers van algemene aard te kunnen opvangen. Delfland onderscheidt de algemene reserve weerstandsvermogen watersysteem en de algemene reserve weerstandsvermogen zuiveringsbeheer. Daarnaast kent Delfland de algemene reserve vrij besteedbaar. Deze reserve is met ingang van 1 januari 2022 ingesteld en wordt gevuld met efficiencyvoordelen uit een positief jaarresultaat. Uit het resultaat 2021 is € 5,5 miljoen gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar.

Tabel 4.5 Algemene reserves

Eigen vermogen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Herrubri- cering per 01-01-2022	Resultaats- bestemming 2021	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2022
<i>Algemene reserves</i>						
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	38.490	-10.890				27.600
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	1.379	6.021				7.400
Algemene reserve vrij bestedbaar			5.548		0	5.548
Totaal algemene reserves	39.869	-4.869	5.548	0	0	40.548

Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Om de tarieven te egaliseren heeft Delfland per taak drie reserves tot zijn beschikking: de kostenegaliseringsreserve, tariefdempingreserve en tariefegalisatiereserve. De

tariefegalisatiereserves zijn leeg en worden derhalve (nog) niet ingezet. De andere twee reserves worden wel gebruikt.

Tabel 4.6 Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie

Eigen vermogen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Herrubri- cering per 01-01-2022	Resultaats- bestemming 2021	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2022
<i>Egalisatiesreserves</i>						
Egalisatiereserve gebouwd	457	-457				0
Egalisatiereserve ingezetenen	1.574	-1.574				0
Egalisatiereserve ongebouwd	27	-27				0
Tariefdempingreserve watersysteem		13.890	100		8.913	5.077
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	12.175	-5.515				6.660
Kostenegalisatiereserve watersysteem			2.985		2.635	350
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer			1.215		515	700
Totaal egalisatieserves	14.234	6.317	4.300	0	12.063	12.787

Kostenegalisatiereserves

De kostenegalisatiereserves watersysteem en zuiveringsbeheer zijn ingesteld om de begrote kosten voor werkzaamheden die zijn uitgesteld of vertraagd, te reserveren. Als de werkzaamheden in het volgende begrotingsjaar alsnog worden uitgevoerd, kunnen die kosten uit deze reserves worden gedekt.

Met de vaststelling van de jaarrekening 2021 is besloten om uit het resultaat 2021 € 3,0 miljoen te doteren aan de kostenegalisatiereserve watersysteem en € 1,2 miljoen aan de kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer. In 2022 is hiervan € 2,6 miljoen respectievelijk € 0,5 miljoen onttrokken om werkzaamheden uit 2021 die in 2022 tot kosten hebben geleid, te financieren.

Tariefdempingreserves

De tariefdempingreserves worden ingezet om na de berekening van de belastingtarieven volgens de bestaande systematiek een of meer tarieven te compenseren (lees: te verlagen). De onttrekking was zoals begroot € 8,9 miljoen en ingezet om conform het bestuursakkoord de lasten voor de belastingbetaler gelijk te houden.

Overige bestemmingsreserves

In relatie tot investeringsprojecten kunnen bestemmingsreserves worden opgebouwd om de kapitaallasten van toekomstige investeringsuitgaven te dekken. Het gaat hierbij om nieuwe investeringen en uitbreidingsinvesteringen.

Tabel 4.7 Overige bestemmingsreserves

Eigen vermogen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Herrubri- cering per 01-01-2022	Resultaats- bestemming 2021	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2022
<i>Bestemmingsreserves</i>						
Reserve niet vrij besteedbaar vermogen	63.567	-63.567				0
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197					1.197
Reserve frictiekosten	1.448	-1.448				0
Egalisatiereserve Afvalwaterzuivering Harnaschpolder	23.945			5.214		29.159
Reserve kapitaallasten investerings watersysteem		22.248				22.248
Reserve kapitaallasten investerings zuiveringsbeheer		41.319		2.744		44.063
Totaal bestemmingsreserves	90.156	-1.448	0	7.958	0	96.667

Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder

Door de in 2016 tot stand gekomen herfinanciering van de PPS is vanaf 2016 tot en met 2030 een jaarlijks voordeel ontstaan en over de jaren 2031, 2032 en 2033 een nadeel. In totaal is het effect nihil. In verband daarmee is in 2016 een egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder ingesteld. Als gevolg hiervan wordt tot en met 2030 jaarlijks € 5,2 miljoen gestort in de egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder. Vervolgens zal in 2031 tot en met 2033 kapitaal aan de reserve worden onttrokken om de hogere lasten te compenseren.

Reserve Zoetwaterfabriek

Deze reserve is bedoeld voor de dekking van de kapitaallasten van investeringen in de Zoetwaterfabriek. De ontwikkeling van de Zoetwaterfabriek op het huidige terrein van De Groote Lucht is stopgezet. Besloten is om de uitwerking onderdeel te laten zijn van het project 'De Nieuwe Groote Lucht'.

Met het stopzetten van het project wordt de reserve opgeheven. Bij de vaststelling van de jaarrekening 2022 wordt aan de VV voorgesteld om de vrijgekomen middelen over te hevelen naar de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer.

Reserves ter dekking van toekomstige investeringen

De reserves ter dekking van toekomstige investeringen watersysteem en zuiveringsbeheer zijn bedoeld om de afschrijvingskosten te dekken van toekomstige investeringen voor de twee taken. In de reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer is € 2,7 miljoen gestort in 2022.

Voorzieningen

Tabel 4.8 Voorzieningen

Voorzieningen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2022
Voorziening wachtgeld	29	87	98	18
Voorziening pensioen (oud-)bestuurders	0	368	0	368
Totaal voorzieningen	29	455	98	386

Voorziening wachtgeld

De voorziening wachtgeld dekt de toekomstige wachtgeldaanspraken van ex-medewerkers en collegeleden. Het betreft een zogenaamde arbeidsgerelateerde verplichting, waarvoor in overeenstemming met artikel 4.55 van het Waterschapsbesluit een voorziening moet worden gevormd.

Voorziening pensioen

Voor (oud-)bestuurders is pensioen opgebouwd bij een verzekeraar. De opbouw hiervan is vanwege aangepaste wetgeving gestopt in 2022. Het opgebouwde bedrag blijft bij de verzekeraar staan en kan worden aangesproken, mochten we bijvoorbeeld een verzoek krijgen voor waardeoverdracht.

Om aan onze huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen, is een voorziening getroffen. De voorziening is opgebouwd uit twee delen: de premie die in 2022 zou zijn gestort bij de verzekeraar en een bedrag om het tekort aan te vullen als gevolg van indexatie (benodigd kapitaal minus beschikbaar kapitaal).

4.4 Risico's en weerstandsvermogen

Delfland hanteert een organisatiebreed risicobeleid waarmee de risicopositie en het benodigde weerstandsvermogen op een consistente manier in beeld worden gebracht. Hiermee voldoen we aan de wettelijke verplichting voor waterschappen om de risico's in kaart te brengen en beleid te ontwikkelen om deze risico's af te dekken. Halfjaarlijks vinden updates plaats van de belangrijkste risico's (risiconiveaus hoog en zeer hoog) en van de daaraan verbonden beheermaatregelen.

Risicomanagement ondersteunt op een gestructureerde manier het behalen van de doelen van Delfland. Dit door risico's expliciet te maken, beheermaatregelen aan risico's te koppelen en door deze beheermaatregelen uit te voeren en te monitoren.

De risicopositie, het totaal aan risico dat een organisatie loopt, geeft de mate aan waarin de organisatie voorbereid moet zijn op ongewenste gebeurtenissen ('risk events'). Hiervoor worden zowel preventieve (bijvoorbeeld controles) als repressieve (bijvoorbeeld de voorbereiding van een crisisorganisatie op scenario's van rampbestrijding) maatregelen getroffen. Het weerstandsvermogen zorgt voor voldoende financiële ruimte om de schade die ondanks alle beheermaatregelen als gevolg van risk events zou ontstaan, op te vangen. Dit met een mate van waarschijnlijkheid van ten minste 95%.

In 2022 hebben de volgende incidenten en opschalingen plaatsgevonden.

Dijkdoorbraak primaire waterkering

Op 30 januari 2022 (storm Corrie) en 21 februari 2022 (storm Franklin) is vanwege hoge waterstanden opgeschaald naar fase 1. Extra dijkbewaking is ingezet langs de Delflandsedijk en de kust. Verder is de keersluis bij Maassluis dichtgezet om water tegen te houden. Uiteindelijk werd duidelijk dat er geen schades waren aan de Delflandsedijk en de zeewering.

Ongeval tijdens werkzaamheden

Het aantal incidentmeldingen gerelateerd aan arbeidsveiligheid is in de rapportageperiode van 2022 gedaald ten opzichte van 2021 (58 meldingen in 2022 ten opzichte van 72 in 2021). Van de 58 meldingen in 2022 zijn er 12 incidenten geregistreerd waarbij een EHBO (9) of doktersbehandeling (3) nodig was. Er is geen sprake geweest van blijvend letsel, noch is verzuimd als gevolg van deze incidenten. De geringe kosten voor materiële schade en maatregelen zijn opgevangen binnen de begroting.

Lokale verontreiniging watergang

Op 21 april 2022 is Delfland opgeschaald naar fase 1 in verband met een rioolwateroverstort bij gemeentelijk rioolgemaal Berkel – gemeente Lansingerland. De riooloverstort vond plaats omdat rioolgemaal Berkel niet uitgezet was, terwijl dit wel de afspraak is vanwege de aansluiting van de persleiding op gemaal Slauerhoflaan in Delft. De watergang waarop de overstort plaatsvond is tijdig afgedamd, zodat de rest van het watersysteem geen overlast heeft ondervonden. Het vervuilde water is afgevoerd met vrachtwagens. De overstort heeft overlast veroorzaakt (stank) en lokaal tot waterkwaliteitsproblemen geleid. De werkzaamheden (ad circa € 0,02 miljoen) zijn opgevangen in de exploitatiebegroting.

Pandemie

We hebben de landelijke coronamaatregelen gevolgd: thuiswerken, een beperkte bezetting op locatie, maatregelen voor ergonomie, hybride werken en geestelijke gezondheid. Mede als gevolg van Covid is er nog sprake van verhoogd verzuim, zowel kortdurend als langdurend. De kosten zijn binnen de begroting opgevangen.

Aanscherping van de normering van de primaire keringen

De trajecten 14-3 en 14-4 langs de Nieuwe Waterweg blijken niet te voldoen aan de in de Waterwet vastgestelde nieuwe normen voor de primaire waterkeringen, terwijl deze trajecten wél voldeden aan de oude normen. Delfland gaat samen met het Hoogwaterbeschermingsprogramma bepalen welke vervolgmaatregelen op termijn nodig zijn. In 2022 heeft dit niet geleid tot extra uitgaven.

Dienstverleningsvergoeding PPS

In verband met de ontwikkeling van de aan de elektriciteitsindex gekoppelde olieprijs was de dienstverleningsvergoeding aan Delfluent circa € 14,8 miljoen hoger dan begroot. Dit bedrag is grotendeels gecompenseerd door verlaging van de dotatie aan de reserve toekomstige kapitaallasten zuiveringen met ruim € 11 miljoen.

Lekkage persleiding

Op 22 september 2022 is opgeschaald vanwege een lekkage aan een leiding op het terrein van Delfluent Services Harnaschpolder. Tijdens het weekend is de situatie door de CPI, de afdeling Handhaving en Delfluent Services gemonitord. De lekkage is opgelost en op maandag zijn Delfluent Services en Delfland afgeschaald. De kosten zijn door Delfluent gedekt.

Doorbraak regionale waterkering

In december 2022 is schade geconstateerd aan de binnenzijde van de regionale waterkering onder de N468 (Maasland). Om verdere schade en mogelijk bezwijken van de waterkering te voorkomen, heeft Delfland noodmaatregelen uitgevoerd. Met zand is de waterkering aan de binnenzijde versterkt. De kosten, circa € 0,05 miljoen (inclusief btw en eigen capaciteit), zijn opgevangen binnen de begroting.

Tabel 4.9 Opgetreden risico's

Risico (Bedragen * € 1 miljoen)	Bedrag
Dijkdoorbraak primaire waterkering	0
Ongeval tijdens werkzaamheden	0,02
Lokale verontreiniging watergang	0,02
Pandemie *)	0
Aanscherping van de normering van de primaire keringen	0
Dienstverleningsvergoeding PPS	14,8
Lekkage persleiding	0
Doorbraak regionale waterkering	0,05
Totaal	14,9

*) In 2022 is de Covid 19-pandemie overgegaan in een endemie. Met de overgang naar het hybride werken is een nieuw normaal ontstaan. Als gevolg daarvan zijn de kosten die rechtstreeks toegedicht kunnen worden aan de pandemie verwaarloosbaar.

Het weerstandsvermogen is niet aangesproken door de in 2022 opgetreden risico's, omdat de uitgaven aan de opgetreden risico's zijn opgevangen binnen de verschillende programma's. In het geval van de hogere dienstverleningsvergoeding Delfluent is de dotatie aan de reserve toekomstige kapitaallasten zuivering verlaagd.

Van het verloop van de algemene reserves over 2022 (de incidentele weerstandscapaciteit) kan het volgende overzicht worden gegeven.

Conform de vastgestelde Nota Reserves en voorzieningen en beleidsnotitie 'Risicomanagement Delfland' worden de bestemmingsreserves niet meegerekend bij de bepaling van het weerstandsvermogen. De structurele weerstandscapaciteit omvat de middelen die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken. De onderstaande tabel toont de beschikbare weerstandscapaciteit aan het eind van 2022.

Tabel 4.10 Beschikbare weerstandscapaciteit

Onderdeel weerstandsvermogen (Bedragen * € 1 miljoen)	31-12-2022	01-01-2022*
Algemene reserve weerstandsvermogen Watersysteem	27,6	27,6
Algemene reserve weerstandsvermogen Zuivering	7,4	7,4
Nog te bestemmen resultaat 2021 en 2022	9,0	9,8
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	44,0	44,8

* Met de vaststelling van de Nota Reserves en voorzieningen 2022 zijn de saldi van de twee reserves weerstandsvermogen aangepast. De in de tabel opgenomen bedragen is na herrubricering.

Benodigd weerstandsvermogen

Het benodigde weerstandsvermogen komt tot stand op basis van scenario-analyses en vertegenwoordigt het bedrag dat met ten minste 95% zekerheid voldoende zal zijn om in een bepaald jaar schade als gevolg van opgetreden risico's op te vangen. Voor de berekening van het benodigde weerstandsvermogen worden alleen risico's meegewogen met een potentiële impact tussen de € 1 miljoen en € 100 miljoen per incident. Incidenten met een impact lager dan € 1 miljoen kunnen veelal in de eigen begroting opgevangen worden. Incidenten met een impact hoger dan € 100 miljoen overstijgen de draagkracht van Delfland en maken een beroep op landelijke regelingen noodzakelijk.

Het benodigde weerstandsvermogen blijkt uit onderstaande tabel.

Tabel 4.11 Benodigde weerstandsvermogen

Risico's (Bedragen * € 1 miljoen)	Bedrag
Concern breed risicoprofiel	25
Totaal benodigde weerstandsvermogen	25

Beoordeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt beoordeeld op grond van een bestuurlijk vastgestelde ratio tussen enerzijds de beschikbare weerstandscapaciteit en anderzijds de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten (het benodigde weerstandsvermogen), plus de mogelijke negatieve exploitatiesaldi van de meerjarenbegroting 2022-2025. De weerstandsratio van Delfland per eind 2022 is:

Ratio weerstandsvermogen =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigd weerstandsvermogen}} = \frac{€ 44,0 \text{ mln.}}{€ 25 \text{ mln.}} = 1,76$
----------------------------	---

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio Delfland als gewenst nastreeft. Hiertoe wordt gebruikgemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Tabel 4.12 Waarderingstabel beoordeling weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Waardering
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

Delfland streeft naar een ratio van het weerstandsvermogen van minimaal tussen de 1,0 en 1,4. De berekende ratio van 1,76 aan het eind van 2022 ligt boven deze marge en is daarmee ruim voldoende.

4.5 Verbonden partijen

Algemeen

Het uitvoeren van de wettelijke en reglementaire taken, de bedrijfsvoering en het behalen van doelstellingen kan steeds minder vanuit één geïsoleerd perspectief. Het Hoogheemraadschap van Delfland kan niet alle vraagstukken en uitdagingen alleen aanpakken en oplossen. Het kan wenselijk zijn om voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden een langdurige samenwerking te zoeken met andere waterschappen of met maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners. Delfland werkt daarom samen met andere partijen om doelen op gebieden als klimaatadaptatie, energietransitie en biodiversiteit effectiever en efficiënter te kunnen realiseren of om de organisatie goed uit te rusten en te optimaliseren op het vlak van ICT, belastingen en laboratoriumwerkzaamheden.

Een verbonden partij is volgens het Waterschapsbesluit, artikel 4.1 een publiekrechtelijke of privaatrechtelijke organisatie waarin Delfland een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

- Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan: zeggenschap om met de verbonden partij de doelen van Delfland te behalen, via vertegenwoordiging in het bestuur of via stemrecht.
- Onder een financieel belang wordt verstaan: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat; het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

In 2022 is de Nota Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden 2022 door de VV vastgesteld. In de jaarrekening 2022 wordt verslag gedaan op basis van hetgeen in de begroting 2022 is vastgesteld.

Stand van zaken verbonden partijen

Aan het eind van 2022 nam Delfland deel aan elf verbonden partijen. Aan vier verbonden partijen zijn financiële garanties verleend. Dit wordt toegelicht in paragraaf 7.12 'Niet uit de balans blijvende verplichtingen'.

Direct verbonden partijen

De direct verbonden partijen zijn partijen waarin Delfland, conform de definitie van verbonden partijen, zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft.

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bijdrage aan de beleidsdoelstellingen/taken van Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie 2022
Nederlandse Waterschapsbank N.V. te Den Haag	1954	Bezit 755 aandelen A en 60 aandelen B. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt totaal € 114.425. EV eind 2022 € 1,9 miljard VV eind 2022: € 93,8 miljard.	Het verzorgen van het betalingsverkeer, de financiering en het uitkeren van dividend draagt bij aan de beleidsdoelstelling 'een duurzaam financieel evenwicht'.	Deelname aan algemene vergadering van aandeelhouders. Ieder aandeel A geeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.	In 2022 is een bedrag van € 689.000 wegens dividend 2021 beschikbaar gesteld.
Slibverwerking (GR) te Rotterdam	1 januari 2010	14% participatie in de GR. GR houdt 16,9% van de aandelen in het kapitaal van NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC). De GR ontvangt jaarlijks een garant-stellingsprovisie van HVC en betaalt deze door aan de acht deelnemende waterschappen. EV eind 2022: € 31,04 mln. VV eind 2022: € 20,40 mln.	Delfland optimaliseert de doelmatigheid, duurzaamheid en toekomstbestendigheid van het transporteren, zuiveren en slib verwerken.	Namens Delfland heeft één hoogheemraad zitting in zowel het algemeen en als in het dagelijks bestuur van de GR.	De garantstelling voor de GR (Delfland 14%) stijgt van € 53,7 mln. in 2023 naar € 65,7 mln. In 2024 door de investering in de slibdroog-installatie.
Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V. te Naaldwijk	16 mei 2002	Sinds 2002 is het belang gemaximeerd op € 903.023, sinds 2014 volgestort en op basis van in 2015 gemaakte afspraken (Allonge) is	Het in de planvormingsfase vanuit samenwerking zeker stellen van het waterbelang in nieuwe	Delfland is een stille vennoot. Eén hoogheemraad is lid van de raad van vennoten van de cv. Na opheffen	Het geconsolideerde negatieve resultaat van de grondexploitatie van ONW verslechtert ten opzichte van de

		dit 2% van het eigen vermogen. De waardering bedroeg per 31-12-2020 € 401.000 op de balans van Delfland. Ten opzichte van de inbreng is in voorgaande jaren verlies genomen. EV eind 2022: € 9,2 mln. VV eind 2022: € 29,1 mln.	(woningbouw-) projecten.	van de bv/cv-constructie (verwacht in 2027) wordt na verrekening van winst/verlies het ingelegd vermogen aan Delfland uitgekeerd.	vastgestelde grondexploitatie (norm).
Regionale Belasting Groep (GR) te Schiedam	1 januari 2010	Betaling voor de door de RBG verrichte diensten, volledig financieel aansprakelijk. De bijdrage voor 2022 bedroeg € 7,8 mln. EV eind 2022: € 2,9 mln. VV eind 2022: € 6,2 mln.	Door het volledig, tijdig en efficiënt heffen en invorderen van de belastingen wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'.	Namens Delfland hebben twee hoogheemraden zitting in het algemeen bestuur van de RBG. De dijkgraaf is plaatsvervangend lid.	De RBG verwacht in de toekomst gecontroleerd verder te groeien door aansluiting van meer gemeenten. In 2022 is gestart met de implementatie van de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR)
Aquon (GR) te Den Bosch	1 juli 2011	Delfland is mede-eigenaar, met een aandeel van 7,7 % (begroting '23). De bijdrage van Delfland voor 2022 bedroeg in totaal € 2,2 mln. EV eind 2022: € 1,7 mln. VV eind 2022: € 20,0 mln.	Verbeteren waterkwaliteit door gezamenlijk onderzoek.	Een hoogheemraad heeft zitting in het algemeen bestuur. De dijkgraaf is technisch voorzitter van het bestuur.	In 2022 is grond aangekocht ten behoeve van de nieuwbouw in Houten. Daarnaast is de aanbesteding van de bouw in gang gezet.
Het Waterschapshuis (GR) te Amersfoort	Vanaf 2010	De bijdrage van Delfland bedroeg in 2022 € 1.491.845. EV eind 2022: € 0,0 mln. VV eind 2022: € 10,2 mln.	Het Waterschapshuis bevordert en faciliteert de samenwerking tussen de waterschappen en binnen de sector op het gebied van informatievoorziening en draagt daarmee indirect bij aan alle strategische doelen van Delfland.	De dijkgraaf is voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de GR en heeft zitting in het Algemeen Bestuur. Verder is Delfland vertegenwoordigd in de Opdrachtgeverstafel (OGT), Uitvoerend Overleg Tafel (UOT), IOT en het i-Platform.	De portefeuille van het Waterschapshuis groeit i.v.m. de veranderende maatschappij en eisen die daarbij horen. In 2022 is aangekondigd dat in 2023 een herindeling van de Programma's zal plaatsvinden t.b.v. efficiëntie en duidelijkheid.
Unie van Waterschappen (vereniging) te Den Haag	1927	Jaarlijks wordt contributie betaald aan de Unie. Voor 2022 bedroeg de contributie afgerond € 729.000. Dit is exclusief de bijdrage muskusratten die ook aan de Unie wordt betaald.	De Unie van Waterschappen brengt de belangen van alle waterschappen in Nederland samen en vertegenwoordigt deze op nationaal niveau.	In de ledenvergadering hebben de voorzitters van alle waterschappen zitting.	

Vereniging van Zuid-Hollandse Waterschappen te Delft	27 juli 2007	Jaarlijkse contributie € 1.500.	De portefeuillehouder-overleggen dragen bij aan het bevorderen van de goede samenwerking tussen de waterschappen onderling alsook aan het met één geluid naar buiten treden in de contacten naar derden, waaronder de provincie.	De dijkgraaf is lid van het bestuur van de vereniging en tevens penningmeester.	
Muskusrattenbeheer (Overeenkomst Kosten voor Gemene Rekening) te Houten	1 januari 2012	Bijdrage van 5,3% van de totale kosten. Voor 2022 bedroegen de geschatte kosten € 570.000.	Muskusratten-beheer is een taak van de waterschappen waarvoor Delfland de samenwerking is aangegaan met een vijftal andere waterschappen.	Bestuurlijk overleg met per waterschap één hoogheemraad.	
Financiële eenheid: Hoogheemraadschappen Schieland en de Krimpenerwaard en Rijnland: gemeenschappelijke administratie (Overeenkomst kosten voor Gemene Rekening) te Rotterdam	1 januari 2019	Bijdrage van 40% van de totale kosten. Voor 2022 bedroeg het aandeel voor Delfland afgerond € 933.000.	Door het volledig, tijdig en efficiënt voeren van de financiële administratie wordt bijgedragen aan de beleidsdoelstelling 'Een duurzaam financieel evenwicht'	Bestuurlijk overleg met de partners.	
Aquaminerals B.V.	1 juli 2022	Delfland is aandeelhouder van 653 aandelen met een aanschafprijs van in totaal € 71.823. De jaarlijkse bijdrage aan Aquaminerals ter dekking van organisatiekosten van € 5 per ton materiaal met een vaste ondergrens van 2.000 ton.	Aquaminerals onderzoekt en faciliteert bij het streven van Delfland om grondstoffen terug te winnen en duurzaam hergebruik toe te passen. Hiermee wordt bijgedragen aan beleidsdoelstellingen van de programmaliijn Circulaire Economie.	De directeur Ontwikkeling neemt deel aan de algemene vergadering van aandeelhouders van Aquaminerals B.V.	

Indirect verbonden partijen

Naast de partijen die volgens bovengenoemde definitie zijn aan te merken als verbonden partij, zijn er ook partijen waarmee Delfland indirect verbonden is. Bij deze partijen is er wel sprake van een financieel belang, maar ontbreekt het directe bestuurlijke belang, bijvoorbeeld omdat de indirect verbonden partij een stichting is. Een andere mogelijkheid is dat een verbonden partij bijvoorbeeld aandeelhouder of bestuurder is van een achterliggende en

daarmee indirect verbonden partij. Hoewel er in voorkomende gevallen volgens de definitie dus geen sprake is van een verbonden partij, is het bestaan van een financieel belang reden genoeg om ook aan deze indirect verbonden partijen aandacht te besteden.

Partij	Ingangs datum	Financieel belang Delfland	Bestuurlijk belang	Overige informatie 2022
HVC NV, Alkmaar	1 januari 2010	De GR Slibverwerking is aandeelhouder B in HVC. De aandeelhouders B staan 100% garant en ontvangen daarvoor een provisie. In totaal stond de GR op 31 december 2021 garant voor € 22,7 miljoen. Op basis van een vastgelegde verdeelsleutel is het aandeel van Delfland hierin 24%.	Geen: de GR Slibverwerking houdt, namens de deelnemende waterschappen, 16,9% van de aandelen in HVC. De voorzitter van de GR neemt namens de GR deel aan de aandeelhoudersvergadering van HVC.	
Stowa (Stichting), Den Haag	1 januari 1992	De reguliere jaarlijkse bijdrage bedroeg in 2022 € 526.604.	Geen; er zitten minimaal 4 en maximaal 6 waterschaps-vertegenwoordigers in het bestuur van Stowa.	

4.6 Bedrijfsvoering

Sociale paragraaf

In 2022 zijn we steeds vaker naar kantoor gegaan. De pandemie was overgegaan in een endemische situatie.

Personeelsofbouw

In december 2022 waren 575 medewerkers (538 fte's) in dienst ten opzichte van 526 medewerkers (494 fte's) in december 2021. De groei van het aantal medewerkers in dienst van Delfland bedraagt daarmee 8,9%. Deze groei is onder andere een gevolg van de extra formatie benodigd in relatie tot ICT-vraagstukken (ca. 8 fte). Het percentage vrouwen in dienst van Delfland is in 2021 licht toegenomen (38,2% ten opzichte van 37,6% in 2021). De gemiddelde leeftijd van medewerkers die in dienst zijn van Delfland (exclusief inhuur en stagiaires) is in december 2022 47,7 jaar en iets afgenomen ten opzichte van december 2021 (48,3 jaar). Het totale personeelsverloop bedroeg in 2022 6,6% ten opzichte van 8,5% in 2021. In 2022 werd 12,9% van de totale arbeidscapaciteit verkregen uit inhuur. Dit is een kleine stijging van 0,4% ten opzichte van 2021 en een daling van 0,3% ten opzichte van 2020.

Ziekteverzuim

In 2022 bedroeg het ziekteverzuimpercentage 4,8% ten opzichte van 4,1% in 2021. Het (jaargemiddeld) ziekteverzuimpercentage ligt daarmee iets boven de gestelde norm voor 'normaal' ziekteverzuim (4,6% op basis van Verbaan). De verzuimfrequentie was in 2022 1,19 ten opzichte van 0,66 in 2021, 0,67 in 2020 en 1,20 in 2019. De verzuimfrequentie in 2022 is daarbij weer op het niveau van voor de coronapandemie, waarbij de verzuimpercentages en verzuimfrequenties over 2020 en 2021 beide uit de periode zijn waarin maatregelen zijn getroffen ten aanzien van de coronapandemie. Het toegenomen verzuim in verzuimpercentage en verzuimfrequentie na de coronapandemie valt op. Door hybride werken hebben medewerkers wel meer ruimte om bij bepaalde klachten thuis hun

werkzaamheden te continueren. Dat zien we echter nog niet terug in de verzuimcijfers. Landelijk zien we overigens ook een toename van het verzuim.

Duurzame inzetbaarheid

In 2022 is de invloed van corona op onze werkomgeving afgenomen. We zien dat het de medewerkers, na twee jaar veel vanuit huis werken, goed doet om meer naar kantoor te komen. In de medewerkersonderzoeken, het laatste is gehouden in april 2022, zien we dat de meesten een balans kunnen vinden in 50% vanuit huis en 50% op kantoor werken. Dit doet de verbinding met collega's goed, deze stijgt geleidelijk van een 5,3 naar een 6,7. Deze verbetering komt ook terug in de herstelbehoefte: medewerkers voelen zich minder vermoeid na een werkdag. De cijfers blijven sterk verschillen per afdeling.

Diversiteit

Het percentage vrouwen met een topfunctie bedraagt momenteel 35,2%. Het bereikt daarmee de doelstelling van 35%. Om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen, is Delfland een samenwerking aangegaan met Werkse!, SWOM en Stroomopwaarts. In 2022 waren er 15,6 participatiebanen gerealiseerd (11 participatiebanen in 2021). Het doel was 15,9 banen in 2020 en door onder andere groei van de organisatie 20,1 in 2021. In 2022 hebben we diverse acties ondernomen om te werken aan de realisatie van de doelstelling. Dit heeft wel geleid tot een toename van participanten, maar nog niet op het gewenste niveau.

Stages bij Delfland en onze relatie met het onderwijs

In 2022 hebben 20 studenten stage gelopen bij Delfland, variërend van wo-stages tot 'snuffelstages' voor middelbare scholieren. Dit is iets hoger dan in de afgelopen jaren met de coronacrisis (2021: 13). Om de ontwikkeling en verspreiding van kennis over water te stimuleren, heeft Delfland een scriptieprijs in het leven geroepen voor studenten van universiteiten. In 2022 is door een vakkundige jury uit vijf inzendingen een winnaar gekozen.

Vertrouwenspersoon

In 2022 zijn de interne vertrouwenspersonen over negentien verschillende situaties geconsulteerd in het kader van de Regeling 'Klachtbehandeling Ongewenst Gedrag'. In 2021 waren er geen consultaties in het kader van de Klokkenluidersregeling. De (meer uitgebreide) rapportage van de interne vertrouwenspersoon wordt jaarlijks besproken met de portefeuillehouder, de secretaris-directeur/het directieteam en de ondernemingsraad (OR) en wordt voor alle medewerkers beschikbaar gesteld via het Samenwerkingsportaal.

Medezeggenschap

Delfland heeft een ondernemingsraad van elf leden, die regelmatig overleg heeft met de WOR-bestuurder (secretaris-directeur). Sommige onderwerpen worden ter advisering of instemming voorgelegd aan de OR, andere onderwerpen initieert de OR zelf. De OR heeft werkgroepen per onderwerp en een vaste commissie VGWM (Veiligheid, gezondheid, welzijn en milieu) en een afvaardiging van drie leden in de Arbeidsvoorwaardencommissie. In de werkgroepen en de commissie worden de onderwerpen voor de OR-vergaderingen voorbereid.

In 2022 heeft de OR instemming verleend aan de Regeling melden vermoeden van een misstand, de Regeling informatie- en communicatiemiddelen en de aanschaf van gasmeters met GPS-functie. De OR heeft advies uitgebracht over de samenvoeging van de afdeling FAZ en de Managementondersteuning (nu de afdeling FZO). De OR is met twee leden vertegenwoordigd in de bijzondere ondernemingsraad (BOR) die met de buurwaterschappen Rijnland en Schieland een advies heeft gegeven over de samenwerking van de salarisadministraties.

De OR heeft daarnaast speerpunten aangedragen voor de toekomst (renovatie of nieuwbouw) van De Groote Lucht, en heeft een initiatiefbrief gepresenteerd aan de secretaris-directeur met een eigen visie op personeel, bestaande uit vijf thema's die aandacht verdienen. De OR heeft enkele van die aandachtspunten samen met het directieteam verkend in een themasessie over leren & ontwikkelen en talentmanagement.

Veiligheid

Na een grote afname van incidentmeldingen in 2020 is het aantal meldingen vergelijkbaar met 2021. Het gevoel is dat er binnen de organisatie sprake is van 'ondermelding'. Oftewel er gebeurt meer dan er wordt gemeld. Het is dus zaak om te blijven stimuleren melding te maken van onveilig situaties.

Tabel 4.14 Totaaloverzicht meldingen 2020-2022

Meldingen	2020	2021	2022
Doktersbehandeling	4	1	2
Verzuim	2	2	0
EHBO of gering letsel	9	4	9
Bijna ongeval	6	2	4
Gevaarlijke situatie	13	41	38
Schade	5	4	3
Medische oorzaak	-	1	0
Externe partij	-	7	2
Totaal	39	62	58

4.7 EMU-saldo

Het EMU-saldo betreft het vorderingensaldo op transactiebasis van de gehele sector overheid. Hierbij inbegrepen zijn de centrale overheid, de sociale fondsen en de lokale overheden. De onderstaande tabel geeft de berekening van het EMU-saldo voor Delfland over 2022.

Tabel 4.15 EMU-saldo

Opbouw EMU-saldo (Bedragen * € 1.000)	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Exploitatiesaldo voor bestemming*	24.852	-4.105	4.860
Invloed investeringen			
Bruto-investeringsuitgaven	-25.676	-29.600	-18.536
Investeringsbijdragen			
Verkoop van materiële en immateriële vaste activa			
Afschrijvingen	39.601	40.749	42.400
Invloed voorzieningen			
Toevoegingen aan voorzieningen ten laste van de exploitatie	0	0	87
Onttrekkingen aan voorzieningen ten gunste van de exploitatie	0	0	0
Onttrekkingen rechtstreeks uit voorziening	-51	0	-98
Deelnemingen en aandelen			
Boekwinst			
Boekverlies			
Totaal EMU-saldo	38.726	7.044	28.714

* Positief saldo betekent meer opbrengsten dan kosten.

4.8 Waterschapsbelastingen

De waterschapsbelastingen zijn in de paragraaf 3.5 Financiën toegelicht.

4.9 Wet normering topinkomens

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de bezoldiging (het bezoldigingsmaximum) en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de (semi)publieke sector.

Indien de bezoldiging en/of een ontslagvergoeding van een topfunctionaris de wettelijke norm overschrijdt, dient het meerdere van de betreffende topfunctionaris teruggevorderd te worden. In de wet is tevens geregeld wie als topfunctionaris dient te worden aangemerkt. Voor een waterschap geldt de secretaris-directeur als topfunctionaris. Het bezoldigingsmaximum voor 2022 bedraagt € 216.000.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de bezoldiging van de secretaris-directeur binnen de norm blijft.

Tabel 4.16 WNT

Gegevens 2022 (Bedragen x € 1)	IR. P. Janssen
Functiegegevens	Secretaris directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	166.732
Beloningen betaalbaar op termijn	23.318
<i>Subtotaal</i>	<i>190.050</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging	190.050
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2021 (Bedragen x € 1)	IR. P. Janssen
Functiegegevens	Secretaris directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 – 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	157.836
Beloningen betaalbaar op termijn	22.629
<i>Subtotaal</i>	<i>180.465</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	209.000
Totale bezoldiging	180.465

5 Jaarverslag: Financiële overzichten investeringsprojecten

5.1 Investeringsuitgaven 2022 per programma

De begroting 2022 ging uit van een investeringsraming van € 29,6 miljoen. In de bijgestelde begroting is een investeringsraming van € 27,4 miljoen opgenomen. Uiteindelijk is in 2022 een totaal van € 18,0 miljoen gerealiseerd. In onderstaande tabel wordt per programma het verloop in 2022 weergegeven van de oorspronkelijk geraamde investeringsuitgaven tot aan de uiteindelijke realisatie van in totaal € 18,0 miljoen. In de programmaverantwoordingen in hoofdstuk 3 zijn de investeringen en afwijkingen toegelicht.

Tabel 5.1 Overzicht investeringen per programma

Programma (Bedragen * € 1 miljoen)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Waterkeringen en waterbewustzijn	12,8	11,3	5,9
Waterkwaliteit en biodiversiteit	2,0	1,8	1,4
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	5,0	3,6	3,8
Waterketen en circulariteit	7,0	10,5	6,7
Organisatie en bedrijfsvoering	2,8	0,2	0,2
Eindtotaal	29,6	27,4	18,0

5.2 Gereedgekomen projecten

In bijlage I in hoofdstuk 8 is een overzicht opgenomen met de in 2022 gereed gemelde en geactiveerde projecten.

In 2022 zijn veertien projecten geactiveerd voor een bedrag van € 15,8 miljoen. Het beschikbare krediet voor deze projecten bedroeg € 25,0 miljoen. Het verschil wordt veroorzaakt door de projecten Zoetwaterfabriek, DGL en het groot onderhoud aan de Zandfilter.

5.3 Restantkredieten

Bijlage II in hoofdstuk 8 geeft een overzicht van de 117 restantkredieten die nog niet (financieel) zijn afgerond en doorlopen naar 2023. Bij de vaststelling van de jaarstukken 2022 wordt besloten om van deze investeringen het restant-investeringskrediet van in totaal € 136,2 miljoen over te brengen naar 2023.

5.4 Projecten Buitengewoon onderhoud en NEZ

Deze projecten worden in een afzonderlijke rapportage verantwoord en als bijlage bij de behandeling van de jaarstukken opgenomen.

6 Jaarrekening: De exploitatierekening

De verdeling van de exploitatie en het resultaat over 2022 wordt in de onderstaande tabellen gepresenteerd en toegelicht naar diverse gezichtspunten. Voor een nadere analyse van verschillen verwijzen wij naar de opgenomen toelichtingen in hoofdstuk 3 onder 'Exploitatie: wat heeft het gekost?' in het jaarverslag.

6.1 Exploitatierekening naar programma's

Tabel 6.1 presenteert de lasten en baten per programma en het resultaat voor en na bestemming.

Tabel 6.1 Overzicht van lasten en baten per programma

Programma (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022			Begroting 2022 na wijziging			Rekening 2022		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Waterkeringen en waterbewustzijn	26.906	75	26.831	26.961	150	26.811	27.383	198	27.185
Waterkwaliteit en biodiversiteit	14.167	0	14.167	14.138	0	14.138	11.319	11	11.308
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	43.529	969	42.560	45.070	1.076	43.994	42.152	1.219	40.933
Waterketen en circulariteit	115.698	22.638	93.060	133.693	30.085	103.609	132.679	31.498	101.181
Financiën	10.247	245.152	-234.905	13.509	247.700	-234.191	13.077	246.950	-233.874
Organisatie en bedrijfsvoering	47.948	163	47.786	49.908	163	49.745	48.821	415	48.406
Resultaat voor bestemming	258.495	268.996	-10.501	283.278	279.174	4.105	275.431	280.291	-4.860
Mutaties reserves*	19.214	8.713	10.501	7.958	12.063	-4.105	7.958	12.063	-4.105
Resultaat na bestemming	277.709	277.709	0	291.237	291.237	0	283.389	292.354	-8.965

* Een bedrag in de kolom lasten betekent één of meerdere stortingen in reserves. Een bedrag in de kolom baten betekent één of meerdere onttrekkingen aan reserves.

6.2 Netto kosten per programma naar hoofdtaken na doorbelasting bedrijfsvoering

Tabel 6.2 Overzicht netto kosten per programma naar hoofdtaken

Programma (Bedragen * € 1.000)	Watersysteem- beheer	Zuiverings- beheer	Totaal
Waterkeringen en waterbewustzijn	27.185	0	27.185
Waterkwaliteit en biodiversiteit	11.308	0	11.308
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	40.929	4	40.933
Waterketen en circulariteit	742	100.439	101.181
Financiën	-113.117	-120.757	-233.874
Organisatie en bedrijfsvoering	35.035	13.371	48.406
Resultaat voor bestemming	2.083	-6.943	-4.860
Stortingen reserves	0	7.958	7.958
Onttrekkingen reserves	-11.548	-515	-12.063
Resultaat na bestemming	-9.465	500	-8.965

6.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstensoorten

Tabel 6.3 Exploitatierekening naar kosten- en opbrengstsoorten

EMU-omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Externe rentelasten	29.483	29.483	29.453
Afschrijvingen van activa	40.748	40.749	42.400
Salarissen huidig personeel en bestuurders	40.218	39.374	36.745
Sociale premies	11.937	11.690	10.842
Overige personeelslasten	2.166	2.140	2.200
Personeel van derden	6.389	9.713	13.913
Duurzame gebruiksgoederen	4.357	4.818	6.379
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	89	89	132
Energie	3.356	3.356	3.419
Huren en rechten	103	103	83
Leasebetalingen	39.469	52.839	52.325
Pachten en erfpachten	4	4	3
Verzekeringen	361	361	417
Belastingen	2.037	2.487	3.014
Onderhoud door derden	12.881	19.901	8.548
Overige diensten door derden	43.408	43.408	40.864
Bijdragen aan Rijk	11.300	11.300	11.873
Bijdragen aan bedrijven	641	351	782
Bijdragen aan overheden	10.746	10.683	9.299
Bijdragen aan overige	1.262	1.672	2.652
Toevoegingen aan voorzieningen	0	0	87
Onvoorzien	-2.460	-1.241	0
Totaal kosten (a)	258.495	283.278	275.431

EMU-omschrijving (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Externe rentebaten	0	0	543
Dividend	500	689	689
Baten i.v.m. salarissen en sociale lasten	320	320	350
Uitlening van personeel	0	0	505
Verkoop van grond	750	750	741
Verkoop van duurzame goederen	0	0	15
Verkoop van overige goederen	8.733	14.180	15.872
Opbrengst uit grond en water	312	312	217
Huuropbrengst uit overige eigendommen	180	180	250
Diensten voor derden	14.747	16.764	16.842
Bijdragen van overheden	1.087	3.452	857
Bijdragen van overige	0	1.927	178
Waterschapsbelastingen totaal	252.557	249.826	250.968
Oninbaar/kwijtschelding	-10.190	-9.227	-7.736
Onttrekkingen aan voorzieningen	0	0	0
Financiering en geactiveerde lasten	0	0	0
Totaalopbrengsten (b)	268.996	279.174	280.291
Exploitatieresultaat voor bestemming (b-a)	-10.501	4.105	-4.860
Toevoegingen aan reserves	19.214	7.958	7.958
Onttrekkingen aan reserves	-8.713	-12.063	-12.063
Resultaat na bestemming	0	0	-8.965

Wij begroten op programmalijnniveau. Daarbinnen zit een verbijzondering naar soorten kosten en opbrengsten zoals in de tabel hierboven gepresenteerd. Het begroten op soorten kosten en opbrengsten gebeurt op een hoger abstractieniveau. Bijvoorbeeld voor het onderhoud van kunstwerken waterbeheer (programmalijn 3A) is onder meer begroot op Duurzame gebruiksgoederen en Onderhoud door derden. Wij weten dat door derden ook duurzame gebruiksgoederen worden ingezet bij onderhoud, maar wij weten vooraf niet hoeveel. Daarom wordt enerzijds begroot op Onderhoud door derden en wordt anderzijds de realisatie verantwoord op de kostensoort waar deze thuis hoort, zoals Duurzame gebruiksgoederen. Deze werkwijze verklaart voor een belangrijk deel waarom de realisatie in 2022 ten opzichte van de bijgestelde begroting voor Duurzame gebruiksgoederen tot een overbesteding leidt en bij Onderhoud door derden tot een onderbesteding.

In hoofdstuk 3 zijn op programmalijnniveau de verschillen tussen de realisatie en bijgestelde begroting toegelicht. Waar dit van toepassing is worden bovenstaande soorten kosten en opbrengsten meegenomen in de verklaringen. Hieronder worden de (belangrijkste) afwijkingen tussen de realisatie en de bijgestelde begroting toegelicht die in de programmaverantwoording minder aan bod komen of er wordt verwezen naar de programmalijnen waar de grootste afwijkingen in zitten.

Toelichting kostensoorten

Afschrijvingen van activa

De kapitaallasten over 2022 zijn afgerond € 1,6 miljoen hoger dan in de bijgestelde begroting werd verwacht. De belangrijkste afwijkingen zijn:

- In programmalijn 1A zijn de kapitaallasten € 0,7 miljoen lager dan verwacht. Dit verschil betreft met name de zogenoemde BGO-projecten. In de begroting werd verwacht dat een aantal van deze projecten in 2022 geheel zou worden geactiveerd. In werkelijkheid heeft in 2022 een deelactivering van deze projecten plaatsgevonden. Het restant zal in 2023 worden geactiveerd.
- In programmalijn 4A zijn de kapitaallasten € 2,3 miljoen hoger dan verwacht. Deze hogere kapitaallasten worden met name veroorzaakt door het afsluiten en direct afschrijven van de projecten 'Zoetwaterfabriek' en 'Zandfilter'.

Salarissen, sociale lasten en personeel van derden

Door de krappe arbeidsmarkt en inherent daaraan het moeilijk kunnen invullen van vacatures zijn de loonkosten € 3,4 miljoen lager dan begroot. Om het werk wel uitgevoerd te krijgen, is gebruikgemaakt van personeel van derden. Ten opzichte van de begroting zijn de kosten € 4,2 miljoen hoger uitkomen. Per saldo is er een overbesteding van € 0,8 miljoen op het totaal van salarissen, sociale lasten en personeel van derden.

Onderhoud door derden

Afgerond zijn de kosten Onderhoud door derden € 11,4 miljoen lager dan begroot. De belangrijkste afwijkingen zijn:

- Programmalijn 1A € 1,3 miljoen lager
- Programmalijn 2A € 0,7 miljoen lager
- Programmalijn 3A € 8,1 miljoen lager
- Programmalijn 4A € 1,4 miljoen lager

Deze posten zijn toegelicht in hoofdstuk 3 onder de genoemde programma's.

Onvoorzien

Dit betreft de stelpost Scherper sturen. Zie paragraaf 3.5.3 voor de toelichting.

Toelichting opbrengstensoorten

Rentebaten

Na jaren van circa 0% rente op het schatkistbankieren is in het vierde kwartaal de rente gestegen. Dat heeft er toe geleid dat de rentebaten € 0,5 miljoen zijn in 2022. Deze waren niet begroot.

Uitlenen van personeel

Vanaf 2022 begroten wij de opbrengsten van het uitlenen van personeel niet meer op de afdelingen. De reden hiervoor is dat het vooraf lastig is in te schatten hoeveel personeel wordt uitgeleend en ook vanuit welke afdelingen. In plaats hiervan is op directieniveau een stelpost van € 0,3 miljoen opgenomen. Zie ook in paragraaf 3.5.3 de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen.

Verkoop van overige goederen

Hierin zitten de opbrengsten uit groengas en de HBE-certificaten (zie paragraaf 3.4.5).

Bijdragen van overheden

De schade-uitkering Coronacompensatie 2020 is voor € 2,2 miljoen in deze opbrengstensoort begroot. De gerealiseerde opbrengsten ad € 1,5 miljoen zijn verantwoord onder de waterschapsbelastingen. Zie paragraaf 3.5.4 voor de toelichting.

Belastingopbrengsten

De afwijkingen zijn toegelicht in het programma Financiën.

6.4 Exploitatierekening naar kostendrager

Tabel 6.4a Exploitatierekening naar kostendrager - Watersysteembeheer

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Totaal kosten	127.380	131.106	125.335
Belastingopbrengsten	-123.199	-123.436	-124.722
Kwijtscheldingen	6.884	6.265	4.645
Oninbaar verklaringen	877	1.111	1.008
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-3.192	-3.497	-4.183
Totaal opbrengsten	-118.630	-119.558	-123.252
Resultaat voor bestemming	8.750	11.548	2.083
<i>Mutaties reserves begroot</i>			
Tariefdepingreserve WS	-8.750	-8.913	-8.913
Reserve kostenegalisatie WS		-2.635	-2.635
Resultaat na bestemming Watersysteembeheer	0	0	-9.465

Tabel 6.4b Exploitatierekening naar kostendrager - Zuiveringsbeheer

Kostendrager (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022
Totaal kosten	131.115	150.246	150.095
Belastingopbrengsten	-129.320	-126.389	-126.246
Kwijtscheldingen	0	0	8
Oninbaar verklaringen	2.428	1.851	2.075
Dividenden en overige algemene opbrengsten	-23.437	-33.151	-32.876
Totaal opbrengsten	-150.329	-157.689	-157.038
Resultaat vóór bestemming	-19.214	-7.443	-6.943
<i>Mutaties reserves</i>			
Reserve Harnaschpolder	5.214	5.214	5.214
Kostenegalisatiereserve		-515	-515
Reserve kapitaallasten investeringen	14.000	2.744	2.744
Resultaat na bestemming Zuiveringsbeheer	0	0	500

Voor een toelichting op de opbrengsten wordt verwezen naar paragraaf 3.5 Financiën.

6.5 Belastingopbrengsten

De belastingopbrengsten zijn in de paragraaf 3.5 Financiën toegelicht.

6.6 Begrotingsrechtmatigheid

In de bestuursrapportage 2022 zijn de bijgestelde lasten en baten opgenomen. Bestedingen boven het begrotingsbedrag op programmaniveau zijn onrechtmatige uitgaven (begrotingsonrechtmatigheid). Ook overschrijdingen op investeringskredieten zijn onrechtmatig. Conform het afwijkingenbeleid worden beïnvloedbare afwijkingen boven de € 500.000 vooraf voorgelegd aan de verenigde vergadering. Voor investeringen ligt deze grens op 10% van het investeringsbedrag (met een absoluut maximum van € 500.000) en voor de netto exploitatielasten is dit 10% van de begrote kosten van een programma (met een absoluut maximum van € 500.000). Voor zover de budgetten voor laatstgenoemde afwijkingen niet in de bestuursrapportage 2022 zijn bijgesteld, wordt hierover verantwoording afgelegd in de jaarrekening 2022.

In de hieronder opgenomen tabel is weergegeven voor welke programma's sprake is van een overschrijding. Deze overschrijdingen worden ieder afzonderlijk toegelicht. Afhankelijk van de oorzaak en de mate van beïnvloedbaarheid van de overschrijding tellen de overschrijdingen al dan niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant. Met het vaststellen van de jaarrekening 2022 autoriseert de verenigde vergadering deze onrechtmatigheden.

Tabel 6.5 Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid per programma (Bedragen * € 1.000)	Begroting 2022 na wijziging	Jaarrekening 2022	Begrotings- afwijking*
Waterkeringen en waterbewustzijn	26.811	27.185	374
Waterkwaliteit en biodiversiteit	14.138	11.308	-2.829
Waterkwantiteit en klimaatadaptatie	43.994	40.933	-3.061
Waterketen en circulariteit	103.609	101.181	-2.428
Financiën	-234.191	-233.874	318
Organisatie en bedrijfsvoering	49.745	48.406	-1.339
Totaal	4.105	-4.860	-8.965

*- minteken is nadelig verschil

Overschrijding programma's

In het programma Waterveiligheid is sprake van een overschrijding van € 0,4 miljoen die niet door de verenigde vergadering in de laatste wijziging van de begroting is vastgesteld. De overschrijding komt door een ontvangen naheffing 2021 en de afrekening solidariteitsbijdrage 2022 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma van € 0,6 miljoen. Daartegenover staat een onderbesteding op het materiaalbudget van € 0,2 miljoen.

Het programma Financiën laat € 0,3 miljoen lagere opbrengsten zien. Dit verschil wordt veroorzaakt door de stelpost Scherper sturen. De in de begroting bij de baten opgenomen stelpost van € 1,2 miljoen is in 2022 gerealiseerd door lagere lasten in verschillende programma's. Ofwel de opgenomen bate wordt gedekt door lagere lasten (die zijn verantwoord aan de lastenzijde bij de programma's) waardoor deze taakstelling is gerealiseerd.

De afwijkingen blijven binnen het afwijkingenbeleid van Delfland en tellen niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

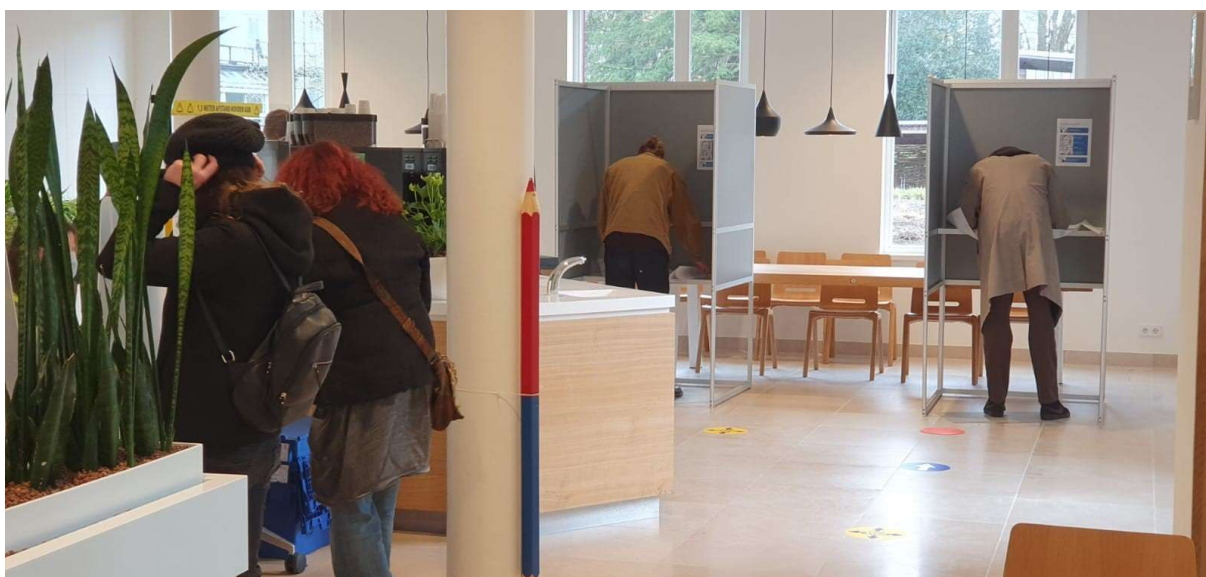
Investeringsprojecten

In bijlage I zijn de geactiveerde projecten opgenomen. Het project 'Aanpassing luchtbehandeling DGL' laat een overschrijding zien van de kredietruimte met € 26.620. Het project is in 2022 afgerond, maar gezien de hoogte van het bedrag direct in de kosten

genomen. Het krediet dat hiervoor beschikbaar was, is teruggegeven aan het verzamelkrediet.

In bijlage II zijn de investeringskredieten weergegeven. Het investeringskrediet van € 150.000 voor het project 'Verleggen persleidingen A4 Haaglanden-N14' (nummer 0.702089/001) is overschreden met € 3.688. Uiteindelijk kwamen de kosten licht hoger uit dan begroot. De afwijking blijft binnen het afwijkingenbeleid van Delfland en telt niet mee in het rechtmatigheidsoordeel van de accountant.

7 Jaarrekening: balans en toelichting

7.1 Balans per 31 december 2022

Activa (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021	Passiva (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Vaste activa			Vaste passiva		
Materiële vaste activa	740.784	764.648	Algemene reserves	40.548	39.869
Financiële vaste activa	565	493	Bestemmingsreserves voor tariefegalisatie	12.787	14.234
			Overige bestemmingsreserves	96.667	90.156
			Nog te bestemmen exploitatieresultaat	8.965	9.848
			<i>Totaal eigen vermogen</i>	<i>158.967</i>	<i>154.107</i>
			Voorzieningen	385	29
			Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer	645.238	664.286
Totaal vaste activa	741.349	765.141	Totaal vaste passiva	804.590	818.422
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar	92.136	103.083			
Kortlopende vorderingen	5.760	14.343	Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	7.945	47.860
Liquide middelen	7	3	Overlopende passiva	41.701	27.948
Overlopende activa	14.983	11.659			
Totaal vlottende activa	112.886	129.088	Totaal vlottende passiva	49.645	75.808
Totaal	854.235	894.229	Totaal	854.235	894.229
Niet uit de balans blijvende verplichtingen*				5.377	5.671

*Dit betreft de verleende garanties

7.2 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

De jaarrekening 2022 is opgesteld in euro's en is in overeenstemming met het Waterschapsbesluit en de Waterschapswet. De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn. De dividendopbrengsten van deelnemingen worden als opbrengst verantwoord op het moment waarop dit dividend betaalbaar wordt gesteld. De personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden met ingang van 1 januari 2019 – op basis van het besluit inzake de balansverkortings- en de hierop geactualiseerde Nota Activabeleid – niet meer geactiveerd, maar direct ten laste van de exploitatierekening gebracht.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn opgenomen tegen de vervaardigings- of de verkrijgingsprijs verminderd met de eventuele bijdragen van derden. Hierbij omvat de vervaardigingsprijs de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. Met ingang van 1 januari 2019 worden geen personeelskosten meer aan de onderhanden investeringsprojecten toegerekend. Vanaf 2016 werd ook al geen rente meer aan de onderhanden projecten toegerekend. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. In die gevallen wordt dit op het saldo afgeschreven.

De netto investering wordt door jaarlijkse afschrijvingen ten laste van de exploitatie gebracht. De afschrijvingen gebeuren over het algemeen op lineaire basis en worden bepaald door de verwachte levensduur. De afschrijving vindt plaats met ingang van het eerste jaar na de ingebruikname. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de vastgestelde Nota Activabeleid. De investeringen met een totale vervaardigingsprijs van minder dan € 100.000 worden in het jaar van aanschaf direct ten laste van de exploitatie gebracht.

Indien van toepassing wordt er rekening gehouden met duurzame waardeverminderingen en afwaardering van activa bij buitengebruikstellingen.

Afschrijvingstermijnen

Van de belangrijkste activa is in onderstaande tabel de afschrijvingstermijn opgenomen.

Investering in	Termijn
Gronden	0
Grondwerken (BGO)	15
Waterberging	40
Machines	10
Vervoermiddelen	5
Gebouwen/woningen bouwkundig	40
Idem elektro/mechanisch	15
Waterkering	35
Boezemkades reconstructie	25
Persleidingen (PPS)	50

Financiële vaste activa

Participaties in het aandelenkapitaal van nv's en bv's (kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen in de zin van het Waterschapsbesluit) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de intrinsieke waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs, zal afwaardering plaatsvinden.

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor de verwachte oninbaarheid van debiteuren wordt op het debiteurensaldo een voorziening dubieuze debiteuren in mindering gebracht.

Liquide middelen

Deze activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Reserves en voorzieningen

De verenigde vergadering heeft op 18 november 2021 de Nota Reserves en voorzieningen 2022 vastgesteld. Hiermee is een aantal reserves komen te vervallen, een aantal samengevoegd en een aantal nieuwe reserves ingesteld. De totale omvang aan reserves in de oude situatie is herverdeeld over de reserves in de nieuwe situatie. De herverdeling heeft per 1 januari 2022 plaatsgevonden.

De reserves vormen gezamenlijk het eigen vermogen van Delfland, dat uit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden is. Bij de reserves wordt onderscheid gemaakt tussen algemene reserve en de bestemmingsreserves. De verenigde vergadering heeft aan verschillende reserves een specifieke bestemming gegeven, waardoor deze zijn afgezonderd van besteding voor een specifiek doel. De reserves zijn nominaal gewaardeerd.

De voorzieningen zijn vermogensbestanddelen met het doel om belangrijke fluctuaties in de exploitatielasten op te vangen. De omvang van de voorzieningen wordt bepaald door toekomstige financiële verplichtingen en risico's. De voorzieningen zijn nominaal gewaardeerd.

Vaste schulden met een looptijd van langer dan één jaar

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met aflossingen en hebben een rente-typische looptijd van één jaar of langer.

Overige balansposten

De waardering van alle overige balansposten vindt plaats tegen de historische verkrijgingsprijs. Indien hiervan wordt afgeweken, is dit in de toelichting bij de desbetreffende balanspost vermeld.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door Delfland zijn gewaarborgd, is buiten de balansstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per het eind van het boekjaar opgenomen. Hierin is naast de borg- en garantstellingen ook de inkoop van contractverplichtingen opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Rekening van baten en lasten

Voor de rekening van baten en lasten is het stelsel van baten en lasten toegepast. Dit stelsel houdt in dat het jaar waarin de prestaties (goederen en diensten) zijn verricht bepalend is voor de toerekening van de baten en lasten aan het betreffende jaar, ook als zij niet tot ontvangst of uitgaven hebben geleid in het verslagjaar. De belastingopbrengsten zijn gebaseerd op de laatst bekende (aanvullings)kohieren. Winsten worden slechts in acht genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de rekening bekend zijn.

7.3 Materiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het totale verloop van de materiële vaste activa over 2022.

Gereedgekomen werken (Bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2022	(De)activering projecten	Afschrijving 2022	Boekwaarde 31-12-22
Gronden en terreinen	70.158	0	198	69.960
Machines apparaten en werktuigen	137	0	137	0
Bedrijfsgebouwen	19.128	0	1.175	17.953
Grond-, weg- waterbouwkundige werken	643.916	13.709	39.932	617.638
Overige materiele activa	2.100	169	958	1.310
Totaal	735.439	13.877	42.400	706.861

Voor een overzicht van de gereedgekomen en geactiveerde investeringen wordt verwezen naar hoofdstuk 5. Het totaal onderhanden werk heeft het volgende verloop.

Onderhanden werken (Bedragen x € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2022	Uitgaven onderhanden werk	Bijdragen onderhanden werk	Activering	Boekwaarde 31-12-22
Verloop onderhanden werk	29.209	19.826	-1.234	-13.877	33.923
- w.v. Zoetwaterfabriek		-1.603	1.603		0
Totaal onderhanden werken	29.209	18.223	369	-13.877	33.923
Totaal materiële vaste activa	764.648				740.784

In bijlage II is een overzicht opgenomen van 117 restantkredieten die nog niet (financieel) zijn afgerond en doorlopen in 2023. In de jaarrekening 2022 wordt besloten om van deze investeringen het restant-investeringskrediet van in totaal € 136,2 miljoen over te brengen naar 2023.

7.4 Financiële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop van de financiële vaste activa over 2022.

Financiële vaste activa (Bedragen * € 1.000)	Boekwaarde 01-01-2022	Toename	Afname	Aflossing 2022	Boekwaarde 31-12-2022
Kapitaalverstrekking Nederlandse Waterschapsbank	92				92
Kapitaalverstrekking ontwikkelingsmij. Het Nieuwe Westland C.V.	401				401
Aquaminerals B.V.		72			72
Totaal	493	72	0		565

Kapitaalverstrekking Nederlandse Waterschapsbank N.V.

Delfland is eigenaar van 755 aandelen A en 60 aandelen B van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. De nominale waarde van deze aandelen bedraagt € 86.825 (aandelen A) en € 27.600 (aandelen B). De historische aanschafprijs van deze aandelen bedraagt € 92.458.

Kapitaalverstrekking Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V.

Delfland heeft sinds 2001 een belang in Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland C.V. De omvang van het belang bedraagt € 0,9 miljoen. De boekwaarde van het belang is in 2019 afgewaardeerd naar € 0,4 miljoen als gevolg van negatieve resultaten uit het project 'Het Nieuwe Westland'. Ultimo 2022 is er geen aanleiding tot een waardevermindering van de kapitaalverstrekking.

Aquaminerals B.V.

In 2022 is een aandelenbelang genomen in Aquaminerals B.V., waardoor Delfland eigenaar is geworden van 653 aandelen. Deze zijn aangeschaft tegen een verkrijgingsprijs van € 109,99 per aandeel met een totale aanschafwaarde van € 71.823.

7.5 Vorderingen, nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen

Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar

Uitzettingen met een looptijd korter dan 1 jaar (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	92.136	103.083
Totaal	92.136	103.083

Kortlopende vorderingen

Kortlopende vorderingen (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Vorderingen op belastingdebiteuren	9.403	13.777
Af: voorziening dubieuze debiteuren belasting	-7.515	-7.193
Vorderingen belastingen, sociale en pensioenpremies	43	856
Vordering m.b.t. btw-suppletieaangifte	2.879	2.853
Overige debiteuren	951	4.050
Totaal	5.760	14.343

Alle vorderingen zijn per direct opeisbaar.

Vorderingen op belastingdebiteuren

Deze post betreft het openstaande saldo van de belastingdebiteuren per 31 december 2022. De invordering en de aanslagoplegging worden uitgevoerd door de RBG. Vorderingen die per balansdatum door de RBG als inbaar worden geschat, kunnen als gevolg van de inflatie en energiecrisis gedurende 2023 minder inbaar blijken.

Voorziening dubieuze debiteuren belastingen

De hoogte van de voorziening wordt bepaald op basis van kengetallen per belastingjaar en de belastingsoort van het openstaande saldo. Deze berekening wordt afgezet tegen de hoogte van de voorziening van het vorige jaar. Het verschil wordt aan de voorziening toegevoegd of onttrokken met inachtneming van het voorzichtigheidsprincipe.

Vorderingen belastingen, sociale en pensioenpremies

Het bedrag betreft een verrekening van pensioenpremies.

Btw-suppletie

In 2022 heeft een boekenonderzoek door de Belastingdienst over de jaren 2013-2016 plaatsgevonden en is de suppletieaangifte afgewikkeld en betaald. Ten opzichte van 2021 neemt de omvang van de btw-suppletie toe. De belangrijkste oorzaak voor de toename is de terug te vorderen btw over de aan Delfluent betaalde kosten voor het deel van de groengasinstallaties.

Overige debiteuren

Het openstaande saldo debiteuren is het saldo op peildatum 31 december 2022. Ultimo februari 2023 is hiervan € 1,08 miljoen ontvangen.

Overlopende activa

Overlopende activa (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Nog op te leggen en te ontvangen aanslagen belastingen	855	805
Nog te ontvangen bedragen algemeen	10.364	7.020
Nog te ontvangen subsidies	1.132	0
Vooruitbetaalde kosten	2.632	3.834
Totaal	14.983	11.659

Nog op te leggen aanslagen belastingen

Deze post betreft de nog door de Regionale Belasting Groep op te leggen aanslagen. In paragraaf 3.5 is dit toegelicht.

Nog te ontvangen bedragen algemeen

Deze post betreft diverse nog te ontvangen bedragen waarvoor nog geen factuur is verzonden. De toename ten opzichte van 2021 betreft de raming van nog te factureren opbrengsten van de verkoop van groengas, en duurzaamheidscertificaten waarvan de omvang is toegenomen.

Nog te ontvangen subsidies Europese Unie

In 2022 zijn drie subsidieprojecten gerealiseerd. De kosten die tot en met 2022 zijn gemaakt, zijn voor alle drie de projecten 50% subsidiabel met een maximumbedrag ter hoogte van (voorlopige) beschikking. Het gaat om de volgende projecten:

Nog te ontvangen subsidies (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-22
POP3 NEZ Lierwatering	0	320	0	320
POP3 Aquatisch Ecologisch netwerk	0	449	0	449
POP3 Vismigratie	0	363	0	363
Totaal	0	1.132	0	1.132

Vooruitbetaalde kosten

Betreft facturen die in 2022 door Delfland zijn betaald, maar die betrekking hebben op 2023.

7.6 Liquide middelen

Liquide middelen (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
ING-bank	7	3
Centrale kas	0	0
Totaal	7	3

Het negatieve rekening-courantsaldo bij de Nederlandse Waterschapsbank is verantwoord onder de kortlopende schulden. Delfland heeft bij de NWB een kredietfaciliteit van € 54,8 miljoen.

In 2022 is sprake geweest van verplicht schatkistbankieren, zoals blijkt uit de volgende tabel.

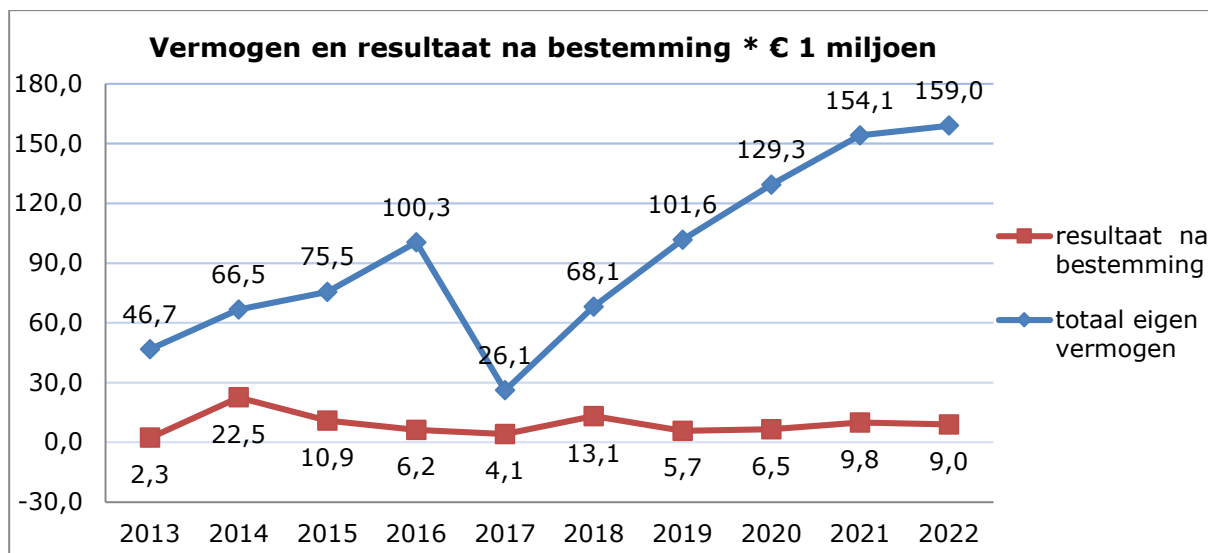
Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (Bedragen x € 1000)					
(1)	Drempelbedrag	4.760			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen		469	128	72
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	4.760	4.291	4.632	4.688
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag				
(1) Berekening drempelbedrag					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	238.000			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	238.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	4.760			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)		42.666	11.738	6.617
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen		469	128	72

7.7 Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen in het verslagjaar 2022 is als volgt.

Verloop eigen vermogen 2022 (Bedragen * € 1.000)	Bedrag
Saldo per 1 januari 2022	154.107
Vermeerderingen 2022	9.008
Verminderings 2022	13.113
Resultaat 2022	8.965
Saldo 31 december 2022	158.967

In onderstaande grafiek is het verloop van het vermogen en resultaat na bestemming weergegeven.

Nota Reserves en voorzieningen 2022

In de verenigde vergadering van 18 november 2021 is de Nota Reserves en voorzieningen 2022 vastgesteld. Naar aanleiding daarvan zijn reserves komen te vervallen, samengevoegd en heeft er een herverdeling plaatsgevonden. Zie hiervoor paragraaf 4.3 van het jaarverslag en paragraaf 7.2 van de jaarrekening.

In de volgende tabel wordt de ontwikkeling van de reserves getoond. In de kolommen wordt achtereenvolgens getoond:

- de herverdeling van de reserves (zie hiervoor de Nota Reserves en voorzieningen 2022);
- de resultaatsbestemming 2021 (zie hiervoor de jaarstukken 2021);
- de stortingen en onttrekkingen 2022.

Onder de tabel worden alleen de mutaties in 2022 toegelicht.

Eigen vermogen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Herrubri- cering per 01-01-2022	Resultaats- bestemming 2021	Stortingen	Ont- trekkingen	Saldo 31-12-2022
<i>Algemene reserves</i>						
Algemene reserve weerstandsvormogen Watersysteem	38.490	-10.890				27.600
Algemene reserve weerstandsvormogen Zuivering	1.379	6.021				7.400
Algemene reserve vrij besteedbaar			5.548		0	5.548
Totaal algemene reserves	39.869	-4.869	5.548	0	0	40.548
<i>Egalisatiesreserves</i>						
Egalisatiereserve gebouwd	457	-457				0
Egalisatiereserve ingezetenen	1.574	-1.574				0
Egalisatiereserve ongebouwd	27	-27				0
Tariefdempingreserve watersysteem		13.890	100		8.913	5.077
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	12.175	-5.515				6.660
Kostenegalisatiereserve watersysteem			2.985		2.635	350
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer			1.215		515	700
Totaal egalisatieserves	14.234	6.317	4.300	0	12.063	12.787
<i>Bestemmingsreserves</i>						
Reserve niet vrij besteedbaar vermogen	63.567	-63.567				0
Reserve Zoetwaterfabriek	1.197					1.197
Reserve frictiekosten	1.448	-1.448				0
Egalisatiereserve Afvalwaterzuivering Harnaschpolder	23.945			5.214		29.159
Reserve kapitaallasten investerings watersysteem		22.248				22.248
Reserve kapitaallasten investerings zuiveringsbeheer		41.319		2.744		44.063
Totaal bestemmingsreserves	90.156	-1.448	0	7.958	0	96.667
Resultaat 2021	9.848		-9.848			0
Resultaat 2022				8.965		8.965
Totaal eigen vermogen	154.107	0	0	16.923	12.063	158.967

*Deze reserves komen conform de in 2021 geactualiseerde Nota Reserves en voorzieningen in 2022 te vervallen. In 2022 vindt de herverdeling van deze reserves over de bestaande en nieuwe reserves plaats.

Algemene reserves

Algemene reserves weerstandsvermogen watersysteem en zuiveringsbeheer

Met de vaststelling van de Nota Reserves en voorzieningen 2022 zijn de omvang van de twee reserves aangepast aan het niveau dat wij nodig achten om eventuele risico's op te vangen. Zie hiervoor paragraaf 4.4 in het jaarverslag.

Algemene reserve vrij besteedbaar

Uit het resultaat 2021 is € 5,5 miljoen gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar.

Egalisatiereserves

Tariefdempingreserve watersysteem

Met de vaststelling van de jaarstukken 2021 is € 0,1 miljoen gestort in de reserve. De onttrekking bestaat uit € 8,7 miljoen vanuit de begroting om de tarieven van ingezetenen en ongebouwd te dempen. Vanwege het verwachte slechtere resultaat bij de Burap 2022 is er € 0,2 miljoen extra onttrokken.

Kostenegalisatiereserve watersysteem

Met de samenstelling van de jaarrekening 2021 is geïnventariseerd welke activiteiten in 2021 niet waren uitgevoerd en zouden doorschuiven naar 2022 zonder dat daar in 2022 budget tegenover zou staan. Voor die activiteiten is € 3,0 miljoen gestort in de kostenegalisatiereserve watersysteem. De onttrekkingen aan de kostenegalisatiereserve watersysteem bestaan uit € 1,9 miljoen baggerwerkzaamheden en € 0,7 miljoen informatiebeveiliging. De rest is onbenut gebleven.

Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer

Met de samenstelling van de jaarrekening 2021 is geïnventariseerd welke activiteiten in 2021 niet waren uitgevoerd en zouden doorschuiven naar 2022 zonder dat daar in 2022 budget tegenover zou staan. Voor die activiteiten is € 1,2 miljoen gestort in de kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer. De onttrekking aan de kostenegalisatiereserve zuiveringssysteem bedraagt € 0,5 miljoen.

De in 2021 gemaakte reservering blijft deels onbenut. De sloop en afvoer van de slibgistinginstallatie op de zuivering Nieuwe Waterweg ten bedrage van circa € 0,7 miljoen wordt niet in 2022 uitgevoerd, maar later als onderdeel van aanpassingen aan diverse bedrijfspanden en installaties.

Bestemmingsreserves

Reserve niet vrij besteedbaar vermogen

Deze reserve is opgeheven.

Egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder

Door de herfinanciering van de AWZI Harnaschpolder ontstaat vanaf 2016 tot en met 2031 een jaarlijks financieel voordeel en over de jaren 2032 en 2033 een financieel nadeel. In totaal is het financieel effect nihil. In verband hiermee is in 2016 een egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder ingesteld.

Overeenkomend met het besluit over de actualisatie van de reserves en voorzieningen in de verenigde vergadering van 21 september 2017, wordt het jaarlijkse voordeel aan de egalisatiereserve AWZI Harnaschpolder toegevoegd. In de jaren 2032 en 2033 wordt de reserve ingezet voor de dekking van de kosten.

Reserve kapitaallasten investeringen zuiveringsbeheer

In de begroting van 2022 was een storting opgenomen van € 14 miljoen. Vanwege de fors gestegen energiekosten voor de zuiveringsinstallaties is in de Burap 2022 voorgesteld om de storting te verlagen naar € 2,7 miljoen.

Resultaat 2022

Het voordelige resultaat van € 9,0 miljoen over 2022 is - in afwachting van de definitieve besluiten over de resultaatbestemming 2022 - afzonderlijk in de balans opgenomen. Het totale resultaat na bestemming van € 9,0 miljoen bestaat - op basis van vastgestelde verdeelsleutels - uit een positief saldo van de taak watersysteembeheer van € 9,5 miljoen en een negatief saldo van € 0,5 miljoen van de taak zuiveringsbeheer. Conform de Nota Reserves en voorzieningen 2022 wordt het resultaat als volgt geanalyseerd en bestemd:

- Het negatieve saldo van de taak zuiveringsbeheer wordt niet geanalyseerd. Het voorstel is om dit tekort te dekken vanuit de tariefdempingreserve zuiveringsbeheer.
- Het positieve resultaat van het watersysteembeheer is wel geanalyseerd en bestaat uit een deel efficiency resultaat en een deel niet-efficiency resultaat:
 - o het efficiencyresultaat is € 4,4 miljoen. Dit wordt gestort in de algemene reserve vrij besteedbaar;
 - o het niet-efficiency resultaat bedraagt € 5,1 miljoen.
- Het niet-efficiency resultaat van € 5,1 miljoen wordt als volgt bestemd:
 - o € 1,3 miljoen te storten in de kostenegalisatiereserve watersysteembeheer, omdat niet uitgevoerde activiteiten 2022 doorschuiven naar 2023. Het gaat om vertraging informatiebeveiliging PA (€ 0,1 miljoen), mislukte aanbesteding crisisbeheersing (€ 0,1 miljoen) en vertraging baggeren door dispuut met aannemer (€ 1,1 miljoen);
 - o het restant van € 3,8 miljoen gaat naar de tariefdempingreserve watersysteembeheer.

Samengevat is het voorstel om het resultaat als volgt te bestemmen:

Resultaatbestemming (Bedragen x € 1.000)	Bedrag
Algemene reserve vrij besteedbaar	4.374
Kostenegalisatiereserve watersysteembeheer	1.253
Tariefdempingreserve watersysteembeheer	3.838
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	-500
Bestemd resultaat 2022	8.965

Rest saldi in kostenegalisatiereserves 2022

De Nota Reserves en voorzieningen 2022 schrijft voor dat als aan het eind van het boekjaar een saldo overblijft in de twee taak gerelateerde kostenegalisatiereserves, dan worden de saldi overgeboekt naar de twee respectievelijke tariefdempingreserves. Als gevolg hiervan wordt per 1 januari 2023 de volgende mutatie doorgevoerd:

Overboeken restsaldi (Bedragen x € 1.000)	Bedrag
Kostenegalisatiereserve watersysteembeheer	-350
Kostenegalisatiereserve zuiveringsbeheer	-700
Tariefdempingreserve watersysteembeheer	350
Tariefdempingreserve zuiveringsbeheer	700
Saldo	0

7.8 Voorzieningen

Voorzieningen

De voorzieningen betreffen toekomstige financiële verplichtingen en risico's. Voor de vorming van voorzieningen moet sprake zijn van een noodzaak en/of verplichting. Voorzieningen hebben als doel kostenegalisatie: door jaarlijks een bedrag in een voorziening te storten worden grote schommelingen in kosten voorkomen. De voorzieningen voor dubieuze debiteuren zijn onder de post kortlopende vorderingen aan de debetzijde van de balans verantwoord.

Voorzieningen (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	overige interne vermeerderingen	interne verminderingen	Saldo 31-12-2022
Voorziening wachtgeld	29	87	98	18
Voorziening pensioen (oud-)bestuurders	0	367	0	367
Totaal voorzieningen	29	454	98	385

Voorziening wachtgeld

Deze voorziening dekt de toekomstige wachtgeld aanspraken van ex-medewerkers en collegeleden. De onttrekkingen hebben betrekking op uitbetalingen van in het verleden opgebouwde wachtgeld aanspraken. Ultimo 2022 is de omvang van de voorziening toereikend om de resterende wachtgeld aanspraken te voldoen.

Voorziening pensioen (oud-)bestuurders

Voor (oud-)bestuurders is pensioen opgebouwd bij een verzekeraar. De opbouw hiervan is gestopt in 2022. Het opgebouwde bedrag blijft bij de verzekeraar staan en kan worden aangesproken, mochten we bijvoorbeeld een verzoek krijgen voor waardeoverdracht. Om aan onze huidige en toekomstige pensioenverplichtingen te voldoen, is een voorziening getroffen. De voorziening is opgebouwd uit twee delen: de premie die in 2022 zou zijn gestort bij de verzekeraar en een bedrag om het tekort aan te vullen als gevolg van indexatie (benodigd kapitaal minus beschikbaar kapitaal).

7.9 Vaste schulden met een looptijd van één jaar en langer

Tot de langlopende schulden behoren de door Delfland opgenomen langlopende geldleningen. In het onderstaande overzicht is de opbouw hiervan weergegeven. De opgenomen geldleningen betreffen onderhandse geldleningen.

Langlopende schulden (Bedragen * € 1.000)	Saldo 01-01-2022	Opname	Aflossing	Saldo 31-12-2022	Rente 2022
<i>Onderhandse geldleningen</i>					
Nederlandse Waterschapsbank	470.588			470.588	20.355
<i>Geldleningen financiering Afvalwaterzuivering Harnaspolder</i>					
Nederlandse Waterschapsbank	193.698		19.047	174.650	9.084
Totaal	664.286	0	19.047	645.238	29.439

Nederlandse Waterschapsbank

De leningen met een rente-typische looptijd van één jaar of langer zijn conform de voorschriften geclassificeerd als langlopende schulden. De onderhandse geldleningen betreffen, op één lening na, fixed-leningen met verschillende aflossingsdata. De gemiddelde rentevoet van deze leningen bedraagt 4,5%. De leningen met betrekking tot de

herfinanciering PPS betreffen lineaire geldleningen met een looptijd van vijftien jaar. Voor de leningen zijn geen zakelijke zekerheden gesteld.

7.10 Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan 1 jaar (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Schulden aan leveranciers	4.886	11.732
Overige negatieve rekening-courantverhoudingen	1.997	36.025
Schulden i.v.m. te betalen belastingen, sociale en pensioenpremies	1.062	103
Totaal	7.945	47.860

Schulden aan leveranciers

Het saldo bestaat uit de nog niet betaalde facturen van leveranciers.

Overige negatieve rekening-courantverhoudingen

Eind 2022 bedroeg de rekening-courantschuld bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) € 2,0 miljoen.

Schulden in verband met te betalen belastingen, sociale premies, pensioenpremies en btw

Het saldo bestaat uit nog af te dragen loonbelasting en premies en btw over december 2022.

7.11 Overlopende passiva

Overlopende passiva (Bedragen * € 1.000)	31-12-2022	31-12-2021
Verplichtingen aan het personeel	1.887	1.663
Transitorische rente	4.768	4.827
Nog te betalen kosten exploitatie Delfland	22.942	10.903
Nog terug te betalen belastingen	3.187	2.561
Ontvangen voorschotbedragen overig	40	0
Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen	8.834	7.345
Diverse vooruit ontvangen bedragen	42	648
Totaal	41.701	27.948

Verplichtingen aan het personeel

Het saldo per 31 december 2022 bestaat voornamelijk uit de waarde van de rechten van werknemers op vakantiedagen, IKB-verlof en het deel van het PBB-budget (zie ook paragraaf 7.12) dat is omgezet naar uren.

Transitorische rente

Deze post betreft de lopende rente over 2022 van de langlopende leningen die achteraf in rekening wordt gebracht.

Nog te betalen kosten exploitatie Delfland

Deze posten voor nog te betalen kosten hebben betrekking op in 2022 geleverde goederen en diensten waarvoor nog geen facturen zijn ontvangen. De stijging ten opzichte van 2021 is

met name te wijten aan de hogere kosten van Delfluent als gevolg van de hogere energiekosten. Er wordt een afrekening verwacht van € 14,6 miljoen.

Nog terug te betalen belastingen

Dit bedrag betreft de nog terug te betalen waterschapsbelastingen over voorgaande jaren.

Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen

De in 2021 ontvangen bedragen voor de pilot Rivierkreeften en het Nationaal Restauratiefonds zijn nog niet vrijgevallen naar de exploitatie. De onderliggende projecten zijn nog niet afgerond.

Het van het ministerie van VWS ontvangen bedrag voor de analyse van rioolwater op covid is voor een deel vrijgevallen naar de exploitatie. De kosten die hiervoor zijn gemaakt, worden met de vrijval gecompenseerd.

Van de Bijdrage metropoolregio waterharmonica en Zoetwaterfabriek was een deel toegekend aan de Zoetwaterfabriek. Omdat de investering in de Zoetwaterfabriek is stopgezet (zie paragraaf 3.4.6 voor de toelichting), is dat bedrag teruggeboekt naar de balans.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van het verloop over 2022 van deze post.

Ontvangen voorschotbedragen openbare lichamen (Bedragen * 1.000)	Saldo 01-01-2022	Vrijgevallen tgv exploitatie	Ontvangen	Saldo 31-12-2022
Pilot Rivierkreeften	100	0	0	100
Analyse corona rioolwater	360	114		246
Nationaal restauratiefonds	18			18
Bijdrage metropoolregio waterharmonica en Zoetwaterfabriek	6.868		1.603	8.470
Totaal	7.346	114	1.603	8.834

7.12 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Op basis van de Kadernota Rechtmatigheid 2021 van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording kunnen meerjarige inkoopcontracten die niet voldoen aan de Europese Aanbestedingsregels, worden toegelicht.

Overige meerjarige verplichtingen

Hieronder worden de belangrijkste verplichtingen vermeld die groter zijn dan € 500.000. Uit het financieel systeem blijkt dat op investeringen en exploitatie voor een bedrag van circa € 59,7 miljoen aan verplichtingen zijn geregistreerd, met een meerjarig karakter en/of een hoogte van minimaal € 500.000. In onderstaand overzicht zijn de meerjarige verplichtingen uit inkoopcontracten weergegeven.

Niet uit de balans blijvende meerjarige verplichtingen (Bedragen * € 1 miljoen)	Saldo 31-12-2022
Overeenkomsten ICT-dienstverlening	1,7
Overeenkomst technische installatiewerkzaamheden	0,5
Overeenkomsten groen onderhoud	3,7
Overeenkomst Schieland (financiële eenheid)	2,2
Overeenkomst slibverwerking	8,1
Overeenkomst waterkundige constructies	0,8
Overeenkomst renovatie gemalen	2,3

Overeenkomst informatiebeveiliging	0,9
Bijdrage Aquon	2,0
Leaseverplichting PPS	37,5
Totaal	59,7

VPB-plicht (vennootschapsbelasting)

De waterschappen zijn per 1 januari 2016 VPB-plichtig geworden. Dit houdt in dat er winstbelasting afgedragen dient te worden over ondernemersactiviteiten. Hierbij valt te denken aan het uitleenen en detacheren van personeel, het overnemen van beheer en onderhoud van gemeentelijke kunstwerken, het vermarkten van reststromen (levering van biogas (groen gas) aan een bedrijf, levering van elektriciteit aan het net). Hoewel Delfland zelf geen winst maakt, kan op projectniveau fiscaal gezien wel sprake zijn van winst (fiscale winstbepaling kent andere waarderingsgrondslagen). De aanslag vennootschapsbelasting over 2021 en de verwachte aanslag over 2022 zijn verwerkt in de jaarrekening 2022.

Verleende garanties

Aan diverse verbonden partijen zijn financiële garanties verleend. Deze garanties zijn toegelicht in paragraaf 4.5 Verbonden partijen. Het overzicht van de verleende garanties is gepresenteerd in de tabel hieronder. In 2022 is Delfland niet aangesproken op verleende financiële garanties.

Overzicht gegarandeerde geldleningen en borgstellingen

Verbonden partijen (Bedragen * € 1.000)	Geld- gever	% deel- neming	Rente%	Hoofdsom	Restant schuld	Gegarandeerde restschuld	
					31-12-2022	01-01-2022	31-12-2022
DRSH Zuiveringsslib N.V. (HVC)	NWB/BNG	24,00%	div	54.038	10.713	3.064	2.571
Regionale belastinggroep	NWB	39,00%	div	4.006	2.675	1.111	1.043
Aquon	NWB/BNG	8,00%	div	20.360	16.871	1.083	1.350
Unie van Waterschappen	NWB	8,59%	2,75	6.012	4.810	413	413
Totaal				84.416	35.069	5.671	5.377

Langlopende leaseverplichting

Voor de bouw, het beheer en onderhoud van de AWZI's Harnaschpolder en Houtrust is Delfland een langlopende overeenkomst aangegaan met Delfluent in de vorm van een publiek-private samenwerking. Op basis van deze overeenkomst is Delfland verplicht tot en met 2033 jaarlijks een geïndexeerd bedrag voor beheer en onderhoud te betalen. De verplichting aan Delfluent bedroeg in 2022 afgerond € 50 miljoen. Gedurende 2022 zijn geen betalingen verricht aan geldleningen en borgstellingen.

In de verplichting van € 50 miljoen zit een opslag voor de gestegen energiekosten die in de bestuursrapportage 2022 is verwerkt. In het najaar 2022 zijn de energieprijzen echter gedaald, waardoor de vraag voorligt of de doorgevoerde verhoging voor 2022 reëel is. Wij zijn hierover met Delfluent in gesprek. Bij het vaststellen van de jaarstukken 2022 was hier nog geen uitsluitsel over.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao is voor het personeel een recht opgenomen om € 6.000 voor een periode van vijf jaar te kunnen besteden aan persoonlijke ontwikkeling en/of een reservering voor toekomstig verlof. Voor zover het budget niet is omgezet in een verlofrecht (zie paragraaf 7.11), is dit

niet opgenomen als een financiële verplichting aan het personeel. Het bedrag dat per 31 december 2022 als recht openstaat, bedraagt € 2,8 miljoen.

Het recht op persoonlijke ontwikkeling is in de begroting verwerkt voor een jaarlijks bedrag gelijk aan een vijfde van het totale recht; dit is € 0,6 miljoen per jaar. Het gebruik van dit recht hoeft niet gelijkmatig plaats te vinden. Ook kan het recht onbenut blijven. Op de balans is geen rekening gehouden met een lager gebruik. In de praktijk is het nog niet voorgekomen dat het gebruikte recht groter is dan het jaarlijks gebudgetteerde deel.

7.13 Gebeurtenissen na balansdatum

Geen bijzonderheden te melden.

8 Bijlagen

8.1 Bijlage I: Geactiveerde projecten 2022

Projectnaam	Project-nummer	Programma	Investeringsplan	Investeringskrediet	Bruto uitgaven tot en met 2022	Restant krediet
BGO Cluster Berkel/701916	0.701963/001	1	0	6.912.820	6.871.143	41.677
BGO Zijtwende De Lier	0.702084/003	1	0	200.000	165.150	34.850
Effecten plaagsoorten en waardplanten NEZ*	0.701956/012	2	0	25.000	24.470	530
Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder	0.702053/001	2	1.165.000	1.165.000	1.056.841	108.159
WB Oost. Randweg Oude Lierpolder	0.701977/001	3	808.248	808.248	782.823	25.425
Gemaal Oude Polder van Pijnacker	0.702039/008	3	1.461.000	1.650.000	1.631.440	18.560
Gemaal Vlietpolder	0.702039/009	3	1.624.000	2.024.000	1.784.505	239.495
Nollaantje	0.702077/006	3	0	301.000	300.174	826
Zoetwaterfabriek DGL**	0.701868/002	4	8.895.000	8.025.000	1.629.881	6.395.119
Omleg leiding Blankenburgtunnel	0.701898/001	4	348.100	323.100	268.813	54.287
Groot onderhoud Zandfilter AWZI DGL**	0.702068/001	4	2.330.000	2.100.000	81.054	2.018.946
Vervanging elektrische installaties/controllers van 4 rioolgemaal	0.702070/002	4	0	1.062.182	1.062.182	0
Aanpassing luchtbehandeling DGL**	0.702070/011	4	0	0	26.620	-26.620
Vervanging Samsung-devices	0.702102/001	6	0	150.000	142.858	7.142
Totaal			16.631.348	24.746.350	15.827.953	8.918.396

* Het project 'Effecten plaagsoorten en waardplanten NEZ' is een deelproject. Het investeringskrediet is onderdeel van een verzamelkrediet van ruim € 10 miljoen. Om die reden is het deelproject geactiveerd ondanks dat het activeringsbeleid voorschrijft dat projecten kleiner dan € 100.000 niet worden geactiveerd.

** De projecten 'Zoetwaterfabriek' en 'Zandfilter' zijn gestopt in 2022. Het project 'Aanpassing luchtbehandeling DGL' is afgerond, maar in de exploitatie genomen. Dat deze drie projecten in bovenstaand overzicht Geactiveerde projecten 2022 wel zijn meegenomen, heeft een administratieve reden. Het is namelijk eenvoudiger om in dit soort gevallen een project te activeren en vervolgens direct volledig af te schrijven, dan het project te stoppen en te desinvesteren.

Het totaal van de kolom 'Investeringskrediet' is hoger dan het totaal van de kolom 'Investeringsplan'. Dit wordt veroorzaakt doordat de projecten waar het investeringsplan '0' is, deel uitmaken van een verzamelkrediet. De verzamelkredieten worden uitgewerkt in deeltkredieten met een afzonderlijk krediet zonder apart investeringsplan. In het geval het bedrag genoemd als investeringsplan hoger is dan het investeringskrediet, is de post onvoorzien uit het investeringsplan niet (volledig) opgenomen als krediet.

8.2 Bijlage II: Restantkredieten

Projectnaam (Bedragen in €)	Projectnummer	Programma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven t/m 2022	Restant- krediet
BGO Cluster zeer complex/701753	0.701914/001	1	0	3.865.000	3.341.944	523.056
Verzamelkrediet Gecombineerd BGO 2016-2020	0.701916/001	1	30.964.353	6.677	0	6.677
BGO Groene Kades	0.701916/002	1	0	4.960.000	4.818.301	141.699
BGO WOK Dijkshoornseweg Midden	0.701916/010	1	0	60.500	7.200	53.301
Kadeverbetering N468	0.701937/001	1	0	3.360.000	2.147.558	1.212.442
BGO Delft Noord DSM (WOK)/701916	0.701945/001	1	0	80.000	53.553	26.447
BGO PMB Algemeen/701916	0.701947/001	1	0	100.000	84.149	15.851
BGO Cluster Westland/701916	0.701964/001	1	0	2.732.831	1.834.998	897.833
BGO Dijkshoornseweg/701916	0.701966/001	1	0	1.780.000	1.420.581	359.419
BGO Cluster Maassluis/701916	0.701968/001	1	0	3.065.000	2.652.775	412.225
BGO Cluster Midden Delfland/701916	0.701969/001	1	0	1.600.000	1.532.455	67.545
Verzamelkrediet Verbeteren waterkeringen 2016-2020	0.701994/001	1	12.276.984	21.078	-338	21.417
Conditiemetingen kunstwerken primaire en regionale keringen	0.701994/002	1	0	30.000	21.374	8.626
Hazepad Pijnacker-Nootdorp	0.701994/004	1	0	2.205.000	2.028.261	176.739
BGO WOK Vaartweg - Broekkade	0.702000/001	1	0	1.751.281	1.167.415	583.866
BGO WOK Pijnackersevaart	0.702001/001	1	0	735.966	329.926	406.040
WOK KVP dorp De Zweth	0.702016/001	1	0	2.706.000	2.698.342	7.658
Waterkerende constructies Schipluiden - Leidschendam - Voorburg	0.702021/001	1	0	9.790.000	8.390.376	1.399.624
KVP Gaagpad en Laan van Adrichem	0.702025/001	1	0	1.390.922	1.390.922	0
Kade Schieveen Delftweg	0.702027/001	1	0	506.000	398.926	107.074
BGO WOK Lombokstraat	0.702036/001	1	0	485.000	173.922	311.078
Verzamelkrediet assetsysteem Waterkeringen	0.702084/001	1	20.279.000	2.715.232	0	2.715.232
VK assetsysteem Waterkeringen Algemeen	0.702084/002	1	0	189.000	129.511	59.489
BGO Berkelse Zwethsluis	0.702084/005	1	0	162.000	84.552	77.448
BGO Wateringse Sluis	0.702084/006	1	0	830.000	689.526	140.474
De Scheg - Pijnacker-Nootdorp	0.702084/007	1	0	520.000	484.834	35.166
Oude Bovendijk - Rotterdam	0.702084/008	1	0	55.000	44.848	10.152
BGO Groeneveldse Polder (Cl. Westland: WL_R065b)	0.702084/009	1	0	1.245.000	508.845	736.155
Grootschalige Vervanging van Beschoeiingen	0.702084/011	1	0	8.034.251	833.769	7.200.482
BGO Gooland-Zuid (Cl. Den H. + Leidsenv. - DH_P042b)	0.702084/012	1	0	285.000	3.763	281.237
KVP Katwijkerlaan (Cl. Lans. + Pijn. - PN_R055)	0.702084/013	1	0	250.000	0	250.000

Projectnaam (Bedragen in €)	Projectnummer	Programma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven t/m 2022	Restant- krediet
KVP Oude Leedeweg (Cl. Lans. + Pijn. - PN_R056, PN_R130, PN_Z1)	0.702084/014	1	0	250.000	0	250.000
NEZ Lierwatering KRW/701956	0.701950/001	2	0	1.167.700	1.150.393	17.308
NEZ Rotterdamse Schie/701956	0.701951/001	2	0	619.508	592.025	27.483
Natte ecol. zones 2016-2021	0.701956/001	2	15.882.200	1.175.974	0	1.175.974
NEZ Plas Madestein Witte vlek	0.701956/002	2	0	553.000	548.319	4.681
NEZ Gaagweg Schipluiden	0.701956/014	2	0	255.000	45.032	209.968
NEZ Madestein-Noordoost	0.701956/016	2	0	730.000	22.208	707.792
NEZ Strijp - Honselersdijk	0.701956/017	2	0	153.600	92.125	61.475
NEZ Honderdland	0.701956/018	2	0	409.706	403.003	6.703
NEZ Zwethkanaal (Groeneweg 177 + Hoogspanningstracé)	0.701956/024	2	0	52.000	26.742	25.258
NEZ Nieuweweg/Pouwelslaan	0.701956/025	2	0	123.500	68.903	54.597
NEZ Verkenningen	0.701956/026	2	0	82.000	65.925	16.075
NEZ Oude Spui	0.701956/027	2	0	1.632.000	629.250	1.002.750
NEZ Madestein-Zuidwest	0.701956/028	2	0	972.400	1.089	971.311
NEZ Waelpark Dijckerwael	0.701956/029	2	0	35.145	8.655	26.490
NEZ Optimalisatie Vlaardingervaart en Nieuwe Water	0.701956/030	2	0	71.000	51.504	19.496
Ecozone Poelwatering, Galgeweg (gemeente Westland)	0.701956/034	2	0	300.000	19.039	280.961
NEZ Lierwatering submerse vegetatie	0.701956/035	2	0	107.000	106.860	140
NEZ Coldenhovelaan/701956	0.701975/001	2	0	404.520	391.519	13.001
NEZ Plas Molenweg Berkel/701956	0.701992/001	2	0	276.083	263.973	12.110
Zwemwatermaatregelen Delftse Hout	0.702047/002	2	808.600	734.600	683.722	50.878
vispassage gemaal dijkpolder	0.702081/002	2	0	310.000	95.114	214.886
vispassage Noord-Kethelpolder	0.702081/003	2	0	227.000	192.392	34.608
vispassage Kerkpolder Noord	0.702081/004	2	0	190.000	0	190.000
vispasseer voorziening bij de Wateringessluis te Maassluis	0.702081/006	2	0	267.300	197.586	69.714
Vismigratie Bergsluis	0.702094/001	2	170.000	155.000	0	155.000
Vispassage Dorppolder	0.702095/001	2	367.600	345.600	2.342	343.258
Vispassage Gemaal Commandeurspolder	0.702105/001	2	320.000	300.000	0	300.000
Verzamelkrediet voor vismigratievoorzieningen	0.702106/001	2	0	2.800.000	0	2.800.000
Verzamelkrediet Mitigerende Maatregelen	0.702107/001	2	0	1.778.666	0	1.778.666
Golfbreker Dijckerwael 2 (Waelpark)	0.702107/002	2	0	121.334	0	121.334
Verzamelkrediet Waternatuur	0.702108/001	2	0	7.983.750	0	7.983.750
Waterberging Elswijkbaan (loc. 3)	0.701953/001	3	3.719.700	1.227.700	104.759	1.122.941

Projectnaam (Bedragen in €)	Projectnummer	Programma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven t/m 2022	Restant- krediet
Waterberging Galgeweg (loc. 8a)	0.701953/002	3	3.777.900	1.266.900	126.451	1.140.449
Berging en VPP Molenvlietpark	0.701972/001	3	6.250.000	3.525.000	0	3.525.000
Gemaal Westambacht	0.702039/011	3	1.564.000	1.885.000	1.790.264	94.736
Broekpolder maatregelen watersysteem	0.702059/001	3	340.400	304.400	5.580	298.820
Duiker Lookwatering	0.702067/001	3	282.000	295.500	295.365	135
Nieuwbouw gemaal Commandeurspolder	0.702074/001	3	5.086.000	4.776.000	295.740	4.480.260
Onderhoud/aanleg gemalen/stuwen/inlaat	0.702077/001	3	6.594.700	9.934.700	28.655	9.906.045
KHR gemaal Klaas Engelbrechts	0.702077/002	3	0	594.000	548.375	45.625
Gemaal Westland	0.702077/003	3	0	110.000	65.643	44.358
Gemaal Vlaardingen-West	0.702077/005	3	0	995.000	983.944	11.056
Gemaal Noord-Kethelpolder	0.702077/007	3	0	370.000	352.679	17.321
Gemaal Nieuwlandse Molen	0.702077/010	3	0	1.720.000	258.535	1.461.465
Gemaal Oost Nieuwland Noordland	0.702077/011	3	0	340.000	123.976	216.024
Opmaling Nieuwland Noordland	0.702077/012	3	0	310.000	78.067	231.933
Opmaling Bagijneland Nieuwland Noordland	0.702077/013	3	0	305.000	103.058	201.942
Groot onderhoud gemaal Oude Lierpolder	0.702077/014	3	0	990.000	31.790	958.210
Gemaal de Zaijer	0.702077/017	3	0	275.000	218.397	56.603
Renovatie gemaal Tedingerbroekpolder	0.702077/018	3	0	90.000	51.068	38.932
Gemaal Duifpolder	0.702077/019	3	0	80.000	70.111	9.889
Verzakking gemaal Dijkpolder, Maasland	0.702078/001	3	1.515.000	1.515.000	684.603	830.397
Renovatie gemaal Dorppolder	0.702080/001	3	1.909.400	1.796.400	137.857	1.658.543
Gemaal Bergsluis	0.702087/001	3	2.648.000	2.430.000	817	2.429.183
Filterinstallatie Broekpolder	0.702091/001	3	1.658.000	1.560.000	105.418	1.454.582
Nieuw gemaal Hooipolder	0.702093/001	3	1.192.000	1.035.000	48.229	986.771
Inventarisatie benodigd onderhoud bergingen	0.702101/001	3	0	80.000	48.931	31.069
Verbeteren wateroverlast Oranjebuurt De Lier	0.702103/001	3	1.667.000	1.515.000	0	1.515.000
Waterharmonica	0.701835/001	4	11.365.000	10.600.000	1.892.693	8.707.307
Vervanging zuiveringstechnische werken	0.702070/001	4	16.700.000	2.389.408	4.150	2.385.257
Vervanging effluentgemaal NWA	0.702070/004	4	0	2.500.000	582.192	1.917.808
Vervanging primair slibpompinstallaties DGL	0.702070/007	4	0	710.000	655.666	54.335
Vervanging ontvangstwerk DGL	0.702070/009	4	0	1.496.000	651.767	844.233
Aanpassing slibontwatering DGL	0.702070/010	4	0	1.400.000	1.151.277	248.723

Projectnaam (Bedragen in €)	Projectnummer	Programma	Investerings- plan	Investerings- krediet	Uitgaven t/m 2022	Restant- krediet
Vervanging controllers ruimers VBT's	0.702070/012	4	0	300.000	0	300.000
Daken slibbuffers en indikkers DGL	0.702070/014	4	0	150.000	0	150.000
8 rioolgemalen NWA elektr. techn. aanpassen	0.702070/016	4	0	800.000	218.197	581.803
Vervanging controllers en elektrische installaties DGL	0.702070/017	4	0	2.000.000	340.230	1.659.770
Vervanging controllers en elektrische installaties NWA	0.702070/018	4	0	1.000.000	836.714	163.286
Vervangen persleiding Perdiksepad	0.702070/019	4	0	388.914	135.748	253.166
Vervangen bestaande leidingen RG Maasdijk	0.702070/020	4	0	55.000	24.987	30.014
Collectieve verwijdering gewasbeschermingsmiddelen AWZI Nieuwe Waterweg	0.702076/001	4	5.996.100	4.980.000	435.621	4.544.379
Persleiding en gemaal De Lier Staelduinen	0.702076/002	4	6.721.000	7.060.000	209.969	6.850.031
Veilige toestand biogasinstallatie DGL en NWA	0.702082/001	4	3.265.400	2.815.000	1.085.553	1.729.447
Energieneutraal Delfland	0.702085/001	4	9.500.000	50.000	13.838	36.162
Verhogen biogasopbrengst Harnaschpolder	0.702085/002	4	0	1.500.000	0	1.500.000
Zonne-energie Waterketen	0.702085/003	4	0	4.550.000	1.848.126	2.701.874
Zonne-energie Waterkwantiteit	0.702085/004	4	0	1.300.000	86.938	1.213.062
Warmtepomp AWZI Harnaschpolder	0.702085/006	4	0	1.300.000	0	1.300.000
Windturbines	0.702085/007	4	0	750.000	3.025	746.975
Verkenning De Groote Lucht	0.702086/001	4	0	720.000	672.395	47.605
Planvorming De Groote Lucht	0.702086/003	4	0	20.650.000	16.203	20.633.797
Verleggen persleidingen A4 Haaglanden-N14	0.702089/001	4	0	150.000	153.688	-3.688
Optimalisatie transportsysteem rioolgemaal Morsestraat, Den Haag	0.702090/001	4	8.885.000	8.040.000	399.708	7.640.292
Opwerking koolstofdioxide HNP	0.702099/001	4	0	70.000	0	70.000
Totaal			181.705.337	197.150.045	60.907.003	136.243.042

8.3 Bijlage III: Overzicht Prestatie indicatoren 2017-2022

In onderstaand overzicht is het verloop van de prestatie-indicatoren weergegeven vanaf 2017 t/m 2022. Hierin zijn de prestatie-indicatoren opgenomen uit de begroting 2021 en voorgaande jaren voor zover van toepassing.

Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterveiligheid	Primaire waterkeringen op orde (55 kilometer)	100%	100%	100%	100%	100%	100%	87%
Waterveiligheid	Regionale waterkeringen op orde (437 kilometer)	94%	82%	85%	87%	86%	87%	86%
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterkwaliteit	1. Zomergemiddelde stikstofgehalte West- en Oostboezem	3,3 & 2,3 mg/l	2,7 & 2,1 mg/l	2,2 & 1,8 mg/l	2,3 & 1,8 mg/l	2,8 & 2,1 mg/l	2,3 & 2,0 mg/l	2,1 & 1,8 mg/l
Waterkwaliteit	2. ESF's: aantal verbeterstappen m.b.t. de 8 ESF's in de KRW-waterlichamen t.o.v. 2021	6,1% & 0,06 µg/l	6,5% en 0,07 µg/l	3,4% & 0,06 ug/l	4,4% & 0,06 µg/l	3,8% & 0,06 µg/l	14	6
Waterkwaliteit	3. Toxiciteit: percentage metingen gewasbeschermingsmiddelen dat geen belemmeringen geeft voor ecologie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	81	92	86
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterkwaliteit	Maximaal aantal locaties met een negatief zwemadvies van meer dan 3 weken.						6	7
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterkwantiteit	Voldoet aan normering voor inundatie (in hectare)	38.400	39.744	39.950	39.957 (98,6%)	40.015 (98,7%)	39.925 (98,3%)	39.925 (98,3%)*
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterketen	Verwijderingsrendement stikstof %	82,50%	83%	84%	83%	82%	80%	81%
Waterketen	Verwijderingsrendement fosfaat %	79,90%	84%	81%	82%	81%	80%	83%
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterketen	Vermindering rioolvreemd water in %	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1%	1%	1%*
Programma	Prestatie-indicator (gerealiseerde waarden t/m 2021 conform Klimaatmonitor)	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022 (prognose)
Waterketen	Energieneutraal in %	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	71	92	85	93
Waterketen	Hoeveelheid CO ₂ -uitstoot (in tonnen exclusief methaan en lachgas)	18.226	19.834	8.478	6.547	7.122	4.500	6.752

Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Waterketen	GWW-opdrachten met duurzame/circulaire ambitie (conform grondstoffenakkoord)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	25%	49%	90%	100%
Waterketen	(Advies)diensten en leveringen met duurzaam/circulaire ambitie						40%	92%
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Financiën	Netto schuldquote (schuldpositie gerelateerd aan omzet in %)	331%	302%	275%	257%	243%	232%	224%
Financiën	Externe financiering in % vaste activa	n.v.t.	92%	90%	n.v.t.	80%	79%	76%
Financiën	Vrije kasstroom (in € miljoen)	n.v.t.	37,9	36	24,9	21	3,9	23,2
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Organisatie en bestuur	Medewerkmotivatie	n.v.t.	7,2	7,1	7,1	7,3	7,2	n.v.t.
Organisatie en bestuur	TRCF (de mate van veiligheid in de organisatie, uitgedrukt in het aantal ongelukken per miljoen gewerkte uren)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	4,4	2,5	5	2
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Organisatie en bestuur	De vergunningen worden binnen de wettelijke termijn van 8 weken verstrekt	100%	98%	95%	85-90%	87%	95%	86%
Programma	Prestatie-indicator	Rekening 2017	Rekening 2018	Rekening 2019	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Rekening 2022
Organisatie en bestuur	Rapportcijfer voor het contact met het Hoogheemraadschap van Delfland	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Niet beschikbaar	7,5	n.v.t.

* Betreft prognose.

8.4 Bijlage IV: Kwijtschelding publieke schulden kindertoeslagaffaire

Aanvraagformulier kwijtschelding van publieke schulden door waterschappen in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslag

Naam waterschap: Hoogheemraadschap van Delfland
Adres: Postbus 3061
Postcode en vestigingsplaats: 2601 DB Delft
Naam contactpersoon: J.F. Kooistra (RBG)
E-mailadres contactpersoon: jkooistra@derbg.nl
Telefoonnummer contactpersoon: 06-31654103

Jaar: 2021

Aantal gedupeerden in waterschap (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Berekend bedrag uitvoeringskosten (# gedupeerden * € 100) (paragraaf 3.3 uitkeringsregeling)	Kwijtscholden bedragen (paragraaf 3.2 uitkeringsregeling)
1.071	€ 107.133	a) Kwijtschelding Belastingopbrengst € 230.785,56 b) Kwijtschelding openstaande invorderingskosten € 43.029

Ondertekening dagelijks bestuur waterschap

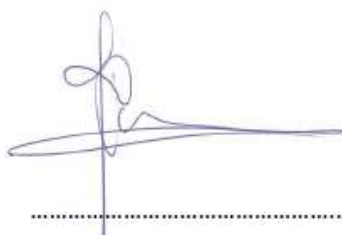
Datum: 9 februari 2023

Plaats: Delft

Dr. P.H.W.M. Daverveldt

(voorzitter)

ir. P.C. Janssen

(secretaris)

N.B.: op het aanvraagformulier staat abusievelijk het jaar 2021. Dit moet zijn 2022. In de afhandeling van de aanvraag is dit gecorrigeerd.

8.5 Bijlage V: Lijst met afkortingen

AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWZI	Afvalwaterzuiveringsinstallatie
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BGO	Buiten Gewoon Onderhoud
BIO	Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIWA	Baseline Informatiebeveiliging Waterschappen
Burap	Bestuursrapportage
CAO	Collectieve arbeidsovereenkomst
CERT	Computer Emergency Response Team
CIO	Chief Information Officer
C.V.	Commanditaire vennootschap
DBFO	Design Build Finance Operate
DGL	De Groote Lucht
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EMU	Economische en Monetaire Unie
ESF	Ecologische Sleutelfactoren
Fido	Wet financiering decentrale overheden
GIS	Geografische Informatie Systemen
GOAW	Grensoverschrijdend afvalwater
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GWW	Grond-, Weg- en Waterbouw
HHD	Hoogheemraadschap van Delfland
HNP	Harnaschpolder
HWBP	Hoog Water Beschermingsprogramma
IB en P	Informatiebeveiliging en privacy
IDA	Informatie Documenten en Archief
IKB	Individueel keuzebudget
ISAC	Information Sharing Analysis Centre
KCC	Klant Contact Centrum
KRW	Kaderrichtlijn Water
KVGR	Kosten voor gemene rekening
LTO	Land- en Tuinbouworganisatie
MVI	Maatschappelijk verantwoord inkopen
NBW	Nationaal Bestuursakkoord Water
NEN	Nederlandse Norm
NEZ	Natte ecologische zone
NWA	Nieuwe Waterweg
NWB	Nederlandse Waterschapsbank
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
NVO	Natuurvriendelijke oever
OAS	Optimalisatie van Afvalwatersysteem
ONW	Ontwikkelingsmaatschappij Het Nieuwe Westland
OR	Ondernemingsraad
PA	Procesautomatisering
P&C	Planning en control
PBB	Persoonsgebonden basisbudget
PDCA	Plan Do Check Act
PI	Prestatie-indicator
PMB	Project Management Bureau
PMO	Periodiek Medisch Onderzoek

PPS	Publiek-private samenwerking
PROSA	Processen Samen
PVB	Planning voortgang en beoordeling
RBG	Regionale Belasting Groep
RI&E	Risico-inventarisatie en -evaluatie
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
UO	Uitvoeringsorganisatie
UvW	Unie van Waterschappen
VV	Verenigde vergadering
WNT	Wet normering topinkomens
WOO	Wet Open Overheid
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WOZ	Waardering Onroerende Zaken

8.6 Bijlage VI: Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Zie separate bijlage bij de vergaderstukken voor de VV van 2 juni 2022